

308

T 9/3/3375

WIELKI KATECHIZM

WIELKI KATECHIZM

RELIGII KATOLICKIEJ

Zatwierdzony przez Episkopat Austriacki
w dniu 9 kwietnia 1894 r.

Cena 60 hal.

T-93
3375

W KRAKOWIE
NA KŁADENI KSIĄŻĘCO-BISKUPIEGO ORDYNARYATU.
DRUKARNIA C. K. UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządkiem Józefa Filipowskiego
1910.

L. 4526.

POZWALAMY DRUKOWAĆ

W Krakowie, dnia 6 sierpnia 1906 r.

† *Jan Kardynał Puzyna.*

L. S.

W S T Ę P.

1. Która nauka jest najpotrzebniejszą?

Nauka religii katolickiej jest najpotrzebniejszą.

2. Dlaczego nauka religii katolickiej jest najpotrzebniejszą nauką?

Dlatego nauka religii katolickiej jest najpotrzebniejszą, ponieważ nas uczy, jak służyć Panu Bogu, aby zbawić się na wieki.

3. Jak nazywamy tę książkę, w której krótko zebrana jest nauka religii katolickiej?

Katechizmem nazywamy tę książkę, w której krótko zebrana jest nauka religii katolickiej.

4. Na ile części dzieli się katechizm?

Na pięć części dzieli się katechizm.

5. O czym pouczają nas te pięć części katechizmu?

Te pięć części katechizmu pouczają nas:
pierwsza, o wierze i o Składzie Apostolskim;
druga, o nadziei i o modlitwie;
trzecia, o miłości i przykazaniach;
czwarta, o łasce i o świętych sakramentach;
piąta, o chrześcijańskiej sprawiedliwości i o czterech rzeczach ostatecznych.

Upomnienie. Przysłuchuj się pilnie i z uwagą nauce religii i głęboko ją wryj na sercu swoim, abyś wieczną szczęśliwość osiągnął. Albowiem »cóż pomoże człowiekowi, jeśliby wszystek świat zyskał, a na duszy swej szkodę podjął?« (Mat. 16, 26).

CZEŚĆ I.

O wierze i o Składzie Apostolskim.

ROZDZIAŁ I.

O wierze chrześcijańskiej.

6. Co znaczy wierzyć po chrześcijańsku?

Wierzyć po chrześcijańsku znaczy uznawać za prawdę wszystko, co Bóg objawił, a co Kościół katolicki podaje do wierzenia.

7. Dlaczego powinniśmy uznawać za prawdę to, co Bóg objawił?

Powinniśmy uznawać za prawdę to, co Bóg objawił, ponieważ Bóg jest samą prawdą i dlatego nie może ani msięylić, ani nas w błąd wprowadzić.

8. Przez kogo objawił Pan Bóg to, w co mamy wierzyć?

To, w co mamy wierzyć, objawił Pan Bóg przez patryarchów i proroków, a na koniec przez Syna Swego, Jezusa Chrystusa i przez apostołów¹⁾.

9. Komu powierzył Jezus Chrystus to, co Pan Bóg objawił?

Kościółowi katolickiemu powierzył Jezus Chrystus to, co Pan Bóg objawił.

¹⁾ »Rozmaicie i wielą sposobów mówiący dawno Bóg ojcom przez proroki, na ostatek tych dni mówił do nas przez Syna« (do Żyd. 1, 1. 2).

10. W jakim celu powierzył Jezus Chrystus Kościołowi katolickiemu wszystko, co Pan Bóg objawił?

W tym celu powierzył Jezus Chrystus Kościołowi katolickiemu wszystko, co Pan Bóg objawił, aby to Kościół w całości przechowywał i wszystkim narodom ogłaszał, nauczając ludzi, co mają wierzyć i czynić dla osiągnięcia wiecznej szczęśliwości.

11. Dlaczego powinniśmy uznawać za prawdę to, co nam Kościół katolicki podaje do wierzenia?

Dlatego powinniśmy uznawać za prawdę to, co nam Kościół katolicki podaje do wierzenia:

1. ponieważ Jezus Chrystus udzielił Kościołowi katolickiemu daru nieomyślności;
2. ponieważ nakazał wyraźnie, abyśmy Kościoła słuchali.

12. W czym zawiera się to, co Pan Bóg objawił, a co Kościół katolicki podaje do wierzenia?

Częścią w Pismie świętem, czyli Biblii, częścią w Podaniu ustnem, czyli Tradycyi, zawiera się to, co Pan Bóg objawił, a co Kościół katolicki podaje do wierzenia.

13. Co jest Pismo święte?

Pismo święte jest to zbiór ksiąg, z natchnienia Ducha świętego napisanych, które Kościół katolicki za słowo boże uznał.

14. Jak się dzieli Pismo święte?

Pismo święte dzieli się na Pismo święte Starego i Nowego Przymierza, czyli Testamentu.

15. Co zawiera w sobie Pismo święte Starego Testamentu?

Pismo święte Starego Testamentu zawiera w sobie

objawienia boże od stworzenia świata, aż do Chrystusa Pana ¹⁾.

16. Co zawiera w sobie Pismo święte Nowego Testamentu?

Pismo święte Nowego Testamentu zawiera objawienia, ogłoszone przez Jezusa Chrystusa i Jego apostołów ²⁾.

17. Co jest Podanie ustne?

Podanie ustne jest to zbiór prawd objawionych, które apostołowie wprawdzie ogłosili, których wszakże nie spisali ³⁾.

18. W czym znajduje się Podanie ustne?

Podanie ustne znajduje się:

1. w nauczaniu usnmem Kościoła i świętych zwyczajach jego;

¹⁾ Pismo święte Starego Testamentu składa się z 21 ksiąg historycznych, 7 ksiąg obyczajowych i 17 ksiąg proroczych. Historycznymi są: 5 ksiąg Mojżesza; księgi: Jozuego, Sędziów i Ruty, 4 księgi królewskie; 2 księgi Kronik; dwie księgi Ezdrasza; księgi Tobijasza, Judyty i Estery; i dwie księgi Machabejskie. — Obyczajowymi są: księga Joba, Psalmów, Przypowieści Salomona, Kaznodziei, Pieśni nad pieśniami, księga Mądrości i księga Syracha. — Proroczymi są: księgi proroków większych: Izajasza, Jeremiasza z Baruchem, Ezechiela i Daniela; i księgi proroków mniejszych: Ozeasza, Joela, Amosa, Abdyasza, Jonasza, Micheasza, Nabuma, Habakuka Sofonijasza, Aggeusza, Zacharyasza i Malachijasza.

²⁾ Pismo święte Nowego Testamentu składa się ze 4 Ewangelii: według Mateusza, Marka, Łukasza i Jana; z Dziejów Apostolskich św. Łukasza; z 14 listów św. Pawła i 7 listów innych Apostołów; z tajemniczego Objawienia św. Jana; — Listy są następujące: 1 do Rzymian, 2 do Koryntyan, 1 do Galatów, 1 do Efezów, 1 do Filipenzów, 1 do Kolossan, 2 do Tessalończyków, 2 do Tymoteusza, 1 do Tytusa, 1 do Filemona, 1 do Żydów; Listy innych Apostołów są następujące: 1 list św. Jakóba, 2 listy św. Piotra, 3 listy św. Judy Tadeusza.

³⁾ »Przeto bracia stójcie, a trzymajcie podania, którycheście się nauczyli, choć przez mowę, choć przez list nasz«. (II. Tess. 2, 14).

2. w symbolach wiary kościelnych;
3. w orzeczeniach papieży i soborów kościelnych;
4. w pismach Ojców i zabytkach Kościoła ¹⁾.

19. Czy prawdy objawione zdoła poznać i pojąć rozum stworzony?

Jedne prawdy objawione zdoła poznać i pojąć rozum stworzony, innych nie zdoła.

20. Jak nazywają się prawdy objawione, których nie zdoła poznać i pojąć rozum stworzony?

Prawdy objawione, których nie zdoła poznać i pojąć rozum stworzony, nazywają się tajemnicami wiary.

21. Czy wiara jest koniecznie potrzebna do zbawienia?

Wiara jest koniecznie potrzebna do zbawienia, bo »bez wiary niepodobna jest spodobać się Bogu« (Do Żyd. 11, 6).

22. Dlaczego wiara jest koniecznie potrzebna do zbawienia?

Wiara jest koniecznie potrzebna do zbawienia, ponieważ człowiek cel swój ostateczny tylko przez wiarę może poznać, a przez życie zgodne z wiarą może go osiągnąć ²⁾.

23. Jaka powinna być wiara nasza?

Wiara nasza powinna być:

1. powszechna,
2. mocna,
3. żywa,
4. stała.

¹⁾ Najznakomitsi Ojcowie Kościoła są na Zachodzie: św. Ambroży († 397), św. Hieronim († 420), św. Augustyn († 430), św. Grzegorz Wielki († 604); na Wschodzie: św. Atanazy († 373), św. Bazyl († 379), św. Grzegorz z Nazyanzu († 389), św. Jan Chryzostom († 407).

²⁾ »Kto nie wierzy, będzie potępion«. (Marek 16, 16).

24. Kiedy wiara nasza jest powszechna?

Wiara nasza jest powszechna, kiedy uznajemy za prawdę wszystko, czego Kościół katolicki naucza.

25. Kiedy wiara nasza jest mocna?

Wiara nasza jest mocna, kiedy wierzymy bez najmniejszego powątpiewania.

26. Kiedy wiara nasza jest żywa?

Wiara nasza jest żywa, gdy żyjemy tak, jak wiara nakazuje¹⁾.

27. Kiedy wiara nasza jest stała?

Wiara nasza jest stała, kiedyśmy gotowi raczej wszystko, nawet życie utracić, aniżeli wiarę porzucić, albo się jej zaprzecić²⁾.

28. Czy wystarcza tylko ogólnie wierzyć w to, co Pan Bóg objawił?

Nie wystarcza tylko ogólnie wierzyć w to, co Pan Bóg objawił, ale powinniśmy się starać i szczeręgłowo prawdy objawione poznać i w nie wierzyć.

29. Które prawdy powinniśmy przedewszystkiem znać dokładnie i w nie wierzyć?

Następujące prawdy przedewszystkiem powinniśmy dokładnie znać i w nie wierzyć:

1. że jest jeden Bóg;
2. że Bóg jest sędzią sprawiedliwym, który za dobre nagradza, a za złe karze³⁾;

¹⁾ »Albowiem jako ciało bez ducha jest martwe, tak i wiara bez czynków martwa jest«. (Jak. 2, 26).

²⁾ Np.: święci męczennicy.

³⁾ »Przystępującemu do Boga potrzeba wierzyć, iż jest: a iż jest oddawcą tym, którzy Go szukają«. (Żyd. 11, 6).

3. że są trzy boskie Osoby: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch święty;

4. że druga Osoba boska stała się człowiekiem, aby nas przez śmierć krzyżową odkupić i wiecznie zbawić;

5. że dusza ludzka jest nieśmiertelna¹⁾;

6. że łaska boska jest do zbawienia koniecznie potrzebna²⁾.

30. Dlaczego te prawdy powinniśmy przedewszystkiem znać dokładnie i w nie wierzyć?

Te prawdy powinniśmy przedewszystkiem znać dokładnie i w nie wierzyć, ponieważ one są podstawą życia chrześcijańskiego.

31. Co jeszcze powinniśmy umieć oprócz tych sześciu prawd?

Oprócz tych sześciu prawd powinniśmy jeszcze umieć:

1. Skład Apostolski;
2. Modlitwę Pańską i Pozdrowienie Anielskie;
3. dziesięcioro przykazań boskich i pięć przykazań kościelnych;
4. siedm sakramentów świętych;
5. najważniejsze przepisy sprawiedliwości chrześcijańskiej.

32. Czy wystarczy tylko znać wiarę i w sercu ją chować?

Nie wystarczy tylko znać wiarę i w sercu ją chować, trzeba ją także słowem i czynem wyznawać³⁾.

¹⁾ »Nie bójcie się tych, którzy zabijają ciało, a duszy zabić nie mogą, ale raczej bójcie się tego: który i duszę i ciało może zatracić do piekła«. (Mat. 10, 28).

²⁾ »Bezemnie nic czynić nie możecie« (Jan. 15, 5).

³⁾ »Wszelki tedy, który mię wyzna przed ludźmi, wyznam go ja też przed Ojcem moim, który jest w niebiesiech, a któryby się mnie zaprzął przed ludźmi, zaprę się go i ja przed Ojcem moim, który jest w niebiesiech«. (Mat. 10, 42, 33).

33. Jakim znakiem wyznaje szczególnie chrześcijanin katolik wiarę swoją?

Znakiem Krzyża świętego wyznaje szczególnie chrześcijanin katolik wiarę swoją.

34. W iloraki sposób czyni się znak Krzyża świętego?

W dwojaki sposób czyni się znak Krzyża świętego:

1. albo prawą ręką dotykamy się czoła, piersi, lewego, a nakoniec prawego ramienia, wymawiając przytem słowa: »W imię Ojca — i Syna — i Ducha — świętego. Amen«;
2. albo kciukiem prawej ręki czyni się znak krzyża na czole, na ustach i na piersiach, wymawiając przytem słowa: »W imię † Ojca i † Syna i † Ducha świętego. Amen« ¹⁾.

35. Które szczególnie prawdy wiary wyznajemy znakiem Krzyża świętego?

Dwie prawdy wiary wyznajemy szczególnie znakiem Krzyża świętego, mianowicie:

1. że są trzy boskie Osoby,
2. że Jezus Chrystus przez śmierć na krzyżu nas odkupił.

36. W czym jest krótko zebrane to, co chrześcijanin katolik wierzyć powinien?

W Składzie Apostolskim jest krótko zebrane to, co chrześcijanin katolik wierzyć powinien.

Upomnienie. Dziękuj Bogu za łaskę wiary świętej i trzymaj się mocno nauki Kościoła katolickiego, bo »nie masz, jak mówi Augustyn święty, większego bo-

¹⁾ Tak żegnamy się zwykle w kościele w chwili, gdy kapłan zaczyna w czasie mszy świętej odmawiać ewangelię.

gactwa i skarbu nad wiarę katolicką«. Wyznawaj otwarcie i śmiało wiarę swoją i dlatego nie wstydź się nigdy znaku Krzyża świętego. — Szczęśliwyś, jeśli będziesz kiedyś mógł wraz ze świętym Pawłem powiedzieć sobie: »Potykaniem dobrem potykałem się... wiarą zachowałem«. (II. Tym. 4, 7).

ROZDZIAŁ II.

O Składzie Apostolskim.

37. Zmów Skład Apostolski, czyli „Wierzę w Boga!“

»Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi; — i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedynego, Pana naszego; — który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny; — umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion; — zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał; — wstąpił na niebiosą, siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego; — stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. — Wierzę w Ducha świętego; — święty Kościół powszechny, Świętych Obcowanie; — grzechów odpuszczenie; — ciała zmartwychwstanie; — żywot wieczny. Amen«.

38. Dlaczego ten Skład nazywamy „Apostolskim“?

Dlatego ten Skład nazywamy »Apostolskim«, bo od apostołów pochodzi.

39. Z ilu części, czyli artykułów wiary jest złożony Skład Apostolski?

Z dwunastu części, czyli artykułów wiary, jest złożony Skład Apostolski.

Pierwszy artykuł wiary.

40. Jak opiewa pierwszy artykuł wiary?

Pierwszy artykuł wiary opiewa: »Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi«.

41. Czego nas uczy pierwszy artykuł wiary?

Pierwszy artykuł wiary nas uczy:

1. że jest jeden Bóg;
2. że pierwsza Osoba boska nazywa się Ojcem;
3. że Bóg stworzył niebo i ziemię.

1. O Bogu.

42. Kto jest Bóg?

Bóg jest to istota nieskończenie doskonała, która istnieje sama ze siebie¹⁾.

43. Co znaczą te słowa: „Bóg istnieje sam ze siebie“?

Te słowa: »Bóg istnieje sam ze siebie« znaczą, że Bóg nie ma od nikogo swego istnienia i swoich doskonałości, tylko od siebie.

44. Dlaczego mówimy, że Bóg jest nieskończenie doskonały?

Dlatego mówimy, że Bóg jest nieskończenie doskonały, ponieważ Bóg wszystkie doskonałości posiada w stopniu najwyższym.

45. Które doskonałości boskie powinniśmy sobie szczególnie zapamiętać?

Następujące doskonałości boskie powinniśmy sobie szczególnie zapamiętać: Bóg jest szczerym duchem;

¹⁾ »Jam jest, którym jest«. (II. Mojż. 4, 14). — »Nie masz Tobie podobnego Panie, wielkiś Ty i wielkie Imię Twoje w męźności«. (Jer. 10, 6).

wiecznym i nieodmiennym; wszędzie obecnym i wszystkowiedzącym; najmędrszym i wszechmocnym; najświętszym i najsprawiedliwym; najdobrotliwym i najmiłosierniejszym; najprawdziwszym i najwierniejszym.

46. Co znaczy: Bóg jest szczerym duchem?

Bóg jest szczerym duchem znaczy, że Bóg ma najdoskonalszy rozum i najdoskonalszą wolną wolę, a nie ma ciała¹⁾.

47. Co znaczy: Bóg jest wieczny?

Bóg jest wieczny znaczy, że Bóg zawsze był, jest i zawsze będzie²⁾.

48. Co znaczy: Bóg jest nieodmienny?

Bóg jest nieodmienny znaczy, że Bóg od wieków i na wieki jest w sobie zawsze ten sam³⁾.

49. Co znaczy: Bóg jest wszędzie obecny?

Bóg jest wszędzie obecny znaczy, że Bóg jest wszędzie, w niebie i na ziemi⁴⁾.

50. Co znaczy: Bóg jest wszystkowiedzący?

Bóg jest wszystkowiedzący znaczy, że Bóg wie wszystko, co było, co jest i co będzie; że zna nawet najskrytsze myśli nasze⁵⁾.

¹⁾ »Duch jest Bóg«. (Jan. 3, 24).

²⁾ »Pierwej niżli stanęły góry, albo ziemia i świat był stworzony, od wieku i aż do wieku Ty jesteś Bóg«. (Ps. 89, 2).

³⁾ »Bom Ja Pan, a nie odmieniam się«. (Mat. 3, 6).

⁴⁾ »Dokąd pójdę od ducha Twego? a kędy uciekę od oblicza Twego? Jeśli wstąpię do nieba, tamesz Ty jest, jeśli zstąpię do piekła, tamesz jest«. (Ps. 138, 7, 8).

⁵⁾ »A nie masz żadnego stworzenia niewidzialnego przed oblicznością Jego, lecz wszystkie rzeczy obnażone są i odkryte oczom Jego, do którego nam mowa«. (Żyd. 4, 13).

51. Co znaczy: Bóg jest najmędrszy?

Bóg jest najmędrszy znaczy, że Bóg wszystko tak urządza, iż osiąga zawsze swoje najświętsze zamiary¹⁾.

52. Co znaczy: Bóg jest wszechmocny?

Bóg jest wszechmocny znaczy, że Bóg stworzył niebo i ziemię i wszystko, co istnieje; że wszystko uczynić może, co chce²⁾.

53. Co znaczy: Bóg jest najświętszy?

Bóg jest najświętszy znaczy, że Bóg chce i kocha tylko dobre, a brzydzi się złem³⁾.

54. Co znaczy: Bóg jest najsprawiedliwszy?

Bóg jest najsprawiedliwszy znaczy, że Bóg nagradza za dobre a karze za złe według zasług każdego⁴⁾.

55. Co znaczy: Bóg jest najdobrotliwszy?

Bóg jest najdobrotliwszy znaczy, że Bóg jest pełen miłości ku swoim stworzeniom i że wszystko dobre mamy od Niego⁵⁾.

¹⁾ »Jako wielmożne są Panie uczynki Twoje, wszystkoś w mądrości uczynił«. (Ps. 103, 24).

²⁾ »Wszystko, co jedno chciał Pan, uczynił na niebie, na ziemi, na morzu i we wszystkich przepaściach«. (Ps. 134, 6).

³⁾ »Bom ja jest Pan Bóg wasz: bądźcie świętymi, bom ja święty jest«. (III Mojż. 11, 44). — Nadanie przykazań na górze Synaj.

⁴⁾ »Który bez względu na osoby sądzi wedle uczynku każdego«. (I. Piotr. 1, 17). — Przykład: O bogaczu i ubogim Łazarzu. (Łuk. 16, 19...).

⁵⁾ »Co masz, czegoś nie wziął?« (I. Kor. 4, 7).

56. Co znaczy: Bóg jest najmiłosierniejszy?

Bóg jest najmiłosierniejszy znaczy, że Bóg chętnie pragnie nam odpuścić grzechy i kary¹⁾.

57. Co to znaczy: Bóg jest najprawdziwszy i najwierniejszy?

Bóg jest najprawdziwszy i najwierniejszy znaczy, że Bóg mówi zawsze prawdę i dotrzymuje, co przyrzeka, lub czem grozi²⁾.

58. Z czego poznajemy Pana Boga i Jego doskonałości?

Pana Boga i Jego doskonałości poznajemy:

1. ze świata widzialnego;
2. z głosu naszego sumienia;
3. przedewszystkiem zaś z Objawienia nadnaturalnego.

Upomnienie. Ciesz się z nieskończonej doskonałości Pana Boga; kochaj Go nadewszystko. On tylko zdoła serce twoje uszczęśliwić. »Cóż ja mam w niebie, albo czegom chciał na ziemi oprócz Ciebie? Boże serca mego i części moja, Boże na wieki. (Psalm 72, 25, 26).

2. O trzech Osobach boskich.

59. Czy jest więcej, niż jeden Bóg?

Jest tylko jeden Bóg³⁾.

¹⁾ »Żywię ja, mówi Pan Bóg, nie chcę śmierci niezbożnego, ale żeby się nawrócił niezbożny od drogi swej, a żył«. (Ezech. 33, 11). Przykłady: Niniwa; Syn marnotrawny.

²⁾ »Nie jest Bóg, jako człowiek, aby kłamał, ani jako syn człowieczy, żeby się odmieniał. Rzekł tedy, a nie uczyni? mówi a nie wypełni?« (IV. Mojż. 23, 19).

³⁾ »Ja Pan, a nie masz więcej, oprócz mnie nie masz Boga« (Iz. 45, 5).

60. Ile jest Osób boskich?

Trzy są Osoby boskie.

61. Jak się nazywają trzy Osoby boskie?

Trzy Osoby boskie nazywają się: pierwsza, Bóg Ojciec; druga, Syn Boży; trzecia, Duch święty¹⁾.

62. Czy każda Osoba boska jest prawdziwym Bogiem?

Każda Osoba boska jest prawdziwym Bogiem: Bóg Ojciec jest prawdziwym Bogiem, Syn Boży jest prawdziwym Bogiem i Duch święty jest prawdziwym Bogiem; a jednak jest tylko jeden Bóg.

63. Dlaczego trzy Osoby boskie są tylko jednym Bogiem?

Dlatego trzy Osoby boskie są tylko jednym Bogiem, ponieważ te trzy Osoby posiadają nierozdzielnie tę samą istotę, oraz naturę, a więc te same także własności.

64. Czem różnią się trzy Osoby boskie między sobą?

Trzy Osoby boskie różnią się między sobą tem, że Ojciec jest sam z siebie od wieków; Syn jest zrodzony przez Ojca od wieków; Duch święty pochodzi od Ojca i Syna od wieków²⁾.

65. Które dzieła w szczególności przypisują się każdej z osobna Osobie boskiej?

Dzieło stworzenia przypisuje się Ojcu, dzieło odkupienia Synowi, a dzieło poświęcenia Duchowi świętemu.

¹⁾ »Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego«. (Mat. 28, 16). — Chrzest P. Jezusa.

²⁾ »Pan rzekł do mnie: Tyś jest Synem moim, jam Ciebie dziś zrodził«. (Ps. 2, 7); — »A gdy przyjdzie Pocieszyciel, którego ja wam pošlę od Ojca, Ducha prawdy, który od Ojca pochodzi. On o mnie świadectwo dawać będzie«. (Jan 15, 26).

66. Jak nazywamy razem trzy Osoby boskie?

Trójcą Przenajświętszą nazywamy razem trzy Osoby boskie.

(Uroczystość Trójcy Przenajświętszej).

Upomnienie. Uwielbiaj w najgłębszej pokorze tajemnicę Trójcy Przenajświętszej, dziękując Bogu Ojcu, że cię stworzył, Synowi Bożemu, że cię odkupił, Duchowi świętemu, że cię poświęcił. — Z nabożnością odma- wiaj często: »Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi świętemu, jak była na początku, i teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen«. Pamiętaj o uroczystych obietnicach, danych na chrzcie świętym Trójcy Przenaj- świętszej.

3. O stworzeniu świata.

67. Dlaczego nazywamy Pana Boga Stworzycielem nieba i ziemi?

Dlatego nazywamy Pana Boga Stworzycielem nieba i ziemi, bo stworzył niebo i ziemię i wszystko, co jest¹⁾.

68. Co znaczy to słowo „stworzyć“?

To słowo: »stworzyć« znaczy: z niczego coś uczynić.

69. Naco Pan Bóg stworzył świat?

Pan Bóg stworzył świat:

1. dla chwały Swojej;
2. dla dobra stworzeń.

70. W jaki sposób opiekuje się Pan Bóg światem?

W ten sposób opiekuje się Pan Bóg światem, że go utrzymuje i nim rządzi.

¹⁾ »Na początku stworzył Bóg niebo i ziemię«. (I. Mojz. 1, 1).

71. Jak Pan Bóg utrzymuje świat?

Wszemocną wolą swoją sprawia Pan Bóg, że świat i wszystkie stworzenia na świecie tak długo istnieją, dopóki się Jemu podoba¹⁾.

72. Jak Pan Bóg rządzi światem?

Pan Bóg urządza wszystko najlepiej i sprawia, że nic nie dzieje się na świecie bez Jego woli świętej lub Jego dopuszczenia²⁾.

73. Czy Jednak nieszczęścia i cierpienia Pan Bóg zsyła na ludzi?

Nieszczęścia i cierpienia Pan Bóg zsyła na ludzi aby przez nie:

1. cnotliwych w dobrem umocnić i zasług im do żywota wiecznego przysporzyć;
2. występnych zaś poprawić lub ich niemi ukarać

74. Dlaczego Bóg nie przeszkadza ludziom grzeszyć?

Bóg nie przeszkadza ludziom grzeszyć, ponieważ nie chce odbierać człowiekowi wolnej woli i ponieważ nawet skutki grzechu umie na dobre obrócić³⁾.

Upomnienie. Z dziecięcą ufnością, stale i niezachwianie zdawaj się na Opatrzność boską, która się czule tobą opiekuje, a nie narzekaj nigdy na Pana Boga. »Tym, którzy miłują Go, wszystko dopomaga ku dobremu«. (Rzym. 8, 28).

¹⁾ »A jakoby co mogło trwać, kiedybyś był nie chciał?« (Mądr. 11, 26).

²⁾ Izali dwu wróblów za pieniądź nie sprzedają, a jeden z nich nie upadnie na ziemię bez Ojca waszego. A wasze włosy wszystkie na głowie są policzone«. (Mat. 10, 29, 30).

³⁾ »Wyście (bracia Józefa) o mnie złe myśleli, ale Bóg obrócił to w dobre« (I. Mojż. 50, 20).

75. Jak nazywa się ta opieka, przez którą Bóg wszystko utrzymuje i wszystkim rządzi?

Ta opieka, przez którą Bóg wszystko utrzymuje i wszystkim rządzi, nazywa się Opatrznością boską.

4. O aniołach.

76. Które stworzenia boskie są najprzedniejsze?

Aniołowie są najprzedniejsze stworzenia boskie.

77. Kto są Aniołowie?

Aniołowie są szczerze duchy, czyli takie stworzenia, które mają rozum i wolną wolę, ale ciała nie mają¹⁾.

78. Naco Pan Bóg stworzył aniołów?

Na to Pan Bóg stworzył aniołów, aby Go wielbili, kochali, służyli Mu i ludzi strzegli²⁾.

79. Jakimi byli aniołowie, gdy ich Pan Bóg stworzył?

Dobrymi i szczęśliwymi byli aniołowie, gdy ich Pan Bóg stworzył, mieli bowiem łaskę poświęcającą i wiele doskonałości.

80. Czy wszyscy aniołowie zachowali łaskę boską?

Nie wszyscy aniołowie zachowali łaskę boską, niektórzy ją utracili przez grzech pychy.

¹⁾ W Piśmie św. jest wyliczonych dziewięć chórów anielskich, mianowicie: Aniołowie, Archaniałowie, Księstwa, Zwierzchności, Moce, Panowania, Trony, Cherubini i Serafini. (Efez. 1, 21, Kol. 1, 16)

²⁾ »Błogosławcie Panu wszyscy Aniołowie jego, moźni w sile, którzy czynicie słowo Jego na usłyszenie głosu mów Jego«. (Ps. 102, 20). — »Aniołom swoim rozkazał o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich«. (Ps. 90, 11). Przykłady: Lot, Tobiasz.

81. Jak ukarał Pan Bóg pysznych aniołów?

Tak ukarał Pan Bóg pysznych aniołów, że ich odrzucił na wieki i do piekła strącił¹⁾.

82. Jak nazywamy aniołów strąconych do piekła?

Złymi duchami, albo czartami, nazywamy aniołów, strąconych do piekła.

83. Czem Pan Bóg wynagrodził dobrych aniołów?

Wieczną szczęśliwością w niebie wynagrodził Pan Bóg dobrych aniołów²⁾.

84. Jakimi są dla nas dobrzy aniołowie?

Dobrzy aniołowie okazują nam życzliwość, miłują nas i strzegą na duszy i ciele, zachęcają nas do dobrego i modlą się za nami.

85. Jak nazywamy tych aniołów, którym Pan Bóg zlecił szczególnie opiekę nad ludźmi?

Aniołami-Stróżami nazywamy tych aniołów, którym Pan Bóg zlecił szczególnie opiekę nad ludźmi. (Święto Aniołów-Stróżów).

86. Jaki obowiązek mamy względem Aniołów-Stróżów?

Mamy obowiązek Aniołów-Stróżów czcić i wzywać na pomoc, słuchać ich upomnień a okazywać im wdzięczność.

87. Jakimi są dla nas złe duchy?

Złe duchy nienawidzą nas i zazdroszczą nam, starają się szkodzić nam na duszy i ciele, kuszą nas do grzechu, aby nas unieszczęśliwić na wieki³⁾.

¹⁾ »Bóg aniołom, gdy zgrzeszyli, nie przepuścił, ale powrozami piekielnymi ściągniętych do piekła podał na męki«. (II. Piotr. 2, 4).

²⁾ »Aniołowie ich w niebiesiach zawsze widzą oblicze Ojca mego, który jest w niebiesiach«. (Mat. 18, 10).

³⁾ Przykłady: Ewa, Job, Judasz, opętani

88. Co należy czynić, aby nam zasadzki czartowskie nie zaszkodziły?

Aby nam zasadzki czartowskie nie zaszkodziły, należy mieć się na baczności przed nimi, modlić się i stanowczo zwalczać pokusy¹⁾.

Upomnienie. Naśladuj aniołów dobrych, bądź czystym na duszy, posłusznym, pokornym i pobożnym, a bliźniemu do dobrego pomocnym. Pamiętaj, że człowiek popełniając grzech ciężki, staje się podobnym do czarta. Staje się zaś pomocnikiem złego ducha, gdy bliźniego do grzechu namawia.

5. O ludziach.

89. Które stworzenia boskie są po aniołach najprzedniejsze?

Ludzie są po aniołach najprzedniejsze stworzenia boskie.

90. Z czego składa się człowiek?

Człowiek składa się z ciała i z duszy nieśmiertelnej, która jest naturalnym obrazem Pana Boga²⁾

91. Dlaczego dusza ludzka jest naturalnym obrazem Pana Boga?

Dlatego dusza ludzka jest naturalnym obrazem Pana Boga, ponieważ jest duchem nieśmiertelnym ma rozum i wolną wolę.

¹⁾ »Trzeźwymi bądźcie, a czuwajcie, boć przeciwnik wasz, dyabeł, jako lew ryczący krąży, szukając kogoby pożarł«. (I. Piotr. 5, 8).

²⁾ »Utworzył tedy Pan Bóg człowieka z mułu ziemi, i natchnął w oblicze jego dech żywota i stał się człowiek w duszę żyjącą«. (I. Mojż. 2, 7). »Uczyńmy człowieka na wyobrażenie i na podobieństwo nasze«. (I. Mojż. 1, 26).

92. Naco Pan Bóg stworzył ludzi?

Na to Pan Bóg stworzył ludzi, aby Go znali, czcili, kochali i służyli Mu; a przez to osiągnęli szczęśliwość wieczną¹⁾.

93. Czy mogą ludzie naturalnymi tylko siłami uszczęśliwić się na wieki?

Ludzie nie mogą naturalnymi tylko siłami uszczęśliwić się na wieki, bo szczęśliwość, dla której są przeznaczeni, jest nadnaturalną i może być osiągniętą tylko zapomocą nadnaturalnego środka, którym jest wiara i łaska.

94. Jak nazywali się pierwsi ludzie?

Pierwsi ludzie nazywali się Adam i Ewa; są oni pierwszymi rodzicami całego rodu ludzkiego.

95. Jakimi byli pierwsi ludzie, gdy ich Pan Bóg stworzył?
Dobrymi i szczęśliwymi byli pierwsi ludzie, gdy ich Pan Bóg stworzył, ponieważ:

1. mieli łaskę poświęcającą, byli świętymi i sprawiedliwymi, a przez to byli nadnaturalnym obrazem Pana Boga;
2. byli dziećmi bożemi i mieli prawo do szczęśliwości nadnaturalnej w niebie;
3. otrzymali wielką wiedzę i wolę skłoną do dobrego;
4. żyli w raju, nie doznawali żadnych cierpień, a także i co do ciała byli nieśmiertelnymi.

¹⁾ »Będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego«. (Mat. 22, 37), — Bóg »chce, aby wszyscy ludzie byli zbawieni i przyszli ku uznaniu prawdy«. (I. Tym. 2, 4).

96. Czy tylko dla siebie otrzymali pierwsi ludzie te dary od Pana Boga?

Nietylko dla siebie otrzymali pierwsi ludzie te dary od Pana Boga, lecz i dla wszystkich potomków swoich.

97. Czy pierwsi ludzie pozostali dobrymi i szczęśliwymi?

Pierwsi ludzie nie pozostali dobrymi i szczęśliwymi, ponieważ zgrzeszyli ciężko i przez to stali się nieszczęśliwymi na duszy i na ciele.

98. W jaki sposób zgrzeszyli ciężko pierwsi ludzie?

W ten sposób zgrzeszyli ciężko pierwsi ludzie, że za namową czarta zjedli owoc z drzewa, którego im Pan Bóg jeść zakazał.

99. W jaki sposób stali się pierwsi ludzie przez ten grzech nieszczęśliwymi na duszy i na ciele?

W następujący sposób stali się pierwsi ludzie przez ten grzech nieszczęśliwymi na duszy i na ciele:

1. utracili łaskę poświęcającą i przestali być nadnaturalnym obrazem Boga;
2. przestali być dziećmi Boga, utracili prawo do szczęśliwości nadnaturalnej w niebie, a stali się winnymi potępienia wiecznego;
3. rozum ich został przyćmiony, a wola stała się skłonniejszą do złego, niż do dobrego;
4. zostali wydaleny z raju i skazani na wiele cierpień i na śmierć.

100. Czy grzech Adama i Ewy tylko im samym zaszkodził?

Grzech Adama i Ewy nietylko im samym zaszkodził

dził, lecz przeszedł on wraz ze złymi skutkami swymi także na wszystkich ludzi¹⁾.

101. Jak nazywamy ten grzech, który z Adama i Ewy przeszedł także na wszystkich ludzi?

Grzechem pierworodnym albo dziedzicznym nazywamy ten grzech, który z Adama i Ewy przeszedł także na wszystkich ludzi.

102. Czy był przecież kto wolnym od grzechu pierworodnego?

Sama tylko Najświętsza Panna Marya wolną była od grzechu pierworodnego za szczególniejszą łaską, przez wzgląd na zasługi Jezusa Chrystusa.
(Uroczystość Niepokalanego Poczęcia 8. grudnia).

103. Dlaczego najświętsza Panna Marya wolną była od grzechu pierworodnego?

Dlatego Najświętsza Panna Marya wolną była od grzechu pierworodnego, ponieważ na Matkę Boską wybraną została.

104. Co Pan Bóg uczynił, aby ludzie po grzechu zdołali uzyskać znowu szczęśliwość wieczną?

Aby ludzie po grzechu zdołali uzyskać znowu szczęśliwość wieczną, Pan Bóg zmiłował się nad nimi i już Adamowi i Ewie przyobiegał Zbawiciela²⁾.

105. Kiedy przyszedł obiecany Zbawiciel?

Około czterech tysięcy lat po stworzeniu pierwszych ludzi przyszedł przyobiecany Zbawiciel.
(Adwent).

¹⁾ »Jako przez jednego człowieka grzech na ten świat wszedł a przez grzech śmierć; i tak na wszystkie ludzkie śmieć przeszła, w którym wszyscy zgrzeszyli«. (Rzym. 5, 12).

²⁾ »Położę nieprzyjaźń między tobą, a między Niewiastą, i między nasieniem twem, a nasieniem Jej. Ona zetrze, głowę twoją, a ty czyhać będziesz na piętę Jej«. (Mojż. 3, 15).

106. Dlaczego Pan Bóg nie zaraz zesłał Zbawiciela?

Pan Bóg nie zaraz zesłał Zbawiciela, ponieważ chciał:

1. aby ludzie poznali tę nędzę, w którą przez grzech popadli;
2. aby zatęsknili za Zbawicielem i ochotnem sercem Go przyjęli.

107. Kto jest przyobecanym Zbawicielem?

Jezus Chrystus jest przyobecanym Zbawicielem.

Upomnienie. Dziękuj Bogu, że cię stworzył na swój obraz i miej w nienawiści grzech, który wszelkie nieszczęścia na ten świat sprowadził. Dziękuj Bogu i za to, że cię nie wtrącił do piekła, jak pysznych aniołów, ale ci zesłał Zbawiciela.

Drugi artykuł wiary.

108. Jak opiewa drugi artykuł wiary?

Drugi artykuł wiary opiewa: »i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedynego, Pana naszego«.

109. Czego uczy drugi artykuł wiary?

Drugi artykuł wiary uczy, że Jezus Chrystus jest:

1. jednorodzonem Synem Boga Ojca;
2. Bogiem i człowiekiem zarazem;
3. Panem naszym.

110. Co znaczy imię „Jezus“?

Imię »Jezus« znaczy to samo, co Zbawiciel, lub Odkupiciel¹⁾.

(Święto Imienia Jezus).

¹⁾ »I nazwiesz Imię Jego Jezus, albowiem On zbawi lud swój od grzechów ich«. (Mat. 1, 21).

111. Dlaczego Chrystus Pan nazywa się Zbawicielem, lub Odkupicielem?

Dlatego Chrystus Pan nazywa się Zbawicielem, lub Odkupicielem, bo nas zbawił, czyli od grzechu i wiecznego potępienia wykupił, a łaskę i wieczną szczęśliwość wysłużył.

112. Co znaczy imię „Chrystus“?

Imię »Chrystus« znaczy to samo, co Messyas, czyli Pomazaniec.

113. Dlaczego Pan Jezus nazywa się Pomazańcem?

Dlatego Pan Jezus nazywa się Pomazańcem, bo w Starym Zakonie przez pomazanie oliwą udzielano najwyższej godności i władzy. Pan Jezus zaś połączył w sobie wszelką godność i władzę, będąc najwyższym nauczycielem, kapłanem i królem¹⁾.

114. Dlaczego Pan Jezus nazywa się jednorodzonym Synem Boga?

Dlatego Pan Jezus nazywa się jednorodzonym Synem Boga, ponieważ jest jedynym i prawdziwym Synem Boga.

115. Dlaczego mówimy, że Jezus Chrystus jest Bogiem i człowiekiem zarazem?

Dlatego mówimy, że Jezus Chrystus jest Bogiem i człowiekiem zarazem, ponieważ Bogiem jest od wieków, a w czasie przybrał także naturę ludzką, czyli duszę i ciało; a tak stał się człowiekiem²⁾.

¹⁾ »Jezus z Nazaret, jako Gó pomazał Bóg Duchem świętym i mocą«. (Dz. ap. 10, 38).

²⁾ »A Słowo Ciałem się stało i mieszkało między nami«. (Jan 1, 14).

116. Ile natur jest w Jezusie Chrystusie?

Dwie natury są w Jezusie Chrystusie, boska i ludzka.

117. Ile osób jest w Jezusie Chrystusie?

Jedna Osoba tylko jest w Jezusie Chrystusie, mianowicie boska, w której są ze sobą zjednoczone dwie natury, boska i ludzka.

118. Dlaczego Syn Boży stał się człowiekiem?

Syn Boży stał się człowiekiem, aby nas przez śmierć swoją na krzyżu odkupił i wiecznie zbawił.

119. Dlaczego wyznajemy Jezusa Chrystusa Panem naszym?

Dlatego wyznajemy Jezusa Chrystusa Panem naszym, bo jako Bóg jest Panem nieba i ziemi; zaś jako Odkupiciel kupił nas sobie gorzką męką i śmiercią swoją.

120. Z czego dowiadujemy się, że Jezus Chrystus jest Synem Bożym i prawdziwym Bogiem?

Że Jezus Chrystus jest Synem Bożym i prawdziwym Bogiem, dowiadujemy się:

1. ze świadectwa Ojca Niebieskiego¹⁾;
2. z jego własnego o sobie świadectwa²⁾;
3. z nauki apostołów³⁾;
4. z Podania Kościoła katolickiego.

¹⁾ »Ten jest Syn mój miły, w którymem upodobał sobie«. (Mat. 3, 17).

²⁾ »Ja i Ojciec jedno jesteśmy«, (Jan 10, 30). A przedniejszy kapłan rzekł Mu: Poprzysięgam cię przez Boga żywego, abys nam powiedział, jeśliś ty jest Chrystus Syn Boży? « (Mat. 26, 63). — »A Jezus mu rzekł: Jam jest«. (Marek 14, 62).

³⁾ »Odpowiadając Szymon Piotr rzekł: Tyś jest Chrystus, Syn Boga żywego«. (Mat. 16, 16) — »Odpowiedział Tomasz i rzekł Mu Pan mój i Bóg mój«. (Jan 20, 28).

121. Skąd wiemy że Jezus Chrystus jest przyobiecany Zbawicielem?

Że Jezus Chrystus jest przyobiecany Zbawicielem wiemy stąd, ponieważ na Jego osobie spełniło się to, co prorocy przepowiedzieli o Zbawicielu, oraz i to, co o Nim figury przedobrażały.

122. Co prorocy przepowiedzieli o Zbawicielu?

Prorocy przepowiedzieli o Zbawicielu:

1. czas Jego przyjścia i miejsce Jego narodzenia¹⁾;
2. Jego cuda, cierpienia i śmierć²⁾;
3. Jego Zmartwychwstanie i Wniebowstąpienie³⁾;
4. założenie i wieczną trwałość Jego Kościoła⁴⁾.

123. Które są najważniejsze figury Zbawiciela?

Najważniejszymi figurami Zbawiciela są: Abel, Melchizedech i Izaak, Józef Egipski i Jonasz; Baranek wielkanocny i wąż miedziany.

¹⁾ »Nie będzie odjęty scepter od Judy... aż przyjdzie, który ma być posłan, a On będzie oczekiwaniem narodów«. (I. Moj. 49, 10). »Tak jest napisano przez Proroka: I ty Betleem, ziemio judzka z żadnej miary nie jesteś najpodlejsze między książęty judzkimi, albowiem z ciebie wynijdzie wódz, któryby rządził lud mój izraelski«. (Mat. 2, 5, 6).

²⁾ »Bóg sam przyjdzie i zbawi was. Tedy się otworzą oczy ślepych i uszy głuchych będą otworzone; tedy wyskoczy chromy jako jeleni, i otworzony będzie język niemych«. (Iz. 35, 4—6). »Przebodli ręce moje i nogi moje; policzyli wszystkie kości moje; rozdzielili sobie szaty moje, a o suknię moją los miotali«. (Ps. 21, 17—19).

³⁾ »Nie zostawisz duszy mojej w piekle, ani dasz Świętemu Twemu oglądać skażenia«. (Ps. 15, 10).

⁴⁾ »I będzie panował od morza do morza;... I będą Mu się kłaniać wszyscy królowie ziemscy; wszyscy narodowie będą Mu służyć«. (Ps. 71, 8, 11).

Upomnienie. Uwielbiaj Pana Jezusa przy każdej sposobności słowy: »Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus«! lub nabożnie odpowiadaj: »Na wieki wieków. Amen«. Uważaj Go za Pana i Zbawcę swego, a siebie za własność Jego; »albowiem nie jest pod niebem inne imię dane ludziom, w którymbyśmy mieli być zbawieni«. (Dz. Ap. 4, 12).

Trzeci artykuł wiary.

124. Jak opiewa trzeci artykuł wiary?

Trzeci artykuł wiary opiewa: »Który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny«.

125. Czego uczy trzeci artykuł wiary?

Trzeci artykuł wiary uczy, jak Syn Boży stał się człowiekiem.

126. Jak Syn Boży stał się człowiekiem?

Syn Boży stał się człowiekiem, gdy mocą Ducha świętego przyjął w cudowny sposób naturę ludzką na siebie¹⁾.

(Uroczystość Zwiastowania 25. marca).

127. Kto jest matką Jezusa Chrystusa jako człowieka?

Najświętsza Panna Marya jest matką Jezusa Chrystusa jako człowieka.

128. Dlaczego najświętszą Pannę Maryę nazywamy Matką Boską?

Dlatego Najświętszą Pannę Maryę nazywamy Matką Boską, ponieważ porodziła Jezusa Chrystusa, który jest Bogiem i człowiekiem zarazem²⁾.

¹⁾ »Duch święty zstąpi na Cię (Maryo), a moc Najwyższego zaćmi tobie«. (Łuk. 1, 35).

²⁾ »A skądże mnie to że przyszła matka Pana mego do mnie?«. (Łuk. 1, 43).

129. Dlaczego Matkę Boską nazywamy Panną najświętszą?

Dlatego Matkę Boską nazywamy Panną najświętszą, bo na zawsze pozostała Panną i ponad wszystkie panny wychwalać Ją trzeba ¹⁾.

130. Czy Jezus Chrystus, jako człowiek, ma ojca?

Jezus Chrystus, jako człowiek, nie ma ojca; święty Józef, Oblubieniec najświętszej Panny Maryi, był tylko opiekunem Jezusa Chrystusa.

(Świętego Józefa 19. marca).

131. Gdzie narodził się Jezus Chrystus?

W stajence miasta Betleem narodził się Jezus Chrystus.

(Uroczystość Bożego Narodzenia 25. grudnia).

132. Przez kogo oznajmił Pan Bóg narodzenie Jezusa Chrystusa?

Narodzenie Jezusa Chrystusa oznajmił Pan Bóg;

1. przez anioła pasterzom;
2. przez gwiazdę Mędrcom na Wschodzie;
3. przez Mędrców królowi Herodowi i uczonym w Piśmie;
4. przez Ducha świętego starcowi Symeonowi i prorokini Annie w Jerozolimie;
5. przez Symeona i Annę ludowi w świątyni.

133. Co wiemy o Jezusie Chrystusie z Jego lat dziecięcych?

O Jezusie Chrystusie z Jego lat dziecięcych wiemy:

1. że ósmego dnia po narodzeniu otrzymał imię Jezus ²⁾;

¹⁾ »Oto Panna pocnie i porodzi Syna«. (Iz. 7, 14). — »Oto odtąd błogosławioną mię zwać będą wszystkie narody«. (Łuk. 1, 48).

²⁾ Nowy rok, święto Imienia Jezus.

2. że dnia czterdziestego ofiarowała Go Bogu Ojcu najświętsza Panna Marya w świątyni ¹⁾;

3. że Mędrcy ze Wschodu oddali Mu pokłon i złożyli dary: złoto, kadzidło i mirrę ²⁾;

4. że uszedł do Egiptu przed okrucieństwem Heroda, a po jego śmierci wrócił do Nazaretu ³⁾.

134. Co wiemy o Jezusie Chrystusie z Jego lat młodocianych?

O Jezusie Chrystusie z Jego lat młodocianych wiemy:

1. że Jezus Chrystus, mając lat dwanaście, udał się z rodzicami na święta do Jerozolimy i tam pozostał, po trzech dniach znaleźli Go rodzice w kościele;
2. że był rodzicom swoim posłuszny, wzrastał z latami w mądrości i łasce u Boga i u ludzi; żył jednak w ukryciu, dopóki nie rozpoczął urzędu nauczycielskiego.

135. Kiedy rozpoczął Pan Jezus urząd nauczycielski?

Pan Jezus rozpoczął urząd nauczycielski, gdy miał lat trzydzieści.

136. Jakie przygotowania poprzedziły rozpoczęcie tego urzędu?

Następujące przygotowania poprzedziły rozpoczęcie tego urzędu:

1. święty Jan Chrzciciel ogłaszał pokutę i zaświadczył, że Pan Jezus jest Barankiem Bożym, który gładzi grzechy świata ⁴⁾;

¹⁾ Matki Boskiej Gromnicznej, 2 lutego.

²⁾ Uroczystość objawienia się Pańskiego, świętych Trzech Królów, 6 stycznia.

³⁾ Święto Młodzianków, 28 grudnia; świętej Rodziny,

⁴⁾ Święto Jana Chrzciciela 24 czerwca.

2. Pan Jezus kazał się ochrzcić świętemu Janowi w rzece Jordanie;
3. przy chrzcie Pana Jezusa zstąpił Nań widzialnie Duch święty w postaci gołębiczy i dał słyszeć się głos Boga Ojca: »ten jest Syn mój miły, w którymem upodobał sobie« (Mat. 3. 17);
4. Pan Jezus udał się za natchnieniem Ducha świętego na pustynię i tam pościł czterdzieści dni i nocy, potem był kuszony od dyabła i aniołowie Mu usługiwali¹⁾.

137. Jak spełniał Pan Jezus urząd nauczycielski?

W następujący sposób spełniał Pan Jezus urząd nauczycielski:

1. przechodził swoją ojczyznę z miejsca na miejsce i okazywał się wszędzie dobroczynnym;
2. przybrał sobie uczniów a z pośród nich wybrał dwunastu apostołów;
3. objawiał prawdy, w które mamy wierzyć i nauczał cnót, które mamy wykonywać.

138. Czem stwierdzał Pan Jezus prawdziwość swojej nauki?

Pan Jezus stwierdzał prawdziwość swojej nauki:

1. świętością swego życia²⁾;
2. świadectwami Pisma świętego³⁾;
3. cudami i przepowiedniami⁴⁾.

¹⁾ Post czterdziestodniowy.

²⁾ »Kto z was dowiedzie na mnie grzechu?« (Jan. 8, 46).

³⁾ »Rozbierajcie pisma, ... a one są, które świadectwo dają o mnie«. (Jan 5, 39).

⁴⁾ »Same uczynki, które ja czynię, świadczą o mnie, iż mię Ojciec posłał«. (Jan. 5, 36).

139. Co jest cud?

Cud jest to nadzwyczajne dzieło, którego nie można wykonać naturalnymi siłami, lecz tylko wszechmocą bożą.

140. Jakie cuda czynił Pan Jezus?

Pan Jezus przemienił wodę we wino i po dwakroć tysiące ludzi nakarmił kilkoma bochenkami chleba; wyrzucił czartów i uciszył burzę na morzu; leczył jednym słowem chorych wszelkiego rodzaju; wskrzeszał do życia umarłych i sam chwalebnie mocą swą zmartwychwstał.

141. Co jest proroctwo?

Proroctwo jest to przepowiednia dokładna tego rodzaju rzeczy przyszłych, których oprócz Pana Boga nikt przewidzieć nie może.

142. Co przepowiedział Pan Jezus?

Pan Jezus przepowiedział: zdradę Judasza i zaparcie się Piotra, rodzaj śmierci swojej i swoje Zmartwychwstanie, swoje Wniebowstąpienie i Zesłanie Ducha świętego, zburzenie Jerozolimy i wiele innych zdarzeń.

143. Czy wszyscy uwierzyli w Pana Jezusa?

Nie wszyscy uwierzyli w Pana Jezusa, szczególnie arcykapłani, uczeni w Piśmie i Faryzeusze nienawidzili Go dla nauki Jego i nastawiali na życie Jego.

Upomnienie. Dziękuj Panu Bogu, że w miłości ku tobie stał się człowiekiem. Niech cię nic nie odłączy od miłości Jezusa Chrystusa, którego naśladowaj, żyjąc według nauki Jego, woła bowiem do ciebie: Jam jest droga i prawda i żywot. Żaden nie przychodzi do Ojca jedno przez mię. (Jan 14, 6).

Czwarty artykuł wiary.

144. Jak opiewa czwarty artykuł wiary?

Czwarty artykuł wiary opiewa: »Umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion«.

145. Czy Jezus Chrystus cierpiał jako Bóg, czy jako człowiek?

Jezus Chrystus cierpiał tylko jako człowiek, ponieważ jako Bóg nie mógł cierpieć.

146. Co cierpiał Jezus Chrystus?

Niezmiernie wielkie męki na duszy i na ciele cierpiał Jezus Chrystus.

147. Co cierpiał Jezus Chrystus na duszy?

Trwogę i smutek, wzdargę, szyderstwa i obelgi, oraz wiele innych zniewag cierpiał Jezus Chrystus na duszy¹⁾.

148. Co cierpiał Jezus Chrystus na ciele?

Jezus Chrystus cierpiał na ciele wiele niegodziwości, bicia i ran; ubiczowano Go, ukoronowano cieniem i do krzyża przybito.

149. Kto skazał Jezusa Chrystusa na śmierć krzyżową?

Piłat Poncki, starosta rzymski w ziemi żydowskiej, skazał z bojażni przed żydami Pana Jezusa na śmierć krzyżową.

150. Kto oskarżył Jezusa Chrystusa przed Piłatem?

Najwyżsi kapłani żydowscy i uczeni w Piśmie z nienawiści i zazdrości oskarżyli Jezusa Chrystusa przed Piłatem, kłamiąc, jakoby Pan Jezus bluźnił Bogu i chciał być królem żydowskim.

¹⁾ »Smutna jest dusza moja aż do śmierci«. (Mat. 26, 38).

151. Gdzie był Jezus Chrystus ukrzyżowany i umarł?

Jezus Chrystus był ukrzyżowany na górze Kalwaryi, blisko miasta Jerozolimy i umarł na krzyżu, czyli dusza Jego odłączyła się od ciała¹⁾.
(Wielki Piątek).

152. Czy przy śmierci Jezusa Chrystusa odłączyło się także Bóstwo od Jego człowieczeństwa?

Przy śmierci Jezusa Chrystusa nie odłączyło się Bóstwo od Jego człowieczeństwa, ponieważ z ciałem i z duszą było zjednoczone.

153. Które cuda działały się przy śmierci Chrystusa?

Następujące cuda działały się przy śmierci Jezusa Chrystusa: słońce się zaćmiło, zasłona w świątyni rozdarła się, ziemia trzęsła się, skały pękały, groby otwierały się i wielu umarłych powstało.

154. Kto pogrzebał ciało Jezusa Chrystusa?

Józef z Arymatei i Nikodem pogrzebali ciało Jezusa Chrystusa; złożywszy je w nowym grobie, wykutym w skale, w którym jeszcze nikt nie leżał.

155. Dlaczego Pan Jezus chciał cierpieć i umrzeć?

Pan Jezus chciał cierpieć i umrzeć:

1. aby sprawiedliwości boskiej dać za nas zupełne zadośćuczynienie;
2. aby nas wybawić od grzechu, od niewoli czartowskiej i od wiecznego potępienia²⁾;

¹⁾ »A Jezus zawoławszy głosem wielkim rzekł: Ojcze! w ręce Twe polecam ducha mego«. (Łuk. 23, 46). — Po tych słowach »skłoniwszy głowę, ducha oddał«. (Jan. 19, 30).

²⁾ »Zranion jest za nieprawości nasze, zstąpił jest za złości nasze, karność pokoju naszego na nim, a sinością jego jesteśmy uzdrowieni«. (Izaj. 53, 5). — »Umiłował i omył nas z grzechów naszych we krwi swojej«. (Obj. 1, 5).

3. aby nam wysłużyć obfitą łaskę i wieczną szczęśliwość.

156. Dlaczego Pan Jezus mógł dać za nas zupełne zadośćuczynienie?

Pan Jezus mógł dać za nas zupełne zadośćuczynienie, ponieważ jest nie tylko człowiekiem, ale także Bogiem; jakoż cierpienia Jego i śmierć mają nieskończoną wartość.

157. Czy skutek zasług Jezusa Chrystusa wszyscy ludzie mogą być zbawieni?

Wskutek zasług Jezusa Chrystusa wszyscy ludzie mogą być zbawieni, byle tylko spełnili to, co daje udział w tych zasługach¹⁾.

(Wielki Tydzień, Pan Jezus w Ogroju, śmierć Pana Jezusa, złożenie Pana Jezusa do grobu, cześć Matki Bożej bolesnej, Droga Krzyżowa, Znalezienie i Podwyższenie Krzyża świętego).

Upomnienie. »Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata!« (Jan 1, 29). »Tak Bóg umiłował świat, że Syna Swego Jednorodzonego dał, aby wszelki, kto wierzy wń, nie zginął, ale miał żywot wieczny«. (Jan 3, 16) — Spójrz na ukrzyżowanego Jezusa; »wszystko ci mówi o miłości: głowę pochylił, aby cię ucałować, ramiona wyciągnął, aby cię ucisnąć, serce otworzył, aby cię w niem ukryć«. (Św. Augustyn).

Piąty artykuł wiary.

158. Jak opiewa piąty artykuł wiary?

Piąty artykuł wiary opiewa: »Zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał«.

¹⁾ »On jest ubłaganiem za grzechy nasze, a nie tylko za nasze, ale i za wszego świata«. (I. Jan. 2, 2).

159. Co znaczą te słowa „zstąpił do piekieł“?

Te słowa »zstąpił do piekieł« znaczą, że dusza Pana Jezusa zstąpiła po Jego śmierci do otchłani.

160. Co rozumiemy przez otchłani?

Przez otchłani rozumiemy miejsce, gdzie dusze ludzi sprawiedliwych, przed Chrystusem Panem zmarłych, oczekiwały spokojnie i bez cierpień Zbawiciela.

161. Dlaczego Pan Jezus zstąpił do otchłani?

Dlatego Pan Jezus zstąpił do otchłani, aby duszom sprawiedliwych oznajmić wybawienie¹⁾.

162. Co znaczy to słowo „zmartwychwstał“?

To słowo »zmartwychwstał« znaczy, że Jezus Chrystus mocą własną złączył napowrót duszę swoją z ciałem i z grobu zamkniętego powstał nieśmiertelnie i chwalebnie²⁾.

(Wielkanoc).

163. Od kogo dowiadujemy się, że Pan Jezus prawdziwie zmartwychwstał?

Że Pan Jezus prawdziwie zmartwychwstał, dowiadujemy się od apostołów, którzy Pana Jezusa po Jego zmartwychwstaniu często widzieli, dotykali się Go, rozmawiali i jedli z Nim, a dla prawdy Zmartwychwstania Pańskiego życie swe oddali.

164. O czym nas przekonuje zmartwychwstanie Pana Jezusa?

Zmartwychwstanie Pana Jezusa przekonuje nas o tem:

¹⁾ »Acz umartwiony ciałem, ale ożywiony duchem, w którym też tym, którzy w ciemnicy byli duchom, przyszedłszy przepowiedał«. (I. Piotr 3, 18, 19).

²⁾ »Nie zostawisz duszy mojej w piekle, ani dasz Świętemu Twemu oglądać skażenia«. (Ps. 15, 10).

1. że się spełniły przepowiednie proroków i Jego własnej prorocstwa¹⁾;
2. że Jezus Chrystus jest Bogiem prawdziwym i że nauka Jego jest prawdziwą²⁾;
3. że i my kiedyś zmartwychwstaniemy³⁾.

Upomnienie. »Jak Chrystus z martwych powstał, tak i my powinniśmy w nowe przyobiedz się życie«. (Rzym 6, 4). »Wierna mowa: Albowiem jeśliśmy spół umarli, spół też królować będziemy«. (II. Tym. 2, 11, 12).

Szósty artykuł wiary.

165. Jak opiewa szósty artykuł wiary.

Szósty artykuł wiary opiewa: »Wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego«.

166. Kiedy Pan Jezus wstąpił do nieba?

Dnia czterdziestego po swoim zmartwychwstaniu Pan Jezus wstąpił do nieba.
(Wniebowstąpienie Pańskie).

167. Jak wstąpił Pan Jezus do nieba?

Z ciałem i duszą w oczach apostołów wstąpił Pan Jezus z góry Oliwnej własną mocą do nieba.

168. Dlaczego Pan Jezus wstąpił do nieba?

Pan Jezus wstąpił do nieba:

- 1) »Rozwalcie ten kościół, a w trzech dniach go zbuduję«... »Lecz On mówił o kościele ciała swego«. (Jan 2, 19, 21).
- 2) »A jeśli Chrystus nie powstał, próżne tedy jest przepowiadanie nasze, próżna jest i wiara wasza«. (I. Kor. 15, 14).
- 3) »Lecz teraz Chrystus zmartwychwstał, pierwiastki tych, którzy zasnęli, ponieważ przez człowieka śmierć i przez człowieka powstanie umarłych«. (I. Kor. 15, 20, 21).

1. aby także jako człowiek otrzymał zasłużoną chwałę¹⁾;
2. aby Kościołowi swemu zesłał Ducha świętego²⁾;
3. aby u Ojca w niebie był naszym Pośrednikiem i Orędownikiem³⁾;
4. aby nam niebo otworzył i zgotował w niem dla nas mieszkanie⁴⁾.

169. Co znaczą te słowa: Pan Jezus „siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego“?

Te słowa: Pan Jezus »siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego« znaczą to, że Pan Jezus posiada także jako człowiek najwyższą władzę i chwałę nad wszystkim w niebie i na ziemi⁵⁾.

Upomnienie. W walkach i cierpieniach spoglądaj ku niebu gdzie jest dla ciebie mieszkanie zgotowane. »Co wzgórze jest szukajcie, gdzie Chrystus jest na prawicy bożej siedzący; co wzgórze jest miłujcie, nie to, co na ziemi«. (Koloss. 3, 1, 2).

¹⁾ »Iżaż nie było potrzeba, aby to był ucierpiał Chrystus i tak wszedł do chwały swojej?« (Łuk. 24, 26).

²⁾ »Jeśli nie odejdę, Poczysciel nie przyjdzie do was, a jeśli odejdę, pošlę Go do was«. (Jan 16, 7).

³⁾ »Rzecznika mamy u Ojca, Jezusa Chrystusa sprawiedliwego«. (Jan 2, 1).

⁴⁾ »W domu Ojca mego jest mieszkania wiele.... idę gotować wam miejsce«. (Jan 14, 2).

⁵⁾ »Sam się poniżył, stawszy się posłusznym aż do śmierci, a śmierci krzyżowej. Dlaczego i Bóg wywyższył Go i darował Mu imię, które jest nad wszelkie imię, aby na imię Jezusowe wszelkie kolano kłękało niebieskich, ziemskich i podziemnych, a iżby wszelki język wyznawał, iż Pan Jezus Chrystus jest w chwale Boga Ojca«. (Filip. 2, 8—11).

Siódmy artykuł wiary.

170. Jak opiewa siódmy artykuł wiary?

Siódmy artykuł wiary opiewa: »Stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych«.

171. Kiedy Pan Jezus z nieba znowu przyjdzie?

W dniu ostatecznym, czyli na końcu świata Pan Jezus z nieba znowu przyjdzie z wielką mocą i chwałą¹⁾.

172. Naco przyjdzie znowu Pan Jezus w dniu ostatecznym?

Na to przyjdzie znowu Pan Jezus w dniu ostatecznym, aby sądzić wszystkich ludzi: żywych i umarłych, czyli dobrych i złych²⁾.

173. Jak nazywa się sąd na końcu świata?

Ostatecznym, powszechnym, albo sądem świata, nazywa się sąd na końcu świata, ponieważ będzie ostatnim sądem i ponieważ wszyscy ludzie całego świata będą na nim równocześnie sądzeni.

174. W jaki sposób Pan Jezus będzie sądził ludzi na sądzie ostatecznym?

W ten sposób Pan Jezus będzie sądził ludzi na sądzie ostatecznym:

1. oddzieli dobrych od złych;
2. wyjawi przed całym światem, co ludzie czynili dobrego i złego;

¹⁾ »I ujrzą Syna człowieczego, przychodzącego w obłokach niebieskich z mocą wielką i majestatem«. (Mat. 24, 30).

²⁾ »Bo się wszyscy my musimy okazać przed stolicą Chrystusową, aby każdy odniósł własne sprawy ciała według tego, co uczynił, lub dobre, lub złe«, (II. Kor. 5, 10).

3. dobrych weźmie do nieba, złych strąci do piekła¹⁾.

175. Czy oprócz sądu powszechnego jest jeszcze inny sąd boży?

Oprócz sądu powszechnego jest jeszcze sąd szczegółowy, który zaraz po śmierci człowieka odbywa się nad jego duszą.

176. Dlaczego oprócz sądu szczegółowego odbędzie się jeszcze sąd powszechny?

Oprócz sądu szczegółowego odbędzie się jeszcze sąd powszechny:

1. aby przed całym światem okazała się boska moc i sprawiedliwość, miłość i mądrość;
2. aby wszyscy ludzie uznali Jezusa Chrystusa za Boga i cześć boską Mu oddali;
3. aby sprawiedliwi otrzymali zasłużoną chwałę, a bezbożni zasłużoną hańbę się okryli.

Upamięnienie. Pan Jezus jako Zbawca ukazał się w ubóstwie na ziemi i ukrywa się pośród nas w Najświętszym Sakramencie, ale kiedyś przyjdzie w chwale jako nieubłagany sędzia. Jakiż wyrok wyda On na ciebie?

Ósmy artykuł wiary.

177. Jak opiewa ósmy artykuł wiary?

Ósmy artykuł wiary opiewa: »Wierzę w Ducha świętego«.

¹⁾ »Tedy rzecze Król tym, którzy będą po prawicy Jego: Pójdźcie błogosławieni Ojca mego, otrzymajcie królestwo wam zgotowane od założenia świata.... Tedy rzecze i tym, którzy po lewicy będą: Idźcie odemnie przekłęci w ogień wieczny, który zgotowany jest dyabłu i aniołom jego«. (Mat. 25, 34, 41).

178. Kto jest Duch święty?

Duch święty jest: 1) trzecią Osobą boską, 2) prawdziwym Bogiem, 3) Pocieszycielem zesłanym Kościołowi katolickiemu przez Jezusa Chrystusa.

179. Dlaczego trzecia Osoba boska nazywa się Duchem „świętym“?

Dlatego trzecia Osoba boska nazywa się »Duchem świętym«, ponieważ nas uświęca i ponieważ wszelka świętość od niej pochodzi.

180. Kiedy Jezus Chrystus zesłał Kościołowi katolickiemu Ducha świętego?

Jezus Chrystus zesłał Kościołowi katolickiemu Ducha świętego dnia dziesiątego po swem Wniebowstąpieniu, czyli w dzień Zielonych Świątek, kiedy ukazały się ogniste języki nad głowami apostołów. (Zielone Świątki).

181. Co zdziałał Duch święty w apostołach?

Duch święty apostołów

1. uświęcił;
2. oświecił i umocnił;
3. udzielił im darów: mówienia różnymi językami, czynienia cudów i nieomylnego ogłaszania Ewangelii.

182. Co sprawia Duch święty w Kościele katolickim?

Duch święty

1. poucza Kościół katolicki i rządzi nim;
2. udziela przez niego łask swoich¹⁾.

183. Co w nas sprawia Duch święty?

Duch święty

¹⁾ »Lecz pocieszyciel Duch święty, którego Ojciec posła w imię moje, On was wszystkiego nauczy i przypomni wam wszystko, cokolwiekbym wam powiedział«. (Jan 14, 26).

1. uświęca nas łaską poświęcającą;
2. wspiera nas łaską posilkującą;
3. udziela nam darów swoich.

184. W jakim celu udziela nam Duch święty darów swoich?

Duch święty udziela nam darów swoich w tym celu, abyśmy chętnie przyjmowali Jego oświecenia, szli za Jego natchnieniami, a przez to udoskonalali się w enocie.

185. Które są dary Ducha świętego?

Następujące są dary Ducha świętego:

1. dar mądrości,
2. dar rozumu,
3. dar rady,
4. dar męstwa,
5. dar umiejętności,
6. dar pobożności,
7. dar bojaźni bożej.

186. Do czego pomaga nam dar mądrości?

Dar mądrości pomaga nam do tego, żebyśmy Pana Boga w Jego majestacie i doskonałościach poznawali, podziwiali i miłowali, a wszystko, co ziemskie i znikome, odnośnie do tego poznania i miłości oceniali.

187. Co sprawia w nas dar rozumu?

Dar rozumu sprawia w nas to, że głębiej wnikamy w ducha prawd wiary katolickiej i niemi swój umysł uweselamy.

188. Jakiej pomocy udziela nam dar rady?

Dar rady udziela nam tej pomocy, że w trudnych i wątpliwych wypadkach wybór nasz zgodny jest zawsze z wolą bożą.

189. Co zwalczamy przy pomocy daru męstwa?

Wszelkie trudności na drodze do zbawienia zwalczamy przy pomocy daru męstwa.

190. Czego nabywamy przez dar umiejętności?

Przez dar umiejętności nabywamy silnego przekonania o prawdziwości nauki objawionej, oraz pewności, co nam stosownie do woli bożej czynić, a czego unikać należy.

191. Co okazujemy przez dar pobożności?

Przez dar pobożności okazujemy stale względem Pana Boga synowskie usposobienie.

192. Co sprawia w nas dar bojaźni bożej?

Dar bojaźni bożej sprawia w nas to, że mając na pamięci Pana Boga i bojąc się Go obrazić, unikamy tego, co Mu się nie podoba.

Upomnienie. »Nie wiecie«, mówi Apostoł narodów. (1. Kor. 3, 16). »Iżecie Kościołem bożym, a Duch Boży mieszka w was?« Skoroś więc świątynią i mieszkaniem Ducha świętego, zachowajże serce czyste i niepokalane. Wzywaj Ducha świętego na pomoc w każdej sprawie ważnej, idąc chętnie za Jego natchnieniem, bo »którykolwiek Duchem Bożym rządzeni są, ci są synami bożymi«. (Rzym. 8, 14).

Dziewiąty artykuł wiary.

193. Jak opiewa dziewiąty artykuł wiary?

Dziewiąty artykuł wiary opiewa: »Święty Kościół powszechny, Świętych Obcowanie«.

194. Co jest Kościół powszechny czyli katolicki?

Kościół powszechny, czyli katolicki, jest

to widzialna społeczność wszystkich prawowiernych chrześcijan, którzy wyznają tę samą naukę, przyjmują te same sakramenta i uznają biskupa rzymskiego za swą głowę widzialną.

I. O założeniu i urządzeniu Kościoła.

195. Kto założył Kościół?

Jezus Chrystus założył Kościół.

196. W jaki sposób Jezus Chrystus założył Kościół?

W ten sposób Jezus Chrystus założył Kościół:

- 1) zgromadził około siebie wiernych;
- 2) wybrał z pomiędzy nich dwunastu apostołów i dał im swój urząd potrójny: nauczycielski, kapłański i królewski¹⁾;
- 3) ustanowił świętego Piotra widzialną głową Kościoła, sam zaś pozostał głową jego niewidzialną.

(Święta apostołów).

197. Którymi słowy ustanowił Jezus Chrystus świętego Piotra widzialną głową Kościoła?

Następującymi słowy ustanowił Jezus Chrystus świętego Piotra widzialną głową Kościoła: »A ja tobie powiadam, iżes ty jest opoka (czyli Piotr), a na tej opoce zbuduję kościół mój, a bramy piekielne nie zwyciężą go. I tobie dam klucze królestwa niebieskiego. A cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związano i w niebiesiech, a cokolwiek rozwiążesz

¹⁾ »Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego; nauczając je chować wszystko, com wam kolwiek przykazał«. (Mat. 28, 19, 20).

na ziemi, będzie rozwiązano i w niebiesiach«. (Mat. 16, 18, 19). »Paś baranki moje... »Paś owce moje« (Jan 21, 15, 17).

198. Kiedy zaczęli apostołowie wykonywać potrójny urząd Jezusa Chrystusa?

Po zesłaniu Ducha świętego zaczęli apostołowie wykonywać potrójny urząd Jezusa Chrystusa: naukę Jego ogłaszając, wiernych około siebie gromadząc i chrzcząc.

199. Jak długo istnieć będzie Kościół?

Według zapewnienia Jezusa Chrystusa istnieć będzie Kościół aż do końca świata¹⁾.

200. Kto jest od czasu śmierci świętego Piotra widzialną głową Kościoła?

Każdorazowy Biskup rzymski czyli Ojciec święty czyli papież, jest od czasu śmierci świętego Piotra widzialną głową Kościoła.

201. Dlaczego biskup rzymski jest widzialną głową Kościoła?

Dlatego biskup rzymski jest widzialną głową Kościoła, ponieważ jest prawowitym następcą świętego Piotra, który jako biskup rzymski umarł.

202. Jak nazywa się Kościół katolicki dlatego, że biskup rzymski jest głową jego?

Kościółem rzymskim, katolickim nazywa się Kościół katolicki dlatego, że biskup rzymski jest głową jego.

¹⁾ »Bramy piekielne nie zwyciężą go«. (Mat. 16, 18). — »A oto ja jestem z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata«. (Mat. 28, 20).

203. Kto oprócz papieża jest jeszcze prawowitym następcą apostołów?

Biskupi, żyjący w jedności z papieżem, są prawowitymi następcami apostołów.

204. Jak nazywamy papieża i biskupów, w jedności z nim żyjących?

Papieża i biskupów, w jedności z nim żyjących, nazywamy Kościołem nauczającym dla odróżnienia od reszty wiernych, którzy nazywają się Kościołem słuchającym.

205. Kto pomaga biskupom w wykonaniu ich urzędu?

Biskupom w wykonywaniu ich urzędu pomagają kapłani, czyli księża, którzy są podwładnymi biskupów.

Upomnienie. Zachowaj w sercu głęboką cześć i uległość dla papieża, czyli Ojca świętego i dla biskupów i kapłanów, w jedności z nim żyjących, albowiem o apostołach, oraz ich następcach mówi Pan Jezus: »Kto was słucha, mnie słucha, a kto wami gardzi, mną gardzi«. (Łuk. 10, 16).

2. O znamionach, czyli cechach Kościoła.

206. Czy jest więcej, niż jeden prawdziwy Kościół?

Jeden jest tylko prawdziwy Kościół, ponieważ jeden tylko Kościół ustanowił Jezus Chrystus¹⁾.

207. Po czym poznajemy prawdziwy Kościół Chrystusowy?

Prawdziwy Kościół Chrystusowy poznajemy po znamionach głównych, które mu Pan Jezus nadał.

¹⁾ »Tyś jest opoka, a na tej opoce zbuduję Kościół mój«. (Mat. 16, 18).

208. Które znamiona główne nadał Pan Jezus Kościołowi swemu?

Pan Jezus sprawił, że Kościół Jego jest:

1. jeden;
2. święty;
3. katolicki, czyli powszechny;
4. apostołski.

209. Który kościół ma te cztery znamiona Kościoła Chrystusowego?

Jedynie Kościół rzymski, katolicki ma te cztery znamiona Kościoła Chrystusowego.

210. Po czym poznajemy, że Kościół rzymski, katolicki, jest jeden?

Że Kościół rzymski, katolicki, jest jeden, poznajemy po tem:

1. że ma jedną wspólną głowę;
2. że jego członkowie wyznają tę samą wiarę i przyjmują te same sakramenta.

211. Po czym poznajemy, że Kościół rzymski, katolicki, jest święty?

Że Kościół rzymski, katolicki, jest święty, poznajemy po tem:

1. że jego nauka jest święta;
2. że członków swoich prowadzi do świętości środkami najskuteczniejszymi, którymi są szczególnie sakramenta święte;
3. że w nim zawsze znajdują się święci, których świętość nawet cuda stwierdzają.

212. Po czym poznajemy, że Kościół rzymski, katolicki, jest powszechny?

Że Kościół rzymski, katolicki, jest powszechny, poznajemy po tem:

1. że począwszy od Jezusa Chrystusa trwa nieprzerwanie po wszystkie czasy;
2. że wszyscy ludzie do niego należeć powinni;
3. że po wszystkich częściach ziemi się rozszerzył i rozrasta się coraz więcej.

213. Po czym poznajemy, że Kościół rzymski, katolicki, jest apostołski?

Że Kościół rzymski, katolicki, jest apostołski, poznajemy po tem:

1. że jego przełożeni, czyli papież i biskupi, są prawowitymi następcami apostołów;
2. że tego samego uczy, czego apostołowie nauczali;
3. że udziela tych samych sakramentów, których apostołowie udzielali.

214. Czego są dowodem te cztery znamiona Kościoła rzymsko-katolickiego?

Te cztery znamiona Kościoła rzymsko-katolickiego są dowodem, że on tylko jest prawdziwym Kościołem Chrystusowym.

Upomnienie. Dziękuj Bogu, żeś jest dzieckiem prawdziwego Kościoła, a módl się często o nawrócenie błędnowierców i niewiernych.

3. O przeznaczeniu Kościoła.

215. Naco Jezus Chrystus ustanowił Kościół?

Na to Jezus Chrystus ustanowił Kościół, aby prowadził ludzi do wiecznej szczęśliwości.

216. Jak prowadzi Kościół ludzi do wiecznej szczęśliwości?

W ten sposób prowadzi Kościół ludzi do wiecznej szczęśliwości, że spełnia przy pomocy Boga po-

trójny urząd Jezusa Chrystusa, mianowicie: nauczycielski, kapłański i królewski.

217. W jaki sposób spełnia Kościół urząd nauczycielski Jezusa Chrystusa?

W ten sposób spełnia Kościół urząd nauczycielski Jezusa Chrystusa, że naukę boską w całości i nie-skazitelnie po wszystkie czasy przechowuje, głosi i wyjaśnia.

218. Jakiego daru udzielił Jezus Chrystus Kościołowi do spełniania urzędu nauczycielskiego?

Do spełniania urzędu nauczycielskiego udzielił Jezus Chrystus Kościołowi daru nieomyślności, mocą którego Kościół nie może się mylić w nauce wiary i obyczajów.

219. Z czego dowiadujemy się, że Jezus Chrystus udzielił Kościołowi daru nieomyślności?

Że Jezus Chrystus udzielił Kościołowi daru nieomyślności dowiadujemy się ze słów, któremi przyobiegał Kościołowi nieustanną pomoc i swoją i Ducha świętego.

220. Którymi słowy przyobiegał Jezus Chrystus Kościołowi nieustanną pomoc boską?

Następującymi słowy przyobiegał Jezus Chrystus Kościołowi nieustanną pomoc boską: »Oto ja z wami jestem po wszystkie dni aż do skończenia świata«. (Mat. 28, 20). »A ja prosić będę Ojca, a innego Pocieszyciela da wam, aby z wami mieszkał na wieki, Ducha prawdy«. (Jan 14, 16, 17).

221. Kto posiada dar nieomyślności?

Dar nieomyślności posiada:

1. papież i biskupi, którzy z nim w jedności żyją;

2. także sam papież, kiedy jako najwyższy nauczyciel i pasterz, wydaje dla całego Kościoła orzeczenia w nauce wiary i obyczajów.

222. Skąd wiemy, że dar nieomyślności posiada także sam papież?

Że dar nieomyślności posiada także sam papież, wiemy ze słów Pana Jezusa, wypowiedzianych do Piotra i do jego następców: »A ja tobie powiadam, iżżeś ty jest opoka, a na tej opoce zbuduję Kościół mój a bramy piekielne nie zwyciężą go«. (Mat. 16, 18). — »Prosiłem za tobą, aby nie ustała wiara twoja, a ty niekiedy nawróciwszy się, potwierdzaj bracię twoją«. (Łuk. 22, 32). — »Paś baranki moje... paś owce moje«. (Jan 21, 15, 17).

223. W jaki sposób spełnia Kościół urząd kapłański Jezusa Chrystusa?

W ten sposób spełnia Kościół urząd kapłański Jezusa Chrystusa, że składa ofiarę mszy świętej i udziela sakramentów świętych, poświęca, błogosławi i modli się za wszystkich ludzi.

224. W jaki sposób spełnia Kościół urząd królewski Jezusa Chrystusa?

W ten sposób spełnia Kościół urząd królewski Jezusa Chrystusa, że zachęca wszystkich wiernych do życia bogobojnego, ustanawia prawa i przykazania, sądzi i wymierza kary.

225. Które są najważniejsze kary kościelne?

Najważniejszymi karami kościelnymi są:

1. odmówienie świętych sakramentów;
2. wykluczenie ze społeczności kościelnej, czyli kłątwa, przez którą pozbawia się nią dotknięty wszelkich łask i błogosławieństw Kościoła;

3. odmówienie pogrzebu chrześcijańskiego.

226. Jaki obowiązek mają ludzie względem Kościoła?

Ten obowiązek mają ludzie względem Kościoła, iż powinni należeć do niego, wierzyć w to, czego uczy i wypełniać to, co nakazuje¹⁾.

227. Czy może być zbawionym, kto do Kościoła katolickiego nie należy?

Kto do Kościoła katolickiego z własnej winy nie należy, nie może być zbawionym, ponieważ według postanowienia Jezusa Chrystusa jedynie w Kościele katolickim można dostąpić zbawienia.

228. Jakim jest Kościół katolicki dlatego, że w nim jedynie można dostąpić zbawienia?

Jedynie zbawiającym Kościołem jest Kościół katolicki dlatego, że w nim jedynie można dostąpić zbawienia.

229. Czy może być zbawionym, kto nie z własnej winy żyje poza Kościołem katolickim?

Kto nie z własnej winy żyje poza Kościołem katolickim, może wprawdzie być zbawionym w sposób nadzwyczajny, jeśli prawdy szczerze szuka i wolę boską, o ile ją poznaje, sumiennie spełnia; wszakże brakuje mu wiele środków, za pomocą których mógłby się łatwiej i pewniej zbawić.

230. Czy wystarcza tylko zewnętrznie należeć do Kościoła katolickiego?

Nie wystarcza tylko zewnętrznie należeć do Ko-

1) »Kto was słucha, mnie słucha, a kto wami gardzi, mną gardzi. A kto mną gardzi gardzi Onym, który mnie posłał«. (Łuk. 10, 16). — »A jeśli by Kościoła nie usłuchał, niechci będzie jako poganin i celnik«. (Mat. 18, 17).

ścioła katolickiego, ale trzeba się z nim i wewnątrznie połączyć przez wiarę żywą, szczerze posłuszeństwo i miłość serdeczną.

Upomnienie. Szanuj i miłuj Kościół, matkę twoją; gdyż »nikt nie może mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za matkę«. (Św. Cypryan). Wspólnie podzielaj z nim radość i smutek; wypełniaj sumiennie jego przykazania i przepisy; czcuj Ojca świętego i biskupów katolickich, a tak w życiu prywatnym jak i publicznym rządź się tylko zasadami Kościoła, bo tylko wtedy będziesz prawdziwym katolikiem.

O Świętych Obcowaniu.

231. Kto należy do Świętych Obcowania?

Do Świętych obcowania należą:

1. prawowierni chrześcijanie na ziemi, czyli Kościół wojujący;
2. święci w niebie, czyli Kościół tryumfujący;
3. dusze w czyście, czyli Kościół cierpiący.

232. Dlaczego społeczność Kościoła wojującego, tryumfującego i cierpiącego, nazywamy „Świętych Obcowaniem“?

Społeczność Kościoła wojującego, tryumfującego i cierpiącego, nazywamy »Świętych Obcowaniem«, ponieważ wszyscy jej członkowie przez Chrztos są uświęceni i do świętości powołani, a wielu z nich nawet zupełną świętość osiągnęło.

233. Na czym zależy Świętych Obcowanie?

Świętych obcowanie zależy na tem:

1. że wszyscy, którzy do niego należą, są najści-

słej połączeni ze sobą, jako członkowie jednego ciała, którego głową jest Pan Jezus¹);

2. że wszyscy mają udział w dobrach duchownych, mianowicie: w łaskach i zasługach, modlitwach i dobrych uczynkach tej społeczności.

234. Na czym zależy obcowanie ze sobą wiernych na ziemi?

Na tem zależy obcowanie ze sobą wiernych na ziemi, że każdy z nich ma udział we mszy świętej i modlitwie, oraz w innych uczynkach dobrych Kościoła.

235. Na czym zależy obcowanie nasze ze świętymi w niebie?

Obcowanie nasze ze świętymi w niebie zależy na tem, że my świętych czcimy i wzywamy, a święci wstawiają się za nami do Pana Boga²). (Uroczystość Wszystkich Świętych).

236. Na czym zależy obcowanie nasze z duszami w czyściecu?

Na tem zależy obcowanie nasze z duszami w czyściecu, że my przynosimy im ulgę przez odpusty, modlitwę i dobre uczynki, a szczególnie przez ofiarę mszy świętej; dusze zaś cierpiące, jak ufamy, za nami Pana Boga proszą³).

1) »Albowiem jako w jednym ciele wiele członków mamy... tak wielu nas jednym ciałem jesteśmy w Chrystusie, a każdy z osobna jeden drugiego członkami« (Rzym. 12, 4, 5).

2) »Tenci jest, który się wiele modli za lud i za wszystko miasto święte. Jeremiasz, prorok Boży«. (II. Mach. 15, 14).

3) »Święta jest i zbawienna myśl modlić się za umarłe, aby byli od grzechów rozwiązani«. (II. Mach. 12, 46).

237. Na czym zależy obcowanie Świętych w niebie z duszami w czyściecu?

Na tem zależy obcowanie Świętych w niebie z duszami w czyściecu, że święci przychodzą z pomocą duszom w czyściecu, przyczyniając się za nimi do Pana Boga.

Upomnienie. Módlmy się jedni za drugich, abyśmy wszyscy byli zbawieni. (Jak. 5. 16). Polecajmy się codziennie przyczynie świętych i ratujmy ohotnie dusze w czyściecu.

Dziesiąty artykuł wiary.

238. Jak opiewa dziesiąty artykuł wiary?

Dziesiąty artykuł wiary opiewa: »Grzechów odpuszczenie«.

239. Czego uczy dziesiąty artykuł wiary?

Dziesiąty artykuł wiary uczy, że Jezus Chrystus dał Kościołowi władzę odpuszczania grzechów¹).

240. Czy wszystkie grzechy mogą być odpuszczone?

Wszystkie grzechy, choćby najcięższe, mogą być odpuszczone, jeżeli grzesznik prawdziwie za nie pokutuje.

241. Które szczególnie środki na odpuszczenie grzechów ustanowił Jezus Chrystus?

Sakramenta chrztu i pokuty, jako szczególne środki na odpuszczenie grzechów, ustanowił Jezus Chrystus.

Upomnienie. »Ufaj, synu, odpuszczają się grzechy twoje«, tak mówił Zbawiciel, nauczając na ziemi, do niejednego grzesznika. Lecz i do ciebie odnoszą się te

1) »Weźmijcie Ducha świętego: których odpuscicie grzechy, są im odpuszczone, a których zatrzymacie, są im zatrzymane«. (Jan. 20, 22, 23).

pocieszające słowa, ilekroć przyjmujesz godnie sakrament pokuty.

Jedenasty artykuł wiary.

242. Jak opiewa jedenasty artykuł wiary?

Jedenasty artykuł wiary opiewa: »Ciała zmartwychwstanie«.

243. Czego uczy jedenasty artykuł wiary?

Jedenasty artykuł wiary uczy, że Jezus Chrystus w dniu ostatecznym wskrzesi nasze ciało, czyli złączy napowrót dusze z ciałem.

244. Dlaczego Pan Jezus wskrzesi nasze ciało?

Pan Jezus wskrzesi nasze ciało:

1. aby także i ciało wzięło udział w nagrodzie, lub karze, jak go miało za życia ziemskiego w dobrych, lub złych uczynkach;
2. aby zwycięstwo Pana Jezusa nad grzechem i śmiercią było zupełnem.

245. Czy wszyscy ludzie zmartwychwstaną?

Wszyscy ludzie zmartwychwstaną¹⁾, dobrzy i zli. (Pogrzeb kościelny, cmentarze katolickie).

246. Czy ciała zmartwychwstałych będą jednakiemi?

Ciała zmartwychwstałych nie będą jednakiemi: ciała złych będą przerażająco szpetne, ciała dobrych nader piękne i uwielbione²⁾.

¹⁾ »Przychodzi godzina, w którą wszyscy, co są w grobach usłyszają głos Syna Bożego: i wyjdą którzy dobrze czynili, na zmartwychwstanie żywota; a którzy źle czynili, na zmartwychwstanie sądu«. (Jan. 5, 28, 29).

²⁾ »Wszyscy wprawdzie zmartwychwstaniemy, ale nie wszyscy odmienni będziemy«. (I. Kor. 15, 51). »Przemieni ciało, podobności naszej, przypodobane ciała jasności swojej«. (Filip. 3, 21).

Upomnienie. Nigdy nie nadużywaj zmysłów i członków twego ciała do grzechu, a zmartwychwstaniesz do szczęśliwości, a nie na potępienie.

Dwunasty artykuł wiary.

247. Jak opiewa dwunasty artykuł wiary?

Dwunasty artykuł wiary opiewa: »Żywot wieczny«.

248. Czego uczy dwunasty artykuł wiary?

Dwunasty artykuł wiary uczy, że po życiu doczesnem następuje życie wieczne, w którym sprawiedliwi są zupełnie szczęśliwymi.

249. Na czym zależy ta szczęśliwość zupełna sprawiedliwych?

Ta szczęśliwość zupełna sprawiedliwych zależy na tem, że sprawiedliwi po wieczne czasy oglądają twarzą w twarz Pana Boga, miłują go i zażywają w Nim wszelakiej radości i rozkoszy¹⁾.

250. Czy bezbożni będą także żyli wiecznie?

Bezbożni będą także żyli wiecznie, ale ich życie będzie najnieszczęśliwsze, bo będą ponosili za swoje grzechy karę wieczną w piekle²⁾.

251. Jakim wyrazem kończymy Skład Apostolski?

Skład Apostolski kończymy wyrazem hebrajskim »Amen«.

252. Co znaczy wyraz „Amen“?

Wyraz »Amen« znaczy: tak jest, ile razy się na

¹⁾ »Teraz widzimy przez zwierciadło, przez podobieństwo, ale w on czas twarzą w twarz«. (I. Kor. 21, 4). — »Będą upojeni hojnością domu Twego, Boże, i strumieniem rozkoszy Twojej napełnisz je«. (Nst. 24, 9).

²⁾ »I pójdą ci na mękę wieczną: a sprawiedliwi do żywota wiecznego«. (Mat. 25, 46).

coś kładzie nacisk; lub: niech się tak stanie, ile razy chcemy objawić życzenie, aby się coś stało.

253. Dlaczego Skład Apostolski kończymy wyrazem „Amen“?

Dlatego Skład Apostolski kończymy wyrazem »Amen«, który znaczy: »tak jest«, aby stwierdzić, że wierzymy mocno we wszystko, co się w nim zawiera.

Upomnienie. Nie szukaj szczęścia w uciechach światowych, ponieważ »nie mamy tu miasta trwającego, ale przyszłego szukamy«. (Do Żyd. 13, 14). Szczęśliwyś, jeżeli tu masz pokorną wiarę; tam zamieni się ona w błogosławione widzenie.

CZEŚĆ II.

O nadziei i modlitwie.

ROZDZIAŁ I.

O nadziei chrześcijańskiej.

254. Co znaczy mieć nadzieję chrześcijańską?

Mieć nadzieję chrześcijańską znaczy, oczekiwać z silną ufnością tego, co nam przyobiecał Pan Bóg dla zasług Jezusa Chrystusa.

255. Co nam przyobiecał Pan Bóg dla zasług Jezusa Chrystusa?

Wieczną szczęśliwość i środki, służące do jej osiągnięcia przyobiecał nam Pan Bóg dla zasług Jezusa Chrystusa.

256. Dlaczego spodziewamy się od Pana Boga tego, co nam przyobiecał?

Spodziewamy się od Pana Boga tego, co nam przyobiecał, bo jest wszechmocny, najdobrotliwszy i najwierniejszy, i dlatego może i chce to spełnić, co nam przyobiecał¹⁾.

257. Przez co głównie umacniamy się w nadziei chrześcijańskiej?

Przez modlitwę głównie umacniamy się w nadziei chrześcijańskiej.

¹⁾ »Trzymajmy wyznanie nadziei naszej, nie chwiejając się, boć wierny jest, który obiecał«. (Do Żyd. 10, 23).

Upomnienie. »Błogosławiony Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który wedle wielkiego miłosierdzia swego odrodził nas do nadziei żywej«. (I. Piotr 1, 3), »ku nadziei żywota wiecznego, którą Bóg, który nie kłamie, obiecał przed czasami wiekui-stymi«. (Tyt. 1, 2).

ROZDZIAŁ II.

O modlitwie.

1. O modlitwie w ogólności.

258. Co to jest modlitwa?

Modlitwa jest to pobożne wzniesienie duszy do Boga

259. W jakim celu modlimy się?

W tym celu modlimy się, aby

1. Pana Boga uwielbiać;
2. dziękować Mu;
3. i prosić Go o dobrodziejstwa i łaski, szczególnie zaś o odpuszczenie grzechów.

260. Czy jest modlitwa koniecznie potrzebna?

Modlitwa jest koniecznie potrzebna wszystkim ludziom, którzy przyszedli do używania rozumu.

261. Dlaczego modlitwa jest koniecznie potrzebna wszystkim ludziom?

Modlitwa jest koniecznie potrzebna wszystkim ludziom:

1. ponieważ Jezus Chrystus ją wyraźnie nakazał i swoim przykładem nauczył nas modlić się¹⁾;

¹⁾ »Proście a będzie wam dano, szukajcie a znajdziecie, kołaćcie, a będzie wam otworzone. Albowiem wszelki, który prosi, bierze: a kto szuka, najdzie; a kołaczącemu będzie otworzone«. Mat. 7, 7. 8).

2. ponieważ bez modlitwy nie otrzymamy łask, potrzebnych do życia pobożnego i do wytrwania w dobrem aż do końca¹⁾.

262. Które są najważniejsze owoce modlitwy?

Następujące są najważniejsze owoce modlitwy:

1. modlitwa nas łączy z Bogiem;
2. oświeca nas i umacnia w dobrem;
3. pociesza w smutku i dopomaga w potrzebie;
4. wyjednywa łaskę wytrwania w dobrem aż do śmierci.

263. Czy nas Pan Bóg zawsze wysłuchuje, ilekroć o co modlimy się?

Pan Bóg zawsze nas wysłuchuje, ilekroć o co modlimy się należyście.

264. Kiedy modlimy się należyście?

Modlimy się należyście:

1. jeżeli o to prosimy, co wychodzi Panu Bogu na chwałę, a nam na pożytek zbawienny;
2. jeżeli modlimy się w imię Jezusowe;
3. jeżeli modlimy się pobożnie, pokornie i z ufnością, zdając się na wolę bożą i wytrwale.

265. Kiedy modlimy się w imię Pana Jezusa?

Modlimy się w imię Pana Jezusa, jeżeli przy modlitwie powołujemy się na zasługi Chrystusa Pana i w nich pokładamy ufność²⁾.

266. Kiedy modlimy się nabożnie?

Modlimy się nabożnie, jeżeli w czasie modlitwy

¹⁾ »Błogosławieni w niebie stali się świętymi przez modlitwę, potępieni poszli na zatracenie, bo się nie modlili«. (Św. Alfons Liguori).

²⁾ »Zaprawdę, zaprawdę wam powiadam: Jeśli o co prosicie będziecie Ojca w imię moje, da wam« (Jan. 26, 23).

myślmy o Panu Bogu, a unikamy, ile możności wszelkich roztargnień ¹⁾).

267. Kiedy modlimy się pokornie?

Modlimy się pokornie, jeżeli modlimy się w poczuciu naszej słabości i ułomności wobec Boga ²⁾).

268. Kiedy modlimy się z ufnością?

Modlimy się z ufnością, jeżeli na pewno spodziewamy się, że nas Bóg wysłucha w sposób dla nas najlepszy ³⁾).

269. Kiedy modlimy się zdając się na wolę bożą?

Modlimy się, zdając się na wolę bożą, jeżeli Panu Bogu pozostawiamy do wyboru, kiedy i jak zechce nas wysłuchać ⁴⁾).

270. Kiedy modlimy się wytrwale?

Modlimy się wytrwale, jeżeli nie ustajemy w modlitwie, chociaż Pan Bóg zaraz nie wysłuchuje nas ⁵⁾).

271. W iloraki sposób można modlić się?

W dwojaki sposób można modlić się:

1. tylko wewnętrznie,
2. wewnętrznie i zewnętrznie zarazem.

272. Kiedy modlimy się tylko wewnętrznie?

Modlimy się tylko wewnętrznie, gdy w myśli tylko

¹⁾ »Przed modlitwą przygotuj się, a nie bądź jako człowiek, który Boga kusi«. (Syr. 18, 23).

²⁾ »Modlitwa korzącego się przebija obłoki«. (Syr. 35, 21).

³⁾ »Wszystko, o cokolwiek, modląc się, prosicie wierzcie, że otrzymacie, a stanie się wam«. (Marek 11, 24).

⁴⁾ »Ojcie! nie moja, lecz Twoja wola niech się stanie«. (Łuk. 22, 42).

⁵⁾ »Przykład: Niewiasta chananejska. (Mat. 15). — Natrętny przyjaciel.« (Łuk. 11).

modlimy się, jak w czasie rozmyślania, a nie wymawiamy modlitwy słowami.

273. Na czym polega rozmyślanie?

Rozmyślanie polega na tem, że się rozważa żywot i cierpienia Pana Jezusa, rzeczy ostateczne, lub inne prawdy wiary, a obok tego obudza się pobożne uczucia i zbawienne postanowienia.

274. Kiedy modlimy się wewnętrznie i zewnętrznie razem?

Modlimy się wewnętrznie i zewnętrznie zarazem, gdy modlitwę wewnętrzną także słowami wyrażamy.

275. Czy modlitwa, zewnętrzna tylko, ma wartość przed Bogiem?

Modlitwa, zewnętrzna tylko, niema wartości przed Bogiem, jest bowiem tylko modlitwą ust, a nie serca zarazem ¹⁾).

276. Czy mamy się modlić także wspólnie z innymi?

Mamy się modlić także wspólnie z innymi, bo Pan Jezus modlitwę wspólną szczególnie zalecił, mówiąc: »Gdzie są dwaj, albo trzej zgromadzeni w imię moje, tamem jest w pośrodku ich«. (Mat. 18, 20).

277. Kiedy powinniśmy się modlić?

Według nauki Pana Jezusa powinniśmy »zawsze się modlić, a nigdy nie ustawać«. (Łuk. 18. 1.). Szczególnie, mamy się modlić:

1. rano, wstając ze snu i wieczór, kładąc się na spoczynek, oraz gdy dzwonią na modlitwę;
2. przed jedzeniem i po jedzeniu;

¹⁾ »Ten lud czei mię wargami, ale serce ich daleko jest odemnie«. (Mat. 15, 8).

3. przed pracą i po pracy;
4. w pokusach;
5. we wszelakich potrzebach i uciskach.

278. W jaki sposób można modlić się zawsze?

W ten sposób można modlić się zawsze, jeżeli myśli się często o Panu Bogu, a wszystkie swe myśli słowa i uczynki, cierpienia i radości ofiaruje się Mu w dobrej intencji.

279. Czy mamy modlić się także i za drugich?

Mamy się modlić także za drugich, mianowicie: za żywych i zmarłych, za przyjaciół i nieprzyjaciół; szczególnie zaś za rodziców i krewnych, za zwierchność duchowną i świecką.

280. W czym zawiera się w krótkości to, o co mamy się modlić?

W »Ojcze nasz«, czyli Modlitwie Pańskiej, zawiera się w krótkości to, o co mamy się modlić.

Upomnienie. Módl się często, a pobożnie, wszak w modlitwie możesz rozmawiać z Panem Bogiem, jak dziecko z ojcem. »Kto umie dobrze modlić się, ten też umie dobrze żyć«. (Św. Augustyn).

2. O Modlitwie Pańskiej.

281. Dlaczego „Ojcze nasz“ nazywamy Modlitwą Pańską?

Dlatego »Ojcze nasz« nazywamy Modlitwą Pańską, bo tej modlitwy nas nauczył Pan nasz, Jezus Chrystus.

282. Zmów „Ojcze nasz“!

»Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech! — święć się imię Twoje; — przyjdź królestwo Twoje; — bądź wola Twoja, jako w niebie, tak i na ziemi; —

chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj; — i odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom; — i nie wódź nas na pokuszenie; — ale nas zbaw ode złego — Amen«.

283. Z czego składa się Modlitwa Pańska?

Z przedmowy i siedmiu próśb składa się Modlitwa Pańska.

a) O przedmowie.

284. Jak opiewa przedmowa?

Przedmowa opiewa: »Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech!«

285. Dlaczego nazywamy Pana Boga Ojcem?

Dlatego nazywamy Pana Boga Ojcem, bo nas na obraz swój stworzył i po ojcowsku nami się opiekuje, a na chrzcie świętym przyjął nas za dzieci swoje¹⁾.

286. Dlaczego nazywamy Pana Boga Ojcem „naszym“?

Nazywamy Pana Boga Ojcem, »naszym«, bo jest ojcem wszystkich ludzi, a przeto mamy, jak bracia modlić się jedni za drugich²⁾.

287. Dlaczego mówimy: „któryś jest w niebiesiech“?

Mówimy: »któryś jest w niebiesiech«, bo chociaż Pan Bóg jest wszędzie obecnym, to przecież tylko w niebie będzie On kiedyś naszą nagrodą, nad wyraz wielką³⁾.

¹⁾ »Wzięliście ducha przywłaszczenia za syny, przez którego wołamy: Abba (Ojcze)«. (Rzym 8, 15).

²⁾ »Izali nie jeden ojciec wszystkich nas? Izali nie jeden Bóg stworzył nas?« (Mat. 2, 10).

³⁾ »Oko nie widziało, ucho nie słyszało i w serce człowieka nie wstąpiło, co nagotował Bóg tym, którzy Go miłują«. (I Kor. 2 9).

b) O siedmiu prośbach.

288. Jak opiewa pierwsza prośba Modlitwy Pańskiej?

Pierwsza prośba Modlitwy Pańskiej opiewa: »Święć się imię Twoje«.

289. O co prosimy w pierwszej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W pierwszej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy:

1. żeby nikt imienia bożego nie znieważył nigdy, lecz każdy je ze czcią wyznawał i wielbił;
2. żeby wszyscy ludzie poznali Boga przez prawdziwą wiarę, a uwielbiali Go życiem chrześcijańskim.

290. Jak opiewa druga prośba Modlitwy Pańskiej?

Druga prośba Modlitwy Pańskiej opiewa: »Przyjdź królestwo Twoje«.

291. O co prosimy w drugiej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W drugiej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy o potrójne królestwo, mianowicie:

1. aby Pan Bóg królował w nas przez wiarę, nadzieję i miłość;
2. aby królestwo swoje na ziemi, czyli Kościół katolicki rozszerzał i umacniał;
3. aby nas kiedyś przyjął do królestwa niebieskiego.

292. Jak opiewa trzecia prośba Modlitwy Pańskiej?

Trzecia prośba modlitwy Pańskiej opiewa: »Bądź wola Twoja, jako w niebie, tak i na ziemi«.

293. O co prosimy w trzeciej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W trzeciej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy o łaskę:

1. abyśmy wolę boską tak wiernie i chętnie wy-

pełniali na ziemi, jak ją wypełniają aniołowie i święci w niebie;

2. abyśmy także w cierpieniach i smutkach zgodzali się z wolą bożą.

294. Jak opiewa czwarta prośba Modlitwy Pańskiej?

Czwarta prośba Modlitwy Pańskiej opiewa:

»Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj«.

295. O co prosimy w czwartej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W czwartej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy, ażeby Pan Bóg raczył nam co dnia udzielić tego, czego nam potrzeba dla ciała i duszy.

296. Jak opiewa piąta prośba Modlitwy Pańskiej?

Piąta prośba Modlitwy Pańskiej opiewa: »Odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom«.

297. O co prosimy w piątej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W piątej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy, aby Pan Bóg tak odpuścił nam grzechy nasze, jako i my odpuszczamy ze serca tym, którzy nas obrazili¹⁾.

298. Jak opiewa szósta prośba Modlitwy Pańskiej?

Szósta prośba Modlitwy Pańskiej opiewa: »Nie wódz nas na pokuszenie«.

299. O co prosimy w szóstej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W szóstej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy, aby Pan Bóg oddalił od nas wszelkie pokusy do grzechu, lub skutecznej łaski do zwyciężenia ich udzielić raczył.

300. Skąd pochodzą pokusy?

Pokusy pochodzą:

¹⁾ Podobieństwo o słudze nielitościwym. (Mat. 18).

1. od pożądlności grzesznych¹⁾;
2. od świata czyli złych ludzi;
3. od czarta²⁾).

301. Dlaczego Pan Bóg dopuszcza na nas pokusy?

Pan Bóg dopuszcza na nas pokusy dlatego, aby nas utrzymać w pokorze i czujności, jak niemniej, aby nas doświadczyć i przysporzyć nam zasług³⁾.

302. Jak opiewa siódma prośba Modlitwy Pańskiej?

Siódma prośba Modlitwy Pańskiej opiewa: »Ale nas zbaw ode złego«.

303. O co prosimy w siódmej prośbie Modlitwy Pańskiej?

W siódmej prośbie Modlitwy Pańskiej prosimy:

1. aby Pan Bóg zachował nas od grzechu i potępienia wiecznego;
2. aby Pan Bóg uchronił nas także od nieszczęść doczesnych, jeżeli to jest korzystnem dla zbawienia naszego.

304. Dlaczego kończymy Modlitwą Pańską wyrazem:

„Amen“?

Modlitwę Pańską kończymy wyrazem: »Amen«, który znaczy: »niech się tak stanie«, aby wyrazić pragnienie, iżby Pan Bóg raczył wysłuchać nasze prośby.

Upomnienie. Odmawiaj zawsze z uszanowaniem i uwagą Modlitwę Pańską; wszak to jest modlitwa najpiękniejsza i najlepsza; sam Zbawiciel nas jej nauczył.

¹⁾ »Wszystko, co jest na świecie, jest pożądlność ciała i pożądlność oczu i pycha żywota«. (I. Jan 2, 16).

²⁾ »Obleczcie się w zupełną zbroję bożą, abyście mogli stać przeciwko zasadzkom dyabelskim«. (Efez. 6, 11).

³⁾ »Czuwajcie, a módlcie się, abyście nie weszli w pokusę«. (Mat. 26, 41). — »Błogosławiony mąż, który zdzierżywa pokusę, bo gdy będzie doświadczony; weźmie koronę żywota«. (Jak. 1, 12).

3. O Pozdrowieniu Anielskiem.

305. Zmów Pozdrowienie Anielskie!

»Zdrowaś Maryo, — łaskiś pełna; — Pan z Tobą; — błogosławionaś Ty między niewiastami — i błogosławion owoc żywota Twojego, Jezus — Święta Maryo, — Matko Boża, — módl się za nami grzesznymi, — teraz i w godzinę śmierci naszej. — Amen«.

306. Z ilu części składa się Pozdrowienie Anielskie?

Z trzech części składa się Pozdrowienie Anielskie, mianowicie:

1. z pozdrowienia Archanioła Gabryela;
2. z pozdrowienia świętej Elżbiety;
3. ze słów Kościoła świętego.

307. Którymi słowami archanioł Gabryel pozdrowił najświętszą Pannę Maryę?

Następującymi słowami archanioł Gabryel pozdrowił najświętszą Pannę Maryę: Zdrowaś Maryo, — łaskiś pełna; — Pan z Tobą; — błogosławionaś Ty między niewiastami.

308. Którymi słowami święta Elżbieta pozdrowiła najświętszą Pannę Maryę?

Święta Elżbieta pozdrowiła najświętszą Pannę Maryę najspieród słowami archanioła: Błogosławionaś Ty między niewiastami, potem dodała jeszcze: i błogosławion owoc żywota Twojego.

309. Które słowa dodał Kościół?

Kościół dodał słowa: Jezus. — Święta Maryo Matko Boża, módl się za nami grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszej. — Amen.

310. Dlaczego nazywamy najświętszą Pannę Maryę „łaski pełną“?

Dlatego nazywamy najświętszą Pannę Maryę »łaski pełną«, ponieważ Pan Bóg zachował Ją i od grzechu pierwородnego i od wszelkiego grzechu osobistego, a Duch święty napełnił Ją wszelkimi łaskami.

311. Co znaczą te słowa: Pan z Tobą?

Słowa: Pan z Tobą znaczą, że Pan Bóg z nikim nie jest tak ściśle złączony, jak z najświętszą Panną Maryą.

312. Co znaczą słowa: Błogosławionas Ty między niewiastami?

Słowa: Błogosławionas Ty między niewiastami znaczą, że najświętszą Pannę Maryę ponad wszystkie niewiasty trzeba wysławiać, jako wybraną na Matkę Boską

313. Dlaczego mówimy: I błogosławion owoc żywota Twojego Jezus?

Mówimy: I błogosławion owoc żywota Twojego, Jezus:

1. aby uczcić Pana Jezusa, jako Syna najświętszej Panny Maryi;
2. aby zaznaczyć, że cześć Pana Jezusa jest nieodłączną od czci Jego Matki najświętszej.

314. Dlaczego wzywamy najświętszą Pannę Maryę słowy: Matko Boża?

Wzywamy najświętszą Pannę Maryę słowy: Matko Boża, gdyż ta nazwa oznacza Jej godność najwyższą, a nas napełnia ufnością, iż Pan Bóg Jej prośby wysłucha.

315. Dlaczego mówimy: Módl się za nami grzesznymi?

Mówimy: Módl się za nami grzesznymi, abysmy,

wyznając naszą ułomność, tem pewniej skłonili najświętszą Pannę Maryę do wyjednania nam u Boga łaski i pomocy.

316. Dlaczego mówimy: Módl się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej?

Mówimy: Módl się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej, gdyż przyczyny najświętszej Panny Maryi potrzebujemy zawsze, osobliwie zaś w godzinę śmierci.

Upomnienie. Czuj z dziecięcą miłością najświętszą Pannę Maryę; Ona bowiem jest Matką twoją. Wzywaj Jej z ufnością i staraj się naśladować Jej cnoty. Serdeczna miłość do Matki Bożej jest znakiem zbawienia.

4. Inne modlitwy i ćwiczenia pobożne.

317. Które jeszcze modlitwy i ćwiczenia pobożne poleca nam Kościół?

Następujące jeszcze modlitwy i ćwiczenia pobożne poleca nam Kościół:

1. Modlitwę, nazwaną: »Anioł Pański«,
2. Różaniec,
3. Drogę krzyżową,
4. litanie,
5. procesye i pielgrzymki.

318. Zmów „Anioł Pański“?

Anioł Pański zwiastował Pannie Maryi i poczęła z Ducha świętego; Zdrowas Maryo i t. d.

Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa Twego; Zdrowas Maryo i t. d.

A Słowo stało się ciałem i mieszkało między nami; Zdrowas Maryo i t. d.

319. Co znaczą te wyrazy: Słowo stało się ciałem?

Te wyrazy: Słowo stało się ciałem znaczą, że Syn Boży, w Piśmie świętym także »Słowem« nazwany, stał się człowiekiem.

320. Kiedy odmawiamy Anioł Pański?

Anioł Pański odmawiamy rano, w południe i wieczór, gdy daje się znak dzwonkiem z wieży kościelnej.

321. Dlaczego odmawiamy Anioł Pański?

Odmawiamy Anioł Pański, aby podziękować za wcielenie Syna Bożego, uczcić najświętszą Pannę Maryę, jako Matkę Boską i Jej polecić się opiece.

322. Co jest Różaniec?

Różaniec jest to nabożeństwo, którego sposób odprawiania przepisał Kościół, a w którym, rozmyślając o tajemnicach Wcielenia, Męki i Zmartwychwstania Pańskiego, czcimy szczególnie najświętszą Pannę Maryę jako Matkę Boską, która też miała w tych tajemnicach osobliwy udział. (Uroczystość Różańcowa, Bractwo Różańcowe, Żywy Różaniec).

323. Co jest Droga Krzyżowa?

Droga krzyżowa, jest to nabożeństwo, w którym, rozważając gorzką mękę i śmierć Zbawiciela świata, idziemy za Nim w myśli przez czternaście stacyi, mianowicie od skazania Go na śmierć, aż do Jego pogrzebu.

324. Co są litanie?

Litanie są to szeregi błagalnych wezwań, wznoszonych do trzech Boskich Osób, najświętszej Panny Maryi i Świętych Pańskich.

325. Co są procesye?

Procesye są to pochody uroczyste, w których

wspólną modlitwą albo Pana Boga wielbimy, albo Mu dziękujemy za otrzymane dobrodziejstwa, albo o odwrócenie złego i łaski inne prosimy.

(Procesye: na święty Marek, na dni krzyżowe, na Boże Ciało).

326. Co są pielgrzymki?

Pielgrzymki są to pobożne nawiedzania miejsc, łaskami słynących, które dlatego odbywamy, że się tam utrwalamy w nabożności, żarliwiej i z większą ufnością się modlimy, a często nawet bywamy cudownie wysłuchani.

Upomnienie. Odmawiaj chętnie modlitwy, które Kościół zaleca, a do których dołączył odpusty. Nie wstyż się też brać udziału w procesyach kościelnych.

CZEŚĆ III.

O miłości i przykazaniach.

ROZDZIAŁ I.

O miłości chrześcijańskiej.

327. Co znaczy po chrześcijańsku miłować?

Po chrześcijańsku miłować znaczy, Boga dla Niego samego nadewszystko miłować, a siebie i bliźniego miłować dla Boga.

1. O miłości bożej.

328. Co znaczy miłować Boga dla Niego samego?

Miłować Boga dla Niego samego znaczy, dlatego miłować Boga, że On dla swej nieskończonej doskonałości jest godzien największej miłości naszej.

329. Co znaczy miłować Boga nadewszystko?

Miłować Boga nadewszystko znaczy, tak wielce Go sobie cenić, że gotowi jesteśmy raczej wszystko postradać, niż przyjaźń boską utracić przez grzech śmiertelny.

330. Jak nazywamy taką miłość, którą się Pana Boga kocha nadewszystko dla Niego samego?

Miłością doskonałą nazywamy taką miłość, którą Pana Boga kocha się nadewszystko dla Niego samego.

331. Kiedy miłość nasza względem Pana Boga jest niedoskonała?

Wtedy jest miłość nasza względem Pana Boga niedoskonała, kiedy miłujemy wprawdzie Pana Boga nadewszystko, ale nie dla Niego samego, jeno dla

tych dóbr, które mamy od Niego, lub których się od Niego spodziewamy.

332. Przez co snadniej możemy wzbudzić w sobie miłość doskonałą?

Miłość doskonałą snadniej możemy wzbudzić w sobie przez rozważanie:

1. jak bardzo nas Pan Bóg pierwiej ukochał, gdy nas stworzył, gdy nas przez Syna Swego odkupił, gdy nas niezliczonemi dobrodziejstwami obdarzył;
2. jak doskonałym, dobrym i miłości godnym jest Pan Bóg sam w sobie, skoro bezinteresownie nas kocha.

2. O miłości chrześcijańskiej siebie samego.

333. Co znaczy: miłować siebie dla Boga?

Miłować siebie dla Boga, znaczy kochać siebie dlatego, że Pan Bóg uważa nas także za godnych swej miłości i że nas powołał do udziału w swej szczęśliwości.

334. Kiedy siebie miłujemy dla Boga?

Siebie miłujemy dla Boga, jeżeli troszczymy się przedewszystkiem o zbawienie naszej duszy¹⁾.

3. O miłości chrześcijańskiej bliźniego.

335. Kto jest naszym bliźnim?

Każdy bez wyjątku człowiek, przyjaciel i nieprzyjaciel, jest naszym bliźnim²⁾.

¹⁾ »Cóż pomoże człowiekowi, jeźliby wszystek świat zyskał, a na duszy swej szkodę podjął?« (Mat. 16, 26).

²⁾ Podobieństwo o miłosiernym Samarytaninie. (Luk. 10, 29—37).

336. Co znaczy kochać bliźniego dla Boga?

Kochać bliźniego dla Boga, znaczy miłować Go dlatego, że Pan Bóg uważa go także za godnego swej miłości i że go powołał do udziału w swej szczęśliwości.

337. Kiedy miłuje się bliźniego dla Boga?

Wtedy miłuje się bliźniego dla Boga, gdy tak miłuje się go, jak siebie samego.

338. Kiedy miłujesz bliźniego, jak siebie samego?

Miłuję bliźniego, jak siebie samego:

1. gdy staram się przede wszystkim o zbawienie jego duszy;
2. gdy życzę bliźniemu tego lub to dla niego czynię, czegobym sprawiedliwie mógł żądać od innych dla siebie, a nie życzę tego, ani nie czynię, czegobym słusznie nie chciał od drugich¹⁾.

339. Kto najlepiej uczy nas, jak miłować nawet nieprzyjaciół?

Jak miłować nawet nieprzyjaciół, najlepiej uczy nas Pan Jezus, który darował urazy nieprzyjaciółom, za nich modlił się i życie dał, i nakazał ich kochać²⁾.

340. Czy miłość chrześcijańska jest koniecznie potrzebna?

Miłość chrześcijańska jest tak dalece potrzebna, że bez niej nie można dostąpić zbawienia³⁾.

¹⁾ »Cokolwiek chcecie, aby Wam ludzie czynili, i wy im czyńcie«. (Mat. 7, 12).

²⁾ »Ojciec odpuść im: boć nie wiedzą, co czynią«. Łuk. 23 34). — »A ja wam powiadam: Miłujcie nieprzyjaciół wasze, dobrze czyńcie tym, którzy was mają w nienawiści, a módlcie się za prześladowającymi i potwarzającymi was, abyście byli synami Ojca waszego, który jest w niebiesiech«. (Mat. 5, 44, 45).

³⁾ »Kto nie miłuje, trwa w śmierci«. (Jan. 3, 14).

341. Przez co okazujemy miłość chrześcijańską?

Przez zachowanie przykazań boskich i kościelnych okazujemy miłość chrześcijańską¹⁾.

342. Jak opiewają najważniejsze przykazania miłości chrześcijańskiej?

Najważniejsze przykazania miłości chrześcijańskiej tak opiewają: Będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego i ze wszystkiej duszy twojej i ze wszystkiego umysłu twego i ze wszystkiej siły twojej. Toć jest największe i pierwsze przykazanie. A drugie podobne jest temu: Będziesz miłował bliźniego twego, jako siebie samego. (Mat. 22, 37—39. Marek 12, 30. Łuk. 10, 27).

343. W czym dokładniej są wyjaśnione te przykazania miłości chrześcijańskiej?

Te przykazania miłości chrześcijańskiej są dokładniej wyjaśnione:

1. w dziesięciorgu przykazań boskich;
2. w pięciu przykazaniach kościelnych.

ROZDZIAŁ II.

O dziesięciorgu przykazań boskich.

344. Jak opiewa dziesięcioro przykazań boskich?

Dziesięcioro przykazań boskich opiewa:

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną.
2. Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremnie.
3. Pamiętaj, abys dzień święty święcił.

¹⁾ »Kto ma przykazania moje i zachowuje je, ten jest, który mię miłuje« (Jan 14, 21).

4. Czcij ojca twego i matkę swoją, abyś długo żył i dobrze ci się powodziło na ziemi.
 5. Nie zabijaj.
 6. Nie cudzołóż.
 7. Nie kradnij.
 8. Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu twemu.
 9. Nie pożądaj żony bliźniego twego.
 10. Nie pożądaj żadnej rzeczy, która jego jest?
- 345. Komu Bóg nadał dziesięcioro przykazań?**
Bóg nadał dziesięcioro przykazań Izraelitom, gdy po wyjściu z Egiptu na pustyni przebywali.
- 346. Czy my także jesteśmy obowiązani zachowywać dziesięcioro przykazań, danych Izraelitom?**
My także jesteśmy obowiązani zachowywać dziesięcioro przykazań, danych Izraelitom, bo Chrystus Pan je zatwierdził i nakazał wypełniać¹⁾.
- 347. Czy jesteśmy w stanie zachowywać dziesięcioro przykazań boskich?**
Jesteśmy w stanie zachowywać dziesięcioro przykazań boskich, ponieważ Pan Bóg udziela na ten cel pomocy każdemu, kto o nią prosi.
- 348. O jakich obowiązkach pouczają nas przykazania boskie?**
Pierwsze trzy przykazania boskie pouczają nas o obowiązkach względem Pana Boga, następne siedm o obowiązkach względem siebie samego i bliźnich.

¹⁾ »Jeśli chcesz wejść do żywota chowaj przykazania«. (Mat. 19, 17). »Nie mniemajcie, abym przyszedł rozwiązać zakon, albo proroki: nie przyszedłem rozwiązać, ale wypełnić«. (Mat. 5, 17).

Upomnienie. »Boga się bój, a strzeż przykazania Jego, bo to jest wszelki człowiek«. (Kaznodz. 12, 13). Bóg nadał przykazania na górze Synai wśród grzmotu i błyskawic, aby okazać surowość i sprawiedliwość, według której karać będzie tych, którzyby ich nie zachowywali.

O pierwszym przykazaniu boskiem.

349. Jak opiewa pierwsze przykazanie boskie?

Pierwsze przykazanie boskie opiewa: »Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną!«

350. Co nakazuje pierwsze przykazanie boskie?

Pierwsze przykazanie boskie nakazuje: wierzyć w jednego Boga, w Nim nadzieję pokładać, miłować Go i uwielbiać.

351. Czego zakazuje pierwsze przykazanie boskie?

Pierwsze przykazanie boskie zakazuje grzechów przeciwnych wierze, nadziei i miłości, jako też grzechów przeciwnych czci Panu Bogu należnej.

352. Czem grzeszy się przeciwko wierze?

Przeciwko wierze grzeszy się:

1. niewiarą i błędnowierstwem;
2. odstępstwem od wiary i zaparciem się wiary;
3. obojętnością we wierze;
4. dobrowolnem powątpiewaniem o prawdach wiary;
5. rozmową, przeciwną wierze, lub przysłuchiwaniem się dobrowolnem takiej rozmowie;
6. czytaniem i rozszerzaniem ksiązek, gazet i pism, wierze nieprzyjaznych.

353. Kto grzeszy niewiarą?

Niewiarą grzeszy, kto z własnej winy nie wierzy w Boga i w Jego objawienie.

354. Kto grzeszy błędnowierstwem?

Błędnowierstwem (kacerstwem) grzeszy, kto uporczywie zaprzecza prawdy, przez Kościół do wierzenia podanej.

355. Kto grzeszy odstępstwem od wiary?

Odstępstwem od wiary grzeszy, kto wyrzeka się wiary chrześcijańskiej.

356. Kto grzeszy zaparciem się wiary?

Zaparciem się wiary grzeszy, kto przez rozmowy albo postęпки budzi w drugich mniemanie, że nie jest chrześcijaninem-katolikiem.

357. Kto grzeszy obojętnością we wierze?

Obojętnością we wierze grzeszy, kto nie troszczy się o żadną religię albo każdą religię uważa za równie prawdziwą i dobrą.

358. Kto grzeszy dobrowolnem powątpiewaniem o prawdach wiary?

Dobrowolnem powątpiewaniem o prawdach wiary grzeszy ten, kto zezwala na myśl, że może być coś nieprawdziwego w tem, co Kościół do wierzenia podaje.

359. Które grzechy sprzeciwiają się nadziei?

Sprzeciwiają się nadziei:

1. brak ufności i rozpacz;
2. zuchwała ufność.

360. Kiedy grzeszy się brakiem ufności?

Brakiem ufności grzeszy się, gdy nie ma się stałej i całkiem pewnej ufności w Bogu ¹⁾).

361. Kiedy grzeszy się rozpaczą?

Rozpaczą grzeszy się, gdy zupełnie straci się ufność

¹⁾ Mojżesz, Izraelici na pustyni.

w Boga, sądząc, że Pan Bóg nie może, albo nie chce już dopomóc lub odpuścić grzechu ¹⁾).

362. Kto grzeszy zuchwałą ufnością?

Zuchwałą ufnością grzeszy, kto spuszcza się jedynie na Pana Boga a sam nie pełni tego, co może i co powinien ²⁾).

363. Które grzechy sprzeciwiają się miłości boskiej?

Każdy grzech śmiertelny sprzeciwia się miłości boskiej, lecz szczególnie sprzeciwia się jej niechęć i nienawiść do Pana Boga.

364. Co znaczy Boga uwielbiać?

Boga uwielbiać znaczy, oddawać Bogu tę cześć najwyższą, która wyłącznie należy się Mu, jako najwyższemu Panu ³⁾).

365. Czem grzeszy się przeciwko czci boskiej?

Przeciwko czci boskiej grzeszy się:

1. bałwochwalstwem,
2. zabobonem, wróżbiarstwem i czarnoksięstwem,
3. świętokradztwem,
4. kuszeniem Pana Boga,
5. zaniedbywaniem modlitwy i służby bożej.

366. Kto grzeszy bałwochwalstwem?

Bałwochwalstwem grzeszy, kto cześć boską oddaje stworzeniom ⁴⁾).

367. Kto grzeszy zabobonem?

Zabobonem grzeszy, kto przypisuje niektórym rzeczom tajemną siłę, której one od Boga nie mają.

¹⁾ Przykład: Kain, Saul, Judasz.

²⁾ Przykład: Współcześni Noego przed potopem.

³⁾ »Panu Bogu twemu kłaniać się będziesz, a Jemu samemu służyć będziesz«. (Mat. 4. 10).

⁴⁾ Przykład: Cześć złotego cielca.

368. Kto grzeszy wróżbiarstwem?

Wróżbiarstwem grzeszy, kto chce wybadać ukryte rzeczy, wzywając wyraźnie, lub milcząco złego ducha.

369. Kto grzeszy czarnoksięstwem?

Czarnoksięstwem grzeszy, kto chce wykonać niezwykłe rzeczy przy pomocy złego ducha¹⁾.

370. Kto grzeszy świętokradztwem?

Świętokradztwem grzeszy, kto znieważa Bogu poświęcone osoby, miejsca, lub rzeczy, szczególnie zaś kto przyjmuje niegodnie święte sakramenta²⁾.

371. Kto grzeszy kuszeniem Pana Boga?

Kuszeniem Pana Boga grzeszy, kto się zuchwale domaga lub oczekuje cudu od Pana Boga³⁾.

372. Czy oddawanie czci aniołom i świętym Pańskim nie sprzeciwia się pierwszemu przykazaniu?

Oddawanie czci aniołom i świętym Pańskim nie sprzeciwia się pierwszemu przykazaniu, gdyż im nie oddajemy czci boskiej; czcić zaś aniołów i świętych, oraz wzywać ich na pomoc, jest rzeczą dobrą i pożyteczną.

373. Dlaczego powinniśmy czcić i wzywać aniołów i świętych?

Powinniśmy czcić i wzywać aniołów i świętych:

1. ponieważ są przyjaciółmi bożymi,
2. ponieważ nas kochają i Boga za nami proszą.

¹⁾ »Dusza, któraby się skłoniła do czarowników i wieszczków... postawię twarz moją przeciw jej i wyglądę ją z pośród ludu jej«, (III. Mojż. 20, 6).

²⁾ Przykład: Baltazar.

³⁾ »Nie będziesz kusił Pana Boga twego«.

374. Czem różni się cześć boska od czci, przynależnej aniołom i świętym?

Cześć boska od czci, przynależnej aniołom i świętym, różni się tem, że cześć boską oddajemy tylko Bogu, jako najwyższemu Panu; aniołów zaś i świętych czcimy jako sługi i przyjaciół bożych.

375. Czem różni się modlitwa do Boga od modlitwy do aniołów i świętych?

Tem różni się modlitwa do Boga od modlitwy do aniołów i świętych, że do Boga modlimy się, aby nam dopomógł wszechmocą Swoją; aniołów zaś i świętych wzywamy, aby nas wsparli przyczyną swoją u Boga.

376. Kogo ponad aniołów i świętych mamy osobliwie czcić i wzywać?

Najświętszą Pannę Maryę ponad aniołów i świętych mamy osobliwie czcić i wzywać.

377. Dlaczego ponad aniołów i świętych mamy osobliwie czcić i wzywać najświętszą Pannę Maryę?

Dlatego ponad aniołów i świętych mamy osobliwie czcić i wzywać najświętszą Pannę Maryę:

1. ponieważ Ona jest Matką Boską;
2. ponieważ przewyższa aniołów i świętych łaską i świętością;
3. ponieważ Jej przyczyna u Boga najwięcej może.

378. Co są relikwie święte?

Relikwie święte są:

1. ciała i kości świętych;
2. przedmioty, które były w blizkiej styczności z Chrystusem Panem lub świętymi, na przykład: cząstki drzewa Krzyża świętego.

379. Czy cześć dla relikwii i obrazów świętych nie sprzeciwia się pierwszemu przykazaniu?

Cześć dla relikwii i obrazów świętych nie sprzeciwia się pierwszemu przykazaniu, ponieważ my nie modlimy się do relikwii i obrazów świętych.

380. Dlaczego czcimy relikwie święte?

Czcimy relikwie święte:

1. ponieważ przez nie Pan Bóg działał wiele cudów;
2. ponieważ ciała świętych były świątynią Ducha świętego i narzędziami cnót, a kiedyś chwalebnie zmartwychwstaną.

381. Dlaczego czcimy obrazy święte?

Dlatego czcimy obrazy święte, bo przedmioty na nich przedstawione są czcigodne; wszakże ta cześć nie ogranicza się na sam obraz, ale przedewszystkiem odnosi się do przedmiotu, na obrazie uwidocznionego.

Upomnienie. Uwielbiaj Boga, jako najwyższego Pana i uczęszczaj pilnie na nabożeństwa. Czcij świętych Pańskich, czytaj chętnie ich żywoty i naśladuj ich cnoty. Brzydź się nieprzyzwoitymi obrazami a przyozdabiaj mieszkania twoje obrazami świętymi; przedewszystkiem zaś niech nie zabraknie w domu twoim wizerunku Ukrzyżowanego i Jego najświętszej Matki.

O drugim przykazaniu boskiem.

382. Jak opiewa drugie przykazanie boskie?

Drugie przykazanie boskie opiewa: »Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremnie«.

383. Czego zakazuje drugie przykazanie boskie?

Drugie przykazanie zakazuje znieważać imię boskie.

384. Kiedy znieważa się imię boskie?

Znieważa się imię boskie:

1. gdy wymawia się je bez uszanowania;
2. gdy bluźni się przeciw Bogu;
3. gdy przysięga się grzesznie, np. krzywoprzysięstwo, lub gdy łamie się przysięgę, lubo można jej dotrzymać;
4. gdy nie dotrzymuje się ślubu¹⁾.

385. Kiedy wymawia się imię boskie bez uszanowania?

Wymawia się imię boskie bez uszanowania, gdy to imię lub imiona świętych Pańskich lub nazwy rzeczy świętych wymawia się bądź lekkomyślnie, bądź w gniewie, bądź w przekleństwie²⁾.

386. Kto grzeszy przekleństwem?

Przekleństwem grzeszy, kto w gniewie złorzeczy sobie, bliźniemu lub wogóle stworzeniu lub kto złorzecząc wymawia bezbożne imiona.

387. Kto grzeszy bluźnierstwem?

Bluźnierstwem grzeszy, kto z pogardą wyraża się o Panu Bogu, świętych Pańskich lub rzeczach boskich³⁾.

388. Co jest przysięga?

Przysięga jest to wezwanie Pana Boga na świadka,

¹⁾ »Daleko lepiej jest nie ślubować, niżli po ślubie obietnic nie spełnić«. (Kaznodzie. 5, 4).

²⁾ »Nie będzie miał za niewinnego Pan tego, któryby wziął imię Pana Boga swego nadaremno«. (II. Mojż. 20, 7).

³⁾ »Ktoby bluźnił imię Pańskie, śmiercią niech umrze, kamieniami go zabije wszystek lud«. (III. Mojż. 24, 16).

że mówi się prawdę albo że się chce dotrzymać tego, co się przyrzeka.

389. Kiedy przysięga jest grzechem?

Wtedy przysięga jest grzechem:

1. gdy złożyło się ją bez ważnej przyczyny;
2. gdy przysięgnęło się fałszywie (krzywoprzysięstwo¹⁾);
3. gdy przysięgnęło się, że się coś złego popełni lub czegoś dobrego zaniecha.

390. Dlaczego krzywoprzysięstwo jest niezmiernie ciężkim grzechem?

Krzywoprzysięstwo jest niezmiernie ciężkim grzechem, bo krzywoprzysięzca:

1. wzywa w niem Boga, samą prawdę, na świadka swego kłamstwa;
2. niweczy przez nie w społeczeństwie ostatni środek, służący do wykrycia prawdy a zabezpieczający prawo i sprawiedliwość.

391. Co jest ślub?

Ślub jest to obietnica, Panu Bogu dobrowolnie uczyniona, którą człowiek obowiązuje się pod grzechem spełnić jakiś dobry uczynek.

392. Co nakazuje drugie przykazanie boskie?

Drugie przykazanie boskie nakazuje czcić imię boskie.

393. Kiedy czcimy imię boskie?

Imię boskie czcimy:

1. gdy je z uszanowaniem wymawiamy lub z ufnością wzywamy;

¹⁾ »Przyjdzie przekleństwo do domu... przysięgającego na imię moje kłamliwie i będzie mieszkać w pośrodku domu jego i zniszczy je«. (Zach. 5, 4)

2. gdy odważnie wyznajemy Pana Boga przed całym światem i troszczymy się o Jego chwałę;
3. gdy Pana Boga wzywamy na świadka w słusznej przysiędze;
4. gdy ślubów dotrzymujemy¹⁾;
5. gdy wszystkie nasze sprawy ku chwale i czci imienia boskiego ofiarujemy i spełniamy.

Upomnienie. Strzeż się pilnie brzydkiego nałogu przeklinania, lub zaklinania się. Wzywaj natomiast często, osobliwie zaś w cierpieniach i pokusach, świętych imion: Jezusa, Maryi i Józefa; niech one będą ostatnim wezwaniem twojem w chwili skonu.

O trzeciem przykazaniu boskiem.

394. Jak opiewa trzecie przykazanie boskie?

Trzecie przykazanie boskie opiewa: »Pamiętaj, abyś dzień święty święcił«.

395. Co nakazuje trzecie przykazanie boskie?

Dzień święty święcić nakazuje trzecie przykazanie boskie.

396. Który dzień jest świętym?

Niedziela jest dniem świętym w Nowym Zakonie, a w Starym była nim sobota.

397. Dlaczego w Nowym Zakonie niedziela jest dniem świętym?

W Nowym Zakonie niedziela jest dniem świętym, bo:

1. w niedzielę Pan Jezus zmartwychwstał;
2. w niedzielę zesłał Ducha świętego.

¹⁾ »Jeśliś co ślubił Bogu nie omieszkajże spełnić«. (Kaznodzie. 5, 3).

398. Jak święcimy niedzielę?

Święcimy niedzielę, gdy wstrzymujemy się od zajęć służebnych a jesteśmy na przepisaniem nabożeństwie i spełniamy pobożne uczynki ¹⁾.

399. Co rozumiemy przez służebne zajęcia?

Przez służebne zajęcia rozumiemy takie czynności, które zwykle wykonują słudzy, robotnicy, rzemieślnicy i rolnicy.

400. Czego zakazuje trzecie przykazanie Boskie?

Trzecie przykazanie boskie zakazuje:

1. zajęć służebnych, które nie są konieczne potrzebne, lub na które nie ma pozwolenia od władzy kościelnej;
2. wszystkiego, co dzień święty znieważa lub w święceniu jego przeszkadza, na przykład: rozpusty, gier wyuzdanych, grzesznych zabaw i t. p.

401. Co nas powinno odstraszać od znieważania dnia świętego?

Od znieważania dnia świętego powinna nas odstraszać;

1. bojaźń kar doczesnych i wiecznych, którymi Bóg zagroził gwałcicielom sabatu;
2. ta myśl, jak karygodną jest rzeczą nie poświęcić jednego dnia dla duszy, skoro sześć dni poświęca się trosce o ciało;
3. wielkość zgorzenia, które się daje, gdy się znieważa dzień Pański i drugich do tej zniewagi za sobą pociąga, albo nawet do niej zmusza;

¹⁾ »Sześć dni robić będziesz i będziesz czynił wszystkie dzieła twoje. Ale dnia siódmego Szabat Pana Boga twego jest: nie będziesz czynił żadnej roboty weń, ty i syn twój, i służebnica twoja, bydłę, twoje, i gość, który jest między bramami twemi«. (II Mojż. 20, 9. 10).

4. smutne zresztą skutki znieważania dnia świętego, jako to: utrata błogosławieństwa bożego, zdziwienie serca i moralny upadek społeczeństwa ludzkiego ¹⁾.

Upomnienie. Święć sumiennie dzień Pański. Niech cię nie uwodzi chęć zysku, lub lekkomyślność, aby go znieważyc. »Bóg dał ci sześć dni, zatrzymał zaś dla siebie tylko jeden dzień; a ty tak mało czcisz Boga, że Mu tego dnia nawet odmawiasz i gwałcisz go zajęciami świeckimi«. (Św. Chryzostom).

O czwartem przykazaniu boskiem.

402. Jak opiewa czwarte przykazanie boskie?

Czwarte przykazanie boskie opiewa: »Czcij ojca twego i matkę swoją, abyś długo żył i dobrze ci się powodziło na ziemi«.

403. Co nakazuje czwarte przykazanie boskie?

Rodziców szanować, miłować i słuchać nakazuje czwarte przykazanie boskie.

404. Dlaczego dzieci są obowiązane rodziców szanować, miłować i słuchać?

Dlatego dzieci są obowiązane rodziców szanować, miłować i słuchać, ponieważ rodzice zastępują im miejsce Boga i są po Bogu ich największymi dobroczyńcami.

405. Kiedy dzieci grzeszą brakiem uszanowania względem rodziców?

Dzieci grzeszą brakiem uszanowania względem rodziców:

¹⁾ »Szabaty też moje gwałcili bardzo, rzekłem tedy żem miał wylać zapalczywość moją... i zniszczyć je«. (Ezech. 20 18). — Przykład: Gwałciciel szabat. (IV. Mojż. 15, 32 i następne).

1. gdy wstydzą się rodziców lub nimi pogardzają;
2. gdy im urągają, obmawiają ich lub czernią;
3. gdy im niegrzecznie lub zuchwale odpowiadają ¹⁾.

406. Kiedy dzieci grzeszą brakiem miłości względem rodziców?

Dzieci grzeszą brakiem miłości względem rodziców:

1. gdy rodzicom okazują niechęć lub brak życzliwości;
2. gdy ich zasmucają lub pobudzają do gniewu;
3. gdy ich w potrzebie nie ratują lub kalectwa ich cierpliwie nie znoszą ²⁾;
4. gdy nie modlą się za nich.

407. Kiedy dzieci grzeszą brakiem posłuszeństwa należnego rodzicom?

Dzieci grzeszą brakiem posłuszeństwa, należnego rodzicom, gdy nie wypełniają ich rozkazów lub gdy ich upomnienia, oraz przestrogi lekceważą ³⁾.

408. Co przyobiecał Bóg dzieciom, które czczą ojca i matkę?

W tem życiu opiekę i błogosławieństwo a po śmierci szczęśliwość wieczną przyobiecał Bóg dzieciom, które czczą ojca i matkę ⁴⁾.

¹⁾ »Ze wszystkiego serca twego czcij ojca twego«. (Syr. 7, 29). — »Miej w uczciwości matkę swoją po wszystkie dni żywota jej« (Tob. 4, 3).

²⁾ »Synu wspomagaj starość ojca twego, a nie zasmucaj go za żywota jego, a jeśli na baczeniu ustanie, odpuść, a nie wzgardzaj go w sile twojej«. (Syr. 3, 14, 15).

³⁾ »Synowie, bądźcie posłuszni rodzicom waszym w Panu, bo to jest sprawiedliwe!« (Efez. 6, 1). — Przykład: Dziecię Jezus

⁴⁾ »Uczynkiem i mową i wszelką cierpliwością czcij ojca twego, aby na cię przyszło błogosławieństwo od niego... i aż do końca trwało«. (Syr. 3, 9, 10). — Przykład: Józef Egipski, Tobiasz.

409. Czego mają obawiać się dzieci, które nie czczą ojca i matki?

Przekleństwa bożego w tem życiu a wiecznego potępienia w przyszłym, mają obawiać się dzieci, które nie czczą ojca i matki ¹⁾.

410. Komu, oprócz rodziców, należy się jeszcze uszanowanie, miłość i posłuszeństwo?

Przełożonym, oprócz rodziców, należy się jeszcze uszanowanie, miłość i posłuszeństwo ²⁾.

411. Kto jest przełożonym?

Przełożonymi są: opiekunowie, nauczyciele, majstrowie i chlebodawcy, oraz zwierzchność duchowna i świecka.

412. Czem grzeszą podwładni przeciwko swym przełożonym?

Podwładni przeciwko swym przełożonym grzeszą:

1. nieposłuszeństwem, lenistwem i niewiernością;
2. obmową, oszczerstwem i zakłóceniem spokoju;
3. uwodzeniem do grzechu dzieci i domowników swoich przełożonych.

413. W jaki sposób grzeszy się przeciwko zwierzchności duchownej lub świeckiej?

Przeciwko zwierzchności duchownej lub świeckiej grzeszy się:

1. przez zuchwale krytykowanie jej rozporządzeń lub obelgi na nią miotane;
2. przez opór i bunt ³⁾.

¹⁾ »Przeklęty, który nie czci ojca swego i matki«. (V. Mojż. 27, 16) — Przykład: Cham, Synowie Helego, Absalon.

²⁾ »Studzy bądźcie poddani panom we wszystkiej bojaźni, nietylko dobrym i skromnym, ale też i przykrym«. (I. Piotr 2, 18).

³⁾ »Wszelka dusza niech będzie poddana wyższym zwierzchnościom, nie masz bowiem zwierzchności, jedno od Boga, a które są, od Boga są postanowione«. (Rzym. 13, 1).

414. Kiedy nie wolno słuchać rodziców i przełożonych?
Rodziców i przełożonych nie wolno słuchać, gdy nakazują coś grzesznego¹⁾.

415. Jaki obowiązek ma młodzież względem ludzi podeszłych wiekiem?
Młodzież powinna szanować ludzi podeszłych wiekiem²⁾.

416. Czy przykazanie czwarte obejmuje tylko obowiązki dzieci i podwładnych?
Przykazanie czwarte obejmuje nie tylko obowiązki dzieci i podwładnych, ale także obowiązki rodziców i przełożonych.

417. Jakie obowiązki mają rodzice względem dzieci?
Rodzice względem dzieci mają następujące obowiązki, powinni je mianowicie:

1. pouczać o prawdziwej wierze i zaprawiać do cnoty;
2. chronić od zgorzenia a dobrym przykładem przyświecać;
3. upominać a w razie potrzeby karać³⁾;
4. starać się także o ich doczesną pomyślność.

418. Jakie obowiązki mają przełożeni względem podwładnych?
Przełożeni względem podwładnych mają podobne obowiązki, jak rodzice względem dzieci.

¹⁾ »Więcej trzeba słuchać Boga, niż ludzi«. (Dzieje Apost. 5. 29). — Przykład: Bracia Machabejscy, młodzieńcy w piecu ognistym

²⁾ »Przed głową sędziwą powstań, a czcisz osobę starego«. (II. Mojż. 19, 32).

³⁾ »Kto folguje ródzde, nienawidzi syna swego, lecz kto go miłuje, ustawicznie ćwiczy«. (Przyp. 13, 24).

419. Jakie obowiązki ma zwierzchność względem podwładnych?

Zwierzchność powinna czuwać, aby podwładni bez przeszkody żyli w prawdziwej religii, aby im słuszność i sprawiedliwość wymierzano, aby wogóle o ich pomyślność dbano.

Upomnienie. Czciej twych rodziców, czciej pasterzów duchownych, czciej nauczycieli i wszystkich przełożonych swoich. Chętnie ich słuchaj na wzór Zbawiciela i módl się za nich; za to otrzymasz łaskę i błogosławieństwo boże. — »Błogosławieństwo ojcowskie utwierdza domy dzieci, a przekleństwo macierzyńskie wywraca fundamenty« (Syr. 3, 11).

C piątym przykazaniu boskiem.

420. Jak opiewa piąte przykazanie boskie?

Piąte przykazanie boskie opiewa: Nie zabijaj.

421. Czego zakazuje piąte przykazanie boskie?

Szkodzić sobie i bliźniemu na ciele lub duszy, zakazuje piąte przykazanie boskie.

422. Kto szkodzi samemu sobie na ciele?

Ten szkodzi samemu sobie na ciele, kto sobie życie odbiera, lub skraca, albo je bez potrzeby na niebezpieczeństwo naraża.

423. Jak grzeszy ten, który sobie życie odbiera?

Ten, który sobie życie odbiera, grzeszy bardzo ciężko, albowiem dopuszcza się zbrodni:

1. przeciwko Bogu, który jedynie jest Panem życia i śmierci;
2. przeciwko swojej duszy, którą na wieczne strąca potępienie;

3. przeciwko bliźnim, których zasmuca i krzywdzi.

424. Kto szkodzi bliźniemu na ciele?

Szkodzi bliźniemu na ciele, kto mu niesprawiedliwie życie odbiera lub rani, albo kto mu życie skraca, martwiąc go lub obchodząc się z nim okrutnie.

425. Kto jeszcze szkodzi na ciele sobie lub bliźniemu?

Ten jeszcze szkodzi na ciele sobie lub bliźniemu, kto przejmuje się nienawiścią lub zazdrością, unosi się gniewem lub zapalczywością, miota przewiska i przekleństwa; lub wogóle czyni coś złego, przez co sobie lub drugim życie skraca; kto wreszcie z niechęci do życia, lub rozpaczy sobie lub drugim życzy śmierci¹⁾.

426. Czy także pojedyнку zakazuje piąte przykazanie?

Piąte przykazanie zakazuje także pojedyнку, czyli umówionej walki między dwoma, ponieważ wynikiem tej walki są zazwyczaj rany a nierzadko śmierć nawet.

427. Jak karze Kościół samobójstwo i pojedynek?

Za samobójstwo i pojedynek odmawia Kościół pogrzebu chrześcijańskiego; oprócz tego za udział w pojedyнку wyklucza każdego ze swej społeczności.

428. Kto szkodzi bliźniemu na duszy?

Ten, kto daje bliźniemu zgorzenie.

429. Kiedy daje się bliźniemu zgorzenie?

Daje się bliźniemu zgorzenie, gdy umyślnie lub

¹⁾ »Każdy co nienawidzi brata swego, mężobójca jest«. (Jan 3, 15), — »A ja wam powiadam, iż każdy, który się gniewa na brata swego, będzie winien sądu«. (Mat. 5, 23).

z braku zachowania koniecznej ostrożności, uwodzi się go słowem lub uczynkiem do grzechu¹⁾.

430. Co nakazuje piąte przykazanie boskie?

Piąte przykazanie boskie nakazuje:

1. starać się o zdrowie ciała i duszy;
2. żyć w zgodzie z drugimi;
3. dobrym przykładem ich budować;
4. wynagrodzić krzywdy bliźniemu wyrządzone na ciele lub na duszy.

Upomnienie. Nie krzywdź nigdy bliźniego na ciele lub duszy. Brzydź się przekleństwem i przezywaniem. Pamiętaj, że nawet grzechem jest zwierzęta bez potrzeby dręczyć lub bez powodu zabijać.

O szóstym przykazaniu boskiem.

431. Jak opiewa szóste przykazanie boskie?

Szóste przykazanie boskie opiewa: Nie cudzołóż.

432. Czego zakazuje szóste przykazanie boskie?

Szóste przykazanie boskie zakazuje:

1. obrażenia wstydlivosti lub czystości;
2. tego, co wiedzie do utraty czystości.

433. Co jest obrażeniem czystości?

Obrażeniem czystości są:

1. nieskromne, a dobrowolne myśli i pragnienia;
2. plugawe mowy, żarty i piosnki;

¹⁾ »A ktoby zgorszył jednego z tych małych, którzy we mnie wierzą, lepiej mu, aby zawieszono kamień młyński u szyi jego i zatopiono go w głębokości morskiej. Biada światu dla zgorzenia«. (Mat. 18, 6, 7).

3. nieskromne spojrzenia i wszelkie uczynki bezwstydné¹⁾.

434. Co wiedzie do grzechu nieczystości?

Do grzechu nieczystości wiedą:

1. ciekawe, a nieskromne spojrzenia;
2. przypatrywanie się plugawym rycinom i czytanie książek treści bezwstydnęj;
3. ubiór nieprzyzwoity;
4. poufałe obcowanie z osobami płci drugiej i złe towarzystwa;
5. nieprzyzwoite tańce, widowiska i przedstawienia;
6. próżniactwo, oraz niemierność w jedzeniu i picciu.

435. Co powinien czynić, kto ma wątpliwość, czy coś jest grzechem przeciwko szóstemu przykazaniu?

Kto ma wątpliwość, czy coś jest grzechem przeciwko szóstemu przykazaniu, powinien wystrzegać się tego, dopóki wątpliwości nie usuną rodzice lub spowiednik.

436. Dlaczego należy najbardziej wystrzegać się grzechów przeciwko czystości?

Dlatego należy najbardziej wystrzegać się grzechów przeciwko czystości:

1. bo te grzechy, choćby to były tylko dobrowolne myśli nieskromne, są przecież grzechami ciężkimi;
2. bo one hańbią nie tylko duszę, ale i ciało człowieka, które jest świątynią Ducha świętego²⁾;
3. bo pociągają za sobą najstraszniejsze skutki.

¹⁾ »Porubstwo i wszelka nieczystość niechaj nie będzie ani pomieniona między wami, jako świętym przystoi, albo sprośność, albo głupia mowa, albo żartowanie«. (Efez. 5, 3, 4).

²⁾ »A ktoby Kościół Boży znieważył, zatraci go Bóg, albowiem Kościół Boży święty jest, którym wy jesteście«. (III. Kor. 3, 17).

437. Które są skutki nieczystości?

Następujące są skutki nieczystości:

1. niechęć do Boga i do rzeczy boskich;
2. zaślepienie rozumu i zatwardziałość serca;
3. rozmaite choroby, hańba i nędza;
4. wieczne potępienie¹⁾.

438. Co nakazuje szóste przykazanie boskie?

Szóste przykazanie boskie nakazuje:

1. skromność i wstydlivość w myślach, spojrzeniach, słowach i uczynkach;
2. to, czego potrzeba dla ochrony czystości²⁾.

439. Czego potrzeba dla ochrony czystości?

Dla ochrony czystości potrzeba:

1. unikać niebezpieczeństw i okazji do grzechu nieczystości;
2. modlić się o zachowanie czystości i często przyjmować godnie święte sakramenta;
3. mężnie się opierać pokusom, wzywać z ufnością Pana Jezusa i najświętszej Panny Maryi;
4. mieć ustawicznie na pamięci, że Bóg wszystko widzi i że każdej chwili może nas śmierć zaskoczyć.

Upomnienie. Zachowaj cnotę czystości, jako największą ozdobę duszy i ciała; miej się na baczności, byś kiedy czegoś nieprzyzwoitego nie uczynił, czy to sam ze sobą, czy z drugimi. Czystość czyni cię po-

¹⁾ »Porubnikom (nieczystym)... część ich będzie w jeziorze, gorejącym ogniem i siarką«. (Obj. 21, 8). — Przykłady: potop, Sodoma i Gomorra.

²⁾ »Ta jest wola Boża, poświęcenie wasze, abyście się wstrzymywali od porubstwa«. (I. Tess. 4, 3).

dobnym do aniołów i jest szczególnie Bogu miłą.
 »O jak piękny jest czysty rodzaj!« (Mądr. 4, 1). —
 Jak pięknymi są w oczach Pana Boga, najświętszej
 Panny, świętego Józefa, świętego Kazimierza, świę-
 tego Stanisława Kostki, ludzie miłujący czystość!

O siódmym przykazaniu boskiem.

440. Jak opiewa siódme przykazanie boskie?

Siódme przykazanie boskie opiewa: »Nie kradnij«.

441. Czego zakazuje siódme przykazanie boskie?

W sposób niesprawiedliwy szkodzić bliźniemu na majątku zakazuje siódme przykazanie boskie.

442. Czem wyrządza się niesprawiedliwie szkodę bliźniemu na majątku?

Wyrządza się niesprawiedliwie szkodę bliźniemu na majątku:

1. kradzieżą i rabunkiem;
2. lichwą i oszukaństwem;
3. niesprawiedliwym zatrzymaniem cudzego mienia;
4. dobrowolnem, a nieprawnem uszkodzeniem cudzej własności.

443. Co jest kradzież?

Kradzież jest to potajemne a nieprawne przywłaszczenie sobie cudzego mienia.

444. Co jest rabunek?

Rabunek jest to niesprawiedliwe przywłaszczenie sobie cudzego mienia, połączone z przemocą.

445. Kto grzeszy lichwą?

Lichwą grzeszy:

1. kto za pożyczkę żąda procentów niesprawiedliwych;

2. kto cenę towarów lub artykułów spożywczych podnosi zapomocą sztucznych sposobów ponad ich rzeczywistą wartość;
3. kto przykre położenie bliźniego wyzyskuje w celu osiągnięcia niesprawiedliwych korzyści.

446. Kto grzeszy oszukaństwem?

Oszukaństwem grzeszy, kto szkodzi bliźniemu na majątku, wprowadzając go w błąd lub używając podstęp, na przykład:

1. kto podchodzi bliźniego zapomocą fałszywej monety, fałszywej miary i wagi;
2. kto fałszuje towary i artykuły spożywcze, albo zataja istotne ich wady;
3. kto za pracę swą za wiele żąda;
4. kto przywłaszcza sobie mienie cudze wskutek sfałszowania dokumentów, nieprawdziwego zeznania, albo przekupienia świadków¹⁾.

447. Kiedy drobniejsze kradzieże i oszukaństwa są ciężkim grzechem?

Drobniejsze kradzieże i oszukaństwa są ciężkim grzechem:

1. gdy popełnia się je w tym zamiarze, aby z czasem przywłaszczyć sobie w ten sposób większą sumę;
2. gdy przez nie dochodzi się do znacznej kwoty, choćby nawet pierwotnie nie miało się tego zamiaru.

448. Kto grzeszy zatrzymaniem nieprawnem cudzej własności?

Ten grzeszy zatrzymaniem nieprawnem cudzej własności:

¹⁾ »Nie czyńcie nic przewrotnego w sądzie, w prawie, w wadze i w mierze«. (III. Mojż. 19, 35).

1. kto nie oddaje rzeczy znalezionych, pożyczonych, albo do przechowania złożonych;
2. kto nie płaci tego, co w swoim czasie zapłacić powinien¹⁾.

449. Kto grzeszy dobrowolnem i nieprawem uszkodzeniem cudzej własności?

Ten grzeszy dobrowolnem i nieprawem uszkodzeniem cudzej własności:

1. kto pracę obowiązkową zaniedbuje lub ją źle wykonuje;
2. kto bliźniemu odstręcza odbiorców przez oszczerstwo, albo mu w inny sposób szkodzi w zarobku;
3. kto mienie bliźniego niszczy przez podpalenie umyślne lub też uszkadza je w inny sposób.

450. Kto jest współnikiem grzechu w naruszaniu cudzej własności?

Wspólnikiem grzechu w naruszaniu cudzej własności jest ten:

1. kto nakazuje, doradza, albo pomaga do wyrządzenia bliźniemu szkody na jego mieniu;
2. kto rzecz, nieprawnie nabytą przyjmuje, kupuje, albo przechowuje;
3. kto zamilcza albo nie przeszkadza grzechom, przynoszącym szkodę bliźniemu na majątku, chociaż ma możliwość i obowiązek wyjawić je albo im przeszkodzić.

451. Co nakazuje siódme przykazanie boskie?

Siódme przykazanie boskie nakazuje:

¹⁾ »Płaca najemnika twego nie zamieszka u ciebie aż do zarania«. (III. Mojż. 19, 13).

1. każdemu pozostawić, dać i wykonać to, co mu się należy;
2. rzecz nieprawnie nabytą jak najrychlej zwrócić, a szkody wyrządzone wedle możliwości wynagrodzić. Jeżeli nie można tego na raz uczynić, trzeba wykonać to częściami; jeżeli nie można znaleźć właściciela, albo jego spadkobierców, to rzecz nieprawnie nabytą obrócić należy na cele dobroczynne¹⁾.

452. Kto jest obowiązany rzecz nieprawnie nabytą zwrócić, a szkody wyrządzone wynagrodzić?

Rzecz nieprawnie nabytą zwrócić, a szkody wyrządzone wynagrodzić jest obowiązany albo ten, kto tę rzecz nieprawnie posiada, kto ją sprzedał lub zużył; albo ten, kto polecił tego rodzaju szkodę wyrządzić lub ją wyrządził; albo wreszcie ten, kto lubo mógł, nie sprzeciwił się jej wyrządzeniu, a krzywdziciela nie wyjawił.

Gdy dwóch lub więcej wspólnie krzywdę wyrządziło, jest obowiązkiem każdego z osobna wynagrodzić całą szkodę, jeżeli jej nikt ze współników nie wynagrodził.

Upomnienie. Brzydź się kradzieżą nawet drobnostkową. Od rzeczy małych zaczyna się zawsze, a na wielkich kończy. Strzeż się też łakomstwa i gier o pieniądze.

¹⁾ »Lepsza jest trocha ze sprawiedliwością, niż wielkie dochody z nieprawością«. (Przyp. 16, 8).

O ósmym przykazaniu boskiem.

453. Jak opiewa ósme przykazanie boskie?

Ósme przykazanie boskie opiewa: »Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu twemu!«

454. Czego zakazuje ósme przykazanie boskie?

Ósme przykazanie boskie zakazuje:

1. fałszywego świadectwa;
2. kłamstwa i obłudy;
3. każdego grzechu, który szkodzi czci i dobrej sławie bliźniego.

455. Kto składa fałszywe świadectwo?

Fałszywe świadectwo składa, kto świadomie przed sądem zeznaje nieprawdę¹⁾.

456. Kto dopuszcza się kłamstwa?

Kłamstwa dopuszcza się, kto świadomie mówi co innego, niż myśli²⁾.

457. Kto grzeszy obłudą?

Grzeszy obłudą, kto dla osobistej korzyści udaje lepszego lub pobożniejszego, niżli nim jest rzeczywiście.

458. Które grzechy szkodzą czci i dobrej sławie bliźniego?

Czci i dobrej sławie bliźniego szkodzą:

1. płoche podejrzenie i lekkomyślne posądzenie;
2. obmowa i plotkarstwo;
3. oszczerstwo czyli potwarz i obelga.

¹⁾ Przykład: Fałszywi świadkowie przeciw Panu Jezusowi.

²⁾ »Zelżywość bardzo zła w człowieku kłamstwo«. (Syr. 20, 26). — Dyabeł »jest kłamcą i ojcem kłamstwa«. (Jan 8, 44). — Ananiasz i Safira.

459. Kto grzeszy płochem podejrzeniem?

Płochem podejrzeniem grzeszy, kto bez dostatecznej podstawy coś złego o bliźnim przypuszcza¹⁾.

460. Kto grzeszy lekkomyślnem posądzeniem?

Lekkomysłnem posądzeniem grzeszy, kto bez dostatecznej podstawy przypisuje z całą pewnością wobec innych coś złego bliźniemu²⁾.

461. Kto grzeszy obmową?

Obmową grzeszy, kto bez potrzeby wyjawia rzeczywiste błędy bliźniego.

462. Kiedy wolno wyjawić błędy bliźniego?

Błędy bliźniego wolno a nawet należy wyjawić, gdy tego wymaga poprawa błędzącego, albo też, gdy chodzi o zapobieżenie większemu złemu.

463. Kto grzeszy plotkarstwem?

Plotkarstwem grzeszy, kto drugiemu donosi, co ktoś znajomy o nim złego powiedział, ażeby przez to obydwóch poróżnić między sobą³⁾.

464. Kto grzeszy oszczerstwem, czyli potwarzą?

Oszczerstwem czyli potwarzą grzeszy, kto zmyśla błędy bliźniego lub rzeczywiste błędy jego powiększa.

465. Kto grzeszy obelgą?

Obelgą grzeszy, kto słowem, lub czynem uwłacza czci bliźniego w jego obecności.

¹⁾ »Żaden przeciw przyjacielowi swemu nie myślcie złego w sercach waszych«. (Zach. 8, 17).

²⁾ »Nie sądzcie, a nie będziecie sądzeni«. (Łuk. 6, 37).

³⁾ »Obmowca i dwujęzyczny przeklęty, po wielu zamiejsza spokój mających«. (Syr. 28, 15).

466. Do czego jest obowiązany ten, kto zaszkodził bliźniemu na czci i dobrej sławie?

Kto zaszkodził bliźniemu na czci i dobrej sławie, jest obowiązany:

1. oszczerstwo odwołać, a za obelgę przeprosić;
2. wynagrodzić według możności wszystkie szkody, . wynikłe z oszczerstwa lub obelgi.

467. Jak należy się zachować wobec mowy, uwłaczającej bliźniemu?

Wobec mowy, uwłaczającej bliźniemu, należy okazać swe niezadowolenie i wedle sił jej dalszemu ciągowi przeszkodzić.

468. Co nakazuje ósme przykazanie boskie?

Ósme przykazanie boskie nakazuje:

1. mówić zawsze prawdę i okazywać szczerłość w postępowaniu;
2. cześć i dobrą sławę bliźniego ochraniać, szanować i według możliwości jej bronić.

Upomnienie. Brzydź się kłamstwem, boć kłamstwo pochodzi od czarta i czyni cię podobnym do niego. Nigdy nie wyrażaj się cierpko o bliźnim; czegobyś nie chciał, aby ci kto inny czynił, patrz, abyś ty drugiemu nie czynił. (Tob. 4, 16). — Nie słuchaj nigdy z upodobaniem obmów, lub oszczerstw. Zapamiętaj sobie słowa Pisma św.: »W wielomowności nie będzie bez grzechu« (Przyp. 10, 19.) i »Język małyć wprawdzie członek jest, ale wielkie rzeczy podnosi«. (Jak. 3, 5).

O dwóch ostatnich przykazaniach boskich.

469. Jak opiewa dziewiąte przykazanie boskie?

Dziewiąte przykazanie boskie opiewa: Nie pożąday żony bliźniego twego.

470. Czego zakazuje dziewiąte przykazanie boskie?

Dziewiąte przykazanie boskie zakazuje dowolnych myśli nieczystych i takichże pragnień.

471. Co nakazuje dziewiąte przykazanie boskie?

Dziewiąte przykazanie boskie nakazuje mieć serce czyste i wolne od wszelkich nieczystych myśli i pragnień¹⁾.

472. Jak opiewa dziesiąte przykazanie boskie?

Dziesiąte przykazanie boskie opiewa: Nie pożąday żadnej rzeczy, która jego (bliźniego twego) jest.

473. Czego zakazuje dziesiąte przykazanie boskie?

Dziesiąte przykazanie boskie zakazuje grzesznego pożądania cudzej własności²⁾.

474. Co nakazuje dziesiąte przykazanie boskie?

Dziesiąte przykazanie boskie nakazuje oddać każdemu to, co należy się mu, a zadowolnić się tem, co mamy.

475. Czego uczą nas dwa ostatnie przykazania boskie?

Dwa ostatnie przykazania boskie uczą nas, że Bóg jest także Panem serc naszych i żeśmy dlatego nietylko nasze czyny, ale także myśli i pragnienia dostrajając powinni do Jego najświętszej woli.

¹⁾ »Błogosławieni czystego serca: albowiem oni Boga oglądają«. (Mat. 5, 8).

²⁾ »Korzeń wszego złego jest chciwość«. (I. Tym. 6, 10).

476. Co przyobiecał Bóg tym, którzy Jego przykazania zachowują?

Wielorakie błogosławieństwo i żywot wieczny przyobiecał Bóg tym, którzy Jego przykazania zachowują¹⁾.

Upomnienie. Żeby twe serce było czystem, zwalczaj złe myśli i pragnienia, które doprowadzają do uczynków bezwstydných. — Nie pożądaj bogactw, »bo którzy chcą bogatemi być, wpadają w pokuszenie i w sidło dyabelskie«. (I. Tym. 6, 9).

ROZDZIAŁ III.

O pięciu przykazaniach kościelnych.

477. Jak opiewają przykazania kościelne?

Przykazania kościelne opiewają:

1. Postanowione od Kościoła dni święte święcić.
2. W niedziele i święta mszy świętej z należytem nabożeństwem słuchać.
3. Posty nakazane zachowywać.
4. Spowiadać się przynajmniej raz w roku przed upoważnionym kapłanem, a w czasie wielkanocnym Najświętszy Sakrament przyjmować.
5. Wesel w czasach zakazanych nie odprawiać.

478. Dlaczego powinniśmy zachowywać przykazania kościelne?

Dlatego powinniśmy zachowywać przykazania kościelne, ponieważ Jezus Chrystus pod grzechem cięż-

¹⁾ »Ja jestem Pan Bóg... czyniący miłosierdzie na tysiące tym, którzy mię miłują i strzegą przykazania mego«. (II. Mojż. 20, 5, 6). — »Jeśli chcesz wejść do żywota, chowaj przykazania«. (Mat. 19, 17).

kim nakazał Kościoła słuchać, mówiąc: »Jeśliby kto Kościoła nie usłuchał, niechci będzie jako poganin i celnik«. (Mat. 18, 17).

O pierwszym przykazaniu kościelnem.

479. Jak opiewa pierwsze przykazanie kościelne?

Pierwsze przykazanie kościelne opiewa: Postanowione od Kościoła dni święte święcić.

480. Co nakazuje pierwsze przykazanie kościelne?

Pierwsze przykazanie kościelne nakazuje święta, ustanowione przez Kościół, tak święcić, jak niedziele.

481. Jak dzielimy święta, ustanowione przez Kościół?

Na uroczystości Pańskie, najświętszej Panny Maryi i świętych Pańskich dzielimy święta, ustanowione przez Kościół.

482. Które uroczystości Pańskie należy święcić?

Następujące uroczystości Pańskie należy święcić;

1. Boże Narodzenie, uroczystość nadania Dzieciątku Bożemu imienia Jezus, czyli Nowy Rok; oraz uroczystość Objawienia się Pańskiego, czyli świętych Trzech Królów;
2. Wielkanoc i Wniebowstąpienie Pańskie;
3. Zielone Świątki, uroczystość Trójcy Przenajświętszej i Boże Ciało.

483. Które uroczystości najświętszej Panny Maryi należy święcić?

Następujące uroczystości najświętszej Panny Maryi należy święcić:

Niepokalane Poczęcie 8 grudnia, Oczyszczenie 2 lutego, Zwiastowanie 25 marca, Wniebowzięcie 15 sierpnia i Narodzenie 8 września.

484. Które uroczystości świętych Pańskich należy święcić?

Następujące uroczystości świętych Pańskich należy święcić:

Uroczystość świętego Szczepana 26 grudnia, świętych: Piotra i Pawła 29 czerwca, Wszystkich Świętych 1 listopada i patrona kraju.

485. Na co ustanowił Kościół uroczystości?

Na to ustanowił Kościół uroczystości, abyśmy:

1. tajemnice naszej wiary z nabożnością i wdzięcznością rozważali i czcili;
2. Boga w Jego świętych wychwalali;
3. świętych o ich przyczynę za nami prosili i cnoty ich naśladowali.

O drugim przykazaniu kościelnem.

486. Jak opiewa drugie przykazanie kościelne?

Drugie przykazanie kościelne opiewa: W niedziele i święta mszy świętej z należytym nabożeństwem słuchać.

487. Co nakazuje drugie przykazanie kościelne?

Drugie przykazanie kościelne nakazuje słuchać nabożnie mszy świętej we wszystkie niedziele i święta.

488. Kiedy słucha się nabożnie mszy świętej?

Słucha się nabożnie mszy świętej:

1. gdy słucha się jej dlatego, aby do Pana Boga modlić się i cześć Mu oddawać;
2. gdy unika się wszystkiego, co przeszkadza skupieniu duszy;
3. gdy w czasie mszy świętej, szczególnie podczas

jej części głównych, uważa się na to, co dzieje się na ołtarzu.

489. Kto jest obowiązany słuchać mszy świętej w niedziele i święta?

W niedziele i święta obowiązani są pod grzechem ciężkim słuchać mszy świętej wszyscy wierni, którzy przyszli do używania rozumu, a nie mają słusznej przeszkody.

490. Kto grzeszy przeciwko drugiemu przykazaniu kościelnemu?

Przeciwko drugiemu przykazaniu kościelnemu grzeszy:

1. kto z własnej winy albo całą mszę świętą opuszcza, albo część jej znaczną;
2. kto podczas mszy świętej dobrowolnie jest roztargniony, albo zachowuje się nienależycie.

491. Czy wystarcza w niedziele i święta wysłuchać tylko mszy świętej?

Nie wystarcza w niedziele i święta wysłuchać tylko mszy świętej, powinniśmy nadto wysłuchać kazania, być na nabożeństwie popołudniowym, przyjmować sakramenta święte, czytać książki treści religijnej, oraz inne dobre uczynki pełnić.

492. Dlaczego powinniśmy słuchać kazania?

Powinniśmy słuchać kazania:

1. bo w kazaniu wyklada się i objaśnia słowo boże;
2. bo pilne i nabożne słuchanie słowa bożego jest znakiem miłości Boga¹⁾).
3. bo częste upominanie nas i zachęta do dobrego,

¹⁾ »Kto z Boga jest, słów Bożych słucha« (Jan 8, 47).

oraz przestrzeganie przed złem jest dla nas rzeczą wielce zbawienną¹⁾.

O trzecim przykazaniu kościelnem.

493. Jak opiewa trzecie przykazanie kościelne?

Trzecie przykazanie kościelne opiewa: Posty nakazane zachowywać.

494. Co nakazuje trzecie przykazanie kościelne?

Trzecie przykazanie kościelne nakazuje w dn przepisane zachowywać posty, które Kościół ustanowił.

495. Iloraki jest post, nakazany przez Kościół?

Post nakazany przez Kościół, jest dwojaki:

1. wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych;
2. post ścisły, w czasie którego wolno tylko raz na dzień, mianowicie w porze południowej, posilić się do syta pokarmami niemięsnymi; rano zaś i wieczór można przyjąć lekki posiłek z takichże potraw.

496. Kiedy należy zachować wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych?

Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych zachować należy:

1. w piątki i soboty całego roku²⁾;
2. w niedziele Postu Wielkiego;
3. w dni krzyżowe.

¹⁾ »Błogosławieni, którzy słuchają słowa Bożego i strzegą go«. (Łuk. 11, 28).

²⁾ Gdy jednak Boże Narodzenie przypada w piątek, lub sobotę, wolno wtedy używać potraw mięsnych.

497. Kiedy zachować trzeba post ścisły?

Post ścisły zachować trzeba:

1. we wszystkie dni czterdziestodniowego Postu, mianowicie od środy Popielcowej aż do Wielkiejnocy z wyjątkiem niedziel, w które wolno więcej razy posilić się do sytości;
2. w środy, piątki i soboty suchych dni;
3. we wile niektórych uroczystości¹⁾;
4. w środy i piątki adwentowe.

498. Kto jest obowiązany w dni postne wstrzymać się od pokarmów mięsnych?

Każdy chrześcijanin katolik po skończonym roku siódmym jest obowiązany w dni postne wstrzymać się od pokarmów mięsnych, jeżeli go nie zwalnia od tego obowiązku choroba lub jakiś inny słuszny powód.

499. Kto jest obowiązany do postu ścisłego w dni nakazane?

Każdy chrześcijanin katolik, który ukończył dwudziesty pierwszy rok życia, jest obowiązany do postu ścisłego w dni nakazane. Kto ciężko pracuje lub już przeżył lat sześćdziesiąt, może także więcej razy jeść do sytości w dniach postu ścisłego; nie wolno mu wszakże spożywać wtenczas pokarmów mięsnych.

¹⁾ Takimi wiliami są następujące: przed Bożem Narodzeniem, Zielonemi Świątkami, uroczystością świętych Piotra i Pawła, Wniebowzięciem najświętszej Panny Maryi i uroczystością Wszystkich Świętych. W krakowskiej dyecezyi także wile: przed Niepokalanem Poczęciem, Narodzeniem, Zwiastowaniem i Oczyszczeniem najświętszej Panny Maryi.

500. Kto udziela dyspenzy, czyli zwolnienia od postu?
Biskupi w swych dyecezyach, a z ich upoważnienia proboszczowie i zarządcy parafii udzielają dyspenzy, czyli zwolnienia od postu.

501. Dlaczego jesteśmy obowiązani posty sumiennie zachowywać?

Jesteśmy obowiązani posty sumiennie zachowywać:

1. aby okazać posłuszeństwo Kościołowi;
2. aby naśladować Pana Jezusa i świętych;
3. aby za grzechy pokutować;
4. aby złe żądze łatwiej poskromić.

O czwartem przykazaniu kościelnem.

502. Jak opiewa czwarte przykazanie kościelne?

Czwarte przykazanie kościelne opiewa: Spowiadać się przynajmniej raz w roku przed upoważnionym kapłanem, a w czasie wielkanocnym Najświętszy Sakrament przyjmować.

503. Co nakazuje czwarte przykazanie kościelne?

Czwarte przykazanie kościelne nakazuje:

1. przynajmniej raz w roku przed upoważnionym kapłanem spowiadać się ważnie;
2. w czasie wielkanocnym komunię świętą godnie przyjąć¹⁾.

Kto upornie wzbrania się tego obowiązku dopełnić, tego można ze społeczności kościelnej wykluczyć i ukarać odmówieniem mu pogrzebu chrześcijańskiego.

¹⁾ Jak długo trwa czas wielkanocny, o tem zawiadamiają biskupi.

504. Dlaczego czwarte przykazanie kościelne powiada: przynajmniej raz w roku?

Czwarte przykazanie kościelne powiada: przynajmniej raz w roku, bo Kościół pragnie, byśmy nie raz tylko, ale częściej w roku spowiadali się i Komunię świętą przyjmowali.

O piątym przykazaniu kościelnem.

505. Jak opiewa piąte przykazanie kościelne?

Piąte przykazanie kościelne opiewa: w czasach zakazanych wesel nie odprawiać.

506. Czego zakazuje piąte przykazanie kościelne?

Piąte przykazanie kościelne zakazuje odprawiania wesel i hucznych zabaw od pierwszej niedzieli Adwentu aż do uroczystości Trzech Królów włącznie i od środy Popielcowej aż do pierwszej niedzieli po Wielkiejnocy¹⁾.

507. Dlaczego nie wolno odprawiać wesel i hucznych zabaw w czasach zakazanych?

Nie wolno odprawiać wesel i hucznych zabaw w czasach zakazanych, bo tak wesela, jak huczne zabawy sprzeciwiają się świętości i powadze tych czasów.

Upomnienie. Nigdy nie przekraczaj przykazań kościelnych, bo one obowiązują tak samo pod grzechem ciężkim, jak przykazania boskie. Chociaż inni je przekra-

¹⁾ We wszystkich prawie dyecezyach nie wolno w czasie zakazanym brać ślubu, nawet cichego.

czają, to przecież wina drugich ciebie nie usprawiedliwi przed Bogiem, gdy je przestąpisz. »Jeżeli się kto od Kościoła odwraca, wyklucza się z liczby dzieci. Trzymajcie się wszyscy jednomyślnie Boga, jako Ojca, i Kościoła, jako matki«. (Św. Augustyn).

CZEŚĆ IV.

O łasce i sakramentach.

ROZDZIAŁ I.

O łasce.

508. Co jest łaska boska?

Łaska boska jest to dar wewnętrzny nadnaturalny, który nam Pan Bóg daje na zbawienie nasze dla zasług Jezusa Chrystusa.

509. Dlaczego nazywamy łaskę boską darem?

Łaskę boską nazywamy darem dlatego, bo na nią nie zdołamy zasłużyć sobie, lecz ją otrzymujemy dla zasług Jezusa Chrystusa.

510. Dlaczego nazywamy łaskę boską darem wewnętrznym?

Łaskę boską nazywamy darem wewnętrznym dlatego, bo jej Pan Bóg udziela naszej duszy.

511. Dlaczego nazywamy łaskę boską darem nadnaturalnym?

Łaskę boską nazywamy darem nadnaturalnym, bo ona nie jest ani wrodzoną człowiekowi, ani naturalnymi środkami nabyć jej nie można; lecz Pan Bóg jej wprost od siebie udziela ponad potrzebę natury ludzkiej.

512. W jakim celu Pan Bóg udziela łaski nadnaturalnej?

W tym celu Pan Bóg udziela łaski nadnaturalnej, aby przez nią człowieka wynieść do godności nadnaturalnej dziecięctwa bożego i uzdolnić go, żeby mógł sobie wysłużyć szczęśliwość niebieską.

513. Iloraka jest łaska nadnaturalna?

Dwojaka jest łaska nadnaturalna:

1. posiłkująca,
2. poświęcająca.

514. Co jest łaska posiłkująca?

Łaska posiłkująca jest to łaska chwilowa, która nam pomaga pełnić dobre uczynki, do zbawienia potrzebne.

515. W jaki sposób udziela nam łaska posiłkująca tej pomocy?

W ten sposób udziela nam łaska posiłkująca tej pomocy:

1. że oświeca nasz rozum, a wolę naszą pobudza i wzmacnia, abyśmy dobre uczynki rozpoczęli i wykonali;
2. że tym dobrym uczynkom naszym nadaje wartość nadnaturalną¹⁾.

516. Czy łaska posiłkująca jest człowiekowi potrzebna?

Łaska posiłkująca jest człowiekowi do każdego dobrego uczynku potrzebna: grzesznikowi, by się nawrócić do Pana Boga; sprawiedliwemu, by wytrwał w łasce poświęcającej i pełnił uczynki, zasługujące na zbawienie²⁾.

517. Czy Pan Bóg udziela każdemu człowiekowi łaski posiłkującej?

Pan Bóg udziela każdemu człowiekowi łaski posiłkującej, albowiem Pan Bóg chce, aby wszyscy

¹⁾ »Nie iżebyśmy byli dostateczni sami z siebie co (dobrego) myśleć jako sami z siebie; ale dostateczność naszą z Boga jest«. (II. Kor. 3, 5). »Albowiem Bóg jest, który sprawuje w nas i chceć i wykonać wedle dobrej woli«. (Filip. 2, 13).

²⁾ »Bezemnie nic uczynić nie możecie«. (Jan 15, 5). — Podobieństwo o winnej macicy i o winnej latorośli. (Jan 15).

ludzie byli zbawieni i przyszli ku uznaniu prawdy«. (I. Tym. 2, 4).

518. Czy sama łaska nas zbawia?

Sama łaska nas nie zbawia, bo ona nas nie zmusza, ale tylko dopomaga nam do zbawienia; dlatego nie powinniśmy sprzeciwiać się łasce; owszem ochotnie trzeba ją przyjmować i z nią współdziałać.

519. Co jest łaska poświęcająca?

Łaska poświęcająca jest to łaska, w duszy stale trwająca, która nam daje życie nadnaturalne.

520. W jaki sposób daje nam łaska poświęcająca życie nadnaturalne?

W ten sposób daje nam łaska poświęcająca życie nadnaturalne, że nas usprawiedliwia, czyli że nas:

1. oczyszcza ze wszystkich grzechów ciężkich, uświęca i Bogu miłymi czyni;
2. wynosi do godności nadnaturalnej dzieci bożych i dziedziców nieba;
3. uzdalnia do pełnienia uczynków, zasługujących na zbawienie.

521. Jak długo łaska poświęcająca pozostaje w duszy człowieka?

Tak długo łaska poświęcająca pozostaje w duszy człowieka, dopóki on nie popełni grzechu ciężkiego.

522. Przez co Pan Bóg udziela nam łaski poświęcającej i w nas ją pomnaża?

Przedewszystkiem przez te święte sakramenta Pan Bóg udziela nam łaski poświęcającej i w nas ją pomnaża.

Upomnienie. Proś codziennie Pana Boga o łaskę posiłkującą i współdziałaj z nią statecznie. Zachowaj łaskę poświęcającą; gdy ją masz, jesteś bogaty

i szczęśliwy; gdy ją utracisz, jesteś ubogi i nie-
szczęśliwy. Niczego się przeto tak nie lękaj na świe-
cie, jak utraty łaski poświęcającej; ona jest tą su-
kną godową, bez której nikt nie dostanie się do
nieba. (Mat. 22).

ROZDZIAŁ II.

O sakramentach w ogólności.

523. Co jest sakrament?

Sakrament jest to widzialny i skuteczny znak łaski
niewidzialnej, który Jezus Chrystus ustanowił dla
uświęcenia naszego.

524. Co należy do istoty sakramentu?

Do istoty sakramentu należą:

1. znak widzialny, a skuteczny,
2. łaska niewidzialna, czyli wewnętrzna,
3. ustanowienie przez Jezusa Chrystusa.

525. Dlaczego sakrament nazywamy znakiem widzialnym?

Sakrament nazywamy znakiem widzialnym, ponie-
waż on łaskę wewnętrzną zewnętrznie oznacza.

526. Dlaczego sakrament nazywamy znakiem skutecznym?

Sakrament nazywamy znakiem skutecznym, ponie-
waż on łaskę wewnętrzną nie tylko oznacza, ale ją
także sprawuje.

527. Od kogo mają sakramenta tę moc, że sprawują łaskę?

Od Jezusa Chrystusa mają sakramenta tę moc, że
sprawują łaskę.

528. W jaki sposób nas uświęcają sakramenta?

W ten sposób nas uświęcają sakramenta:

1. że udzielają nam łaski poświęcającej lub ją
w nas pomnażają;

2. że każdy sakrament daje nam oprócz tego
szczegółowe łaski.

529. Ile sakramentów ustanowił Jezus Chrystus?

Siedm sakramentów ustanowił Jezus Chrystus.

530. Nazwij te sakramenta:

1. chrzest,
2. bierzmowanie,
3. sakrament ołtarza,
4. pokuta,
5. ostatnie namaszczenie,
6. kapłaństwo,
7. małżeństwo.

531. Jak dzielimy zwykle sakramenta?

Sakramenta dzielimy zwykle:

1. na sakramenta umarłych i żywych;
2. na takie, które tylko raz w życiu przyjąć mo-
żna i takie, które więcej razy można przyjąć.

532. Które sakramenta nazywamy sakramentami umar- łych?

Chrzest i pokutę nazywamy sakramentami umarłych.

533. Dlaczego chrzest i pokutę nazywamy sakramen- tami umarłych?

Dlatego chrzest i pokutę nazywamy sakramentami
umarłych, bo posiadają tę moc, że umarłych na
duszy, czyli grzeszników przywracają do życia
nadnaturalnego.

534. Które sakramenta nazywamy sakramentami ży- wych?

Bierzmowanie, sakrament ołtarza, ostatnie nama-
szczenie, kapłaństwo i małżeństwo, nazywamy sa-
kramentami żywych.

535. Dlaczego te sakramenta nazywamy sakramentami żywych?

Dlatego te sakramenta nazywamy sakramentami żywych, bo nim się który z nich przyjmie, trzeba mieć życie nadnaturalne duszy.

536. Które sakramenta wolno raz tylko w życiu przyjąć?

Chrzest, bierzmowanie i kapłaństwo, wolno raz tylko w życiu przyjąć.

537. Dlaczego chrzest, bierzmowanie i kapłaństwo wolno raz tylko w życiu przyjąć?

Chrzest, bierzmowanie i kapłaństwo wolno raz tylko w życiu przyjąć dlatego, bo te sakramenta wyciskają na duszy znamię niezatarte.

538. Czem jest to znamię niezatarte na duszy?

To znamię niezatarte na duszy jest znakiem duchowym, który podnosi duszę do stanu i godności szczególniejszej, a który pozostaje na wieki na niej ku jej chwale większej, lub hańbie sromotniejszej.

539. Czy sakramenta sprawiają zawsze w nas łaskę?

Sakramenta sprawiają zawsze w nas łaskę, jeżeli sami temu nie przeszkadzamy.

540. Jak trzeba przyjmować sakramenta, żeby w nas sprawiły łaskę?

Godnie, czyli z należytem przygotowaniem, trzeba przyjmować sakramenta, aby w nas sprawiły łaskę.

541. Jak grzeszy ten, kto niegodnie przyjmuje sakrament?

Kto niegodnie przyjmuje sakrament, grzeszy bardzo ciężko: popełnia świętokradztwo.

Upomnienie. Dziękuj Panu Bogu za ustanowienie sakramentów świętych, jako najskuteczniejszych i naj-

wznioślejszych środków łaski. Strzeż się, byś którego z nich kiedy nie znieważył, po świętokradzku go przyjmując.

ROZDZIAŁ III.

O sakramentach w szczególności.

1. O sakramencie chrztu.

542. Co jest chrzest?

Chrzest jest to pierwszy i najpotrzebniejszy sakrament, który przez wodę i słowo boskie oczyszcza człowieka od grzechu pierworodnego i wszystkich grzechów przed chrztem popełnionych, jakoteż odradza go i uświęca w Jezusie Chrystusie na żywot wieczny.

543. Dlaczego chrzest nazywamy pierwszym sakramentem?

Chrzest nazywamy pierwszym sakramentem, bo trzeba być pierwaj ochrzczonym, nim wolno inny sakrament przyjąć.

544. Dlaczego chrzest nazywamy najpotrzebniejszym sakramentem?

Dlatego chrzest nazywamy najpotrzebniejszym sakramentem, ponieważ bez chrztu nie może nikt być zbawionym, nawet dziecko¹⁾.

545. Któremi słowy Pan Jezus ustanowił chrzest święty?

Pan Jezus ustanowił chrzest święty, mówiąc do apostołów te słowa: »Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody; chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego«. (Mat. 28, 19).

¹⁾ »Jeśli się kto nie odrodzi z wody a z Ducha świętego, nie może wnieść do królestwa Bożego«. (Jan 3, 5).

546. Których łask udziela chrzest święty?

Następujących łask udziela chrzest święty:

1. odpuszcza grzech pierworodny i wszystkie grzechy przed chrztem popełnione, oraz gładzi karę wieczną i doczesną;
2. udziela łaski poświęcającej, przez którą odradzamy się na duszy, stajemy się dziećmi bożymi i dziedzicami nieba ¹⁾;
3. czyni człowieka członkiem Kościoła katolickiego;
4. wyciska na nim znamię niezatarte chrześcijanina.

547. Kto może chrzcić?

W nagłej potrzebie może chrzcić każdy człowiek, kiedy indziej mogą tylko chrzcić biskupi i proboszczowie, a za ich zezwoleniem także kapłani i dyakonowie.

548. Do czego jest obowiązany ten, który chrzci?

Ten, który chrzci, powinien:

1. mieć zamiar rzeczywiście ochrzcić, czyli spełnić to, co spełnia Kościół;
2. połać naturalną wodą po ciele tę osobę, którą chrzci ²⁾;
3. polewając, wymawiać równocześnie słowa: »Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha świętego«.

549. Jak ma przygotować się do chrztu świętego dorosły?

W następujący sposób ma przygotować się do chrztu świętego dorosły:

¹⁾ »Aleście omyci, aleście poświęceni, aleście usprawiedliwieni w imię Pana naszego Jezusa Chrystusa i w Duchu Boga naszego«. (I. Kor. 6, 11).

²⁾ Do chrztu używa się, jeżeli można, wody święconej. Uroczyste święcenie tej wody odbywa się w Wielką Sobotę i w sobotę przed Zielonemi Świątami.

1. wyuczy się głównych prawd wiary i moralności;
2. wzbudzi w sobie żal serdeczny za grzechy osobiste;
3. złoży wyznanie wiary i przyrzeczenie, wymagane na chrzcie.

550. Jakie przyrzeczenie złożyliśmy na chrzcie świętym?

Następujące przyrzeczenie złożyliśmy na chrzcie świętym:

1. wyrzekliśmy się złego ducha, jego pychy i wszystkich spraw jego;
2. przyrzekliśmy uznawać za prawdę wszystko, czego naucza Kościół;
3. przyobiecaliśmy żyć według tej wiary aż do śmierci.

551. Kto składa w imieniu niemowląt to przyrzeczenie?

Chrzestni rodzice składają w imieniu niemowląt to przyrzeczenie.

552. Czy jesteśmy obowiązani dotrzymać obietnicy, którą dali rodzice chrzestni?

Jesteśmy obowiązani dotrzymać obietnicy, którą dali rodzice chrzestni, bo oni to jeno przyobiecali, co jest koniecznem do zbawienia a cobyśmy sami przyobiecąć musieli, gdybyśmy byli w stanie wówczas to uczynić.

553. Kto nie sprzeniewierza się obietnicy danej na chrzcie świętym?

Nie sprzeniewierza się obietnicy danej na chrzcie świętym, kto ją często odnawia, zwłaszcza w rocznicę chrztu i w dzień imienin, tudzież przy bierzmowaniu, przed spowiedzią i przed komunią świętą.

554. Jaki obowiązek mają rodzice chrzestni?

Rodzice chrzestni powinni starać się o wychowanie chrześcijańskie dzieci chrzestnych, zwłaszcza po stracie ojca i matki lub gdy rodzice tego obowiązku

nie spełniają. Jakoż rodzice chrzestni powinni być dobrymi katolikami i mieć wiek dojrzały.

555. Co zaciąga się przez trzymanie do chrztu świętego?

Przez trzymanie do chrztu świętego zaciąga się pokrewieństwo duchowe, które powstaje między chrzestnymi rodzicami a ochrzczonym i jego rodzicami; wskutek czego chrzestnym rodzicom nie wolno wejść w związku małżeńskie z chrzestnikiem ani z jego rodzicami.

556. Czem można zastąpić chrzest z wody w razie niemożności ochrzczenia?

Chrztem pragnienia i chrztem krwi można zastąpić chrzest z wody w razie niemożności ochrzczenia.

557. Co jest chrzest pragnienia?

Chrzest pragnienia jest to szczerą chęć przyjęcia chrztu, lub przynajmniej spełnienia tego, co Bóg postanowił dla zbawienia, połączona z żalem doskonałym za grzechy, lub taką miłością ku Bogu.

558. Na czem polega chrzest krwi?

Chrzest krwi polega na poniesieniu śmierci męczeńskiej dla Chrystusa Pana.

Upomnienie. Przy chrzcie otrzymałeś także imię świętego, aby był twoim patronem i wzorem; dano ci białą szatę na znak nabytej niewinności i gorejącą świecę, jako godło wiary i dobrych uczynków. Naśladuj twego patrona świętego, zachowaj niewinność i okazuj twą wiarę przez dobre uczynki.

2. O sakramencie bierzmowania.

559. Co jest bierzmowanie?

Bierzmowanie jest to sakrament, w którym człowiek ochrzczony, przez włożenie rąk, nama-

szczenie chrzyżmem i słowa biskupa otrzymuje umocnienie Ducha świętego, aby wiarę swoją statecznie wyznawał i podług niej żył.

560. Z czego dowiadujemy się, że Jezus Chrystus ustanowił sakrament bierzmowania?

Że Jezus Chrystus ustanowił sakrament bierzmowania, dowiadujemy się:

1. z Pisma świętego, które wspomina, że apostołowie bierzmowali¹⁾;
2. z nieprzerwanego Podania kościelnego.

561. Których łask udziela bierzmowanie?

Następujących łask udziela bierzmowanie:

1. pomnaża łaskę poświęcającą;
2. udziela szczególnej łaski, byśmy wiarę statecznie wyznawali i według niej żyli;
3. wyciska na duszy niezatarte znamię żołnierza Chrystusowego.

562. Kto udziela sakramentu bierzmowania?

Sakramentu bierzmowania udzielają zwyczajnie biskupi, zaś w nadzwyczajnych wypadkach za upoważnieniem papieża, może go udzielić kapłan.

563. Jak udziela biskup sakramentu bierzmowania?

W następujący sposób udziela biskup sakramentu bierzmowania:

1. wznosi ręce nad przystępującymi do tego sakramentu i prosi dla nich Pana Boga o siedm darów Ducha świętego;
2. wkłada rękę na głowę każdego z osobna i na-

¹⁾ Piotr i Jan udali się do Samaryi, aby wkładać ręce na ochrzczonych i udzielać im Ducha świętego (czyli, aby ich bierzmować). (Dz. Ap. 8). — »A gdy na nie (ochrzczonych) włożył ręce Paweł, przyszedł na nie Duch święty«. (Dzieje Ap. 19, 6).

maszcza go na czole chrzyżmem, czyniąc równocześnie znak krzyża i wymawiając słowa: »Znacę cię znakiem krzyża i umacniam cię chrzyżmem zbawienia w imię Ojca i Syna i Ducha świętego;«

3. daje bierzmowanemu lekki policzek;
4. w końcu modli się nad bierzmowanymi i udziela im błogosławieństwa świętego.

564. Co oznacza wkładanie rąk biskupa?

Wkładanie rąk biskupa oznacza, że Duch święty na bierzmowanych zstępuje, a oni stają się w szczególniejszy sposób własnością Boga i żołnierzami Chrystusowymi.

565. Co jest chrzyżmo święte?

Chrzyżmo święte jest to mieszanina oliwy i balsamu, którą wraz z innymi olejami świętymi¹⁾ poświęca uroczystie biskup w Wielki Czwartek.

566. Co oznacza oliwa?

Oliwa oznacza łaskę Ducha świętego, która bierzmowanego umacnia do walki z nieprzyjaciółmi zbawienia.

567. Co oznacza balsam?

Balsam oznacza łaskę, którą bierzmowany otrzymuje w tym celu, żeby uniknął zepsucia tego świata, a przez pobożne życie rozciął naokoło woń cnoty.

568. Dlaczego biskup czyni znak krzyża na czole bierzmowanego?

Biskup czyni znak krzyża na czole bierzmowa-

¹⁾ Oleje święte są następujące: olej dla katechumenów, chrzyżmu i olej dla chorych.

nego, by go pouczyć, że się nie powinien nigdy wstydić wyznania przed całym światem wiary w Chrystusa Ukrzyżowanego.

569. Co oznacza policzek lekki dany przez biskupa?

Policzek lekki dany przez biskupa oznacza, że bierzmowany powinien dla imienia Jezusowego znieść nawet zniewagę i prześladowanie.

570. Jak trzeba przygotować się do bierzmowania?

W następujący sposób trzeba przygotować się do bierzmowania:

1. wyuczyć się głównych prawd wiary, a szczególnie tych, które są w związku z nauką o bierzmowaniu;
2. oczyścić się z grzechów, aby być w stanie łaski poświęcającej;
3. łaski Ducha świętego szczerze pragnąć, modlić się gorąco i postanowić sobie resztę dnia po bierzmowaniu przepędzić w świętem skupieniu.

571. Czy bierzmowanie jest do zbawienia koniecznie potrzebne?

Bierzmowanie nie jest wprawdzie do zbawienia koniecznie potrzebne, ale byłoby grzechem nie przyjmując go z opieszałości, lub obojętności.

572. Dlaczego bierze się świadków do bierzmowania?

Dlatego bierze się świadków do bierzmowania, aby wspierali wybierzmowanego wśród walki duchownej i pomagali mu słowem i przykładem do życia bogobojnego. Na znak, że się tych obowiązków podejmują, kładą prawą rękę na ramię prawe przystępującego do bierzmowania.

573. Co należy wiedzieć o świadkach do bierzmowania?

O świadkach do bierzmowania należy wiedzieć:

1. że mają być katolikami dorosłymi, już wybierzmowanymi;
2. że mają być tej samej płci, co bierzmowany, ale nie mogą być jego rodzicami chrzestnymi;
3. że zawiązują z bierzmowanym i jego rodzicami powinowactwo duchowne, wskutek czego nie mogą ani z bierzmowanym, ani z jego rodzicami zawrzeć związku małżeńskiego.

Upomnienie. Jeżeliś jeszcze nie przyjął bierzmowania, obudzaj w sobie gorące pragnienie łaski tego sakramentu. Jeżeliś już wybierzmowany, nie zapominaj o łasce, którąś otrzymał, pokładaj w niej ufność i żyj tak, jak przystoi na żołnierza Chrystusowego. »Nie wstydz się krzyża Chrystusowego; boś dlatego przyjął ten znak na czoło«. (Św. Augustyn).

3. O sakramencie ołtarza.

574. Co jest sakrament ołtarza?

Sakrament ołtarza, czyli Najświętszy Sakrament, jest to prawdziwe ciało i prawdziwą krew Pana naszego Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba i wina.

575. Skąd pochodzi nazwa sakrament ołtarza?

Nazwa sakrament ołtarza pochodzi stąd, że ten sakrament sprawuje się i przechowuje na ołtarzu.

576. Dlaczego nazywa się sakrament ołtarza Najświętszym Sakramentem?

Sakrament ołtarza nazywa się Najświętszym Sakramentem, ponieważ nie tylko uświęca człowieka, jak

inne sakramenta, lecz zawiera w sobie sprawcę wszelkiej świętości Jezusa Chrystusa ¹⁾.

577. Kiedy ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza?

Pan Jezus ustanowił sakrament ołtarza w wilię swej męki, przy Ostatniej Wieczerzy, gdy spożywał z apostołami Baranka Wielkanocnego.

(Wielki Czwartek).

578. W jaki sposób ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza?

W następujący sposób ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza:

1. wziął chleb, błogosławił go i wymówił nad nim słowa: »To jest Ciało moje«;
2. tak samo wziął kielich z winem, błogosławił go i wymówił nad nim słowa: »To jest Krew Moja Nowego Testamentu«.
3. podał oboje apostołom do spożycia;
4. rozkazał: »To czyńcie na moją pamiątkę«.

(Mat. 26, 26—28; Mar. 14, 22—24; Łuk. 22, 19, 20).

579. Co sprawił Pan Jezus słowy: „To jest Ciało Moje“, „to jest Krew Moja“?

Słowy: »To jest Ciało Moje«, »to jest Krew Moja« przemienił Pan Jezus chleb w Najświętsze Ciało Swoje, a wino w Najświętszą Krew Swoją, ale tak, że postacie chleba i wina nie uległy zmianie.

580. Co rozumiemy przez postacie chleba i wina?

Przez postacie chleba i wina rozumiemy to, co

¹⁾ Sakrament ołtarza nazywamy także: Eucharystią, Hostią Przenajświętszą, Chlebem Anielskim, zasiłkiem na drogę do wieczności.

w chlebie i winie podpada pod zmysły, mianowicie: kształt, kolor, smak, zapach chleba i wina.

581. Co Pan Jezus udzielił apostołom słowy: „To czyńcie na moją pamiątkę“?

Pan Jezus słowy: »To czyńcie na moją pamiątkę«, udzielił apostołom władzy, mocą której przemieniali chleb w Jego Najświętsze Ciało, a wino w Jego Krew Najświętszą.

582. Na kogo przeszła od apostołów władza przemieniania chleba w Ciało, a wina w Krew Jezusa Chrystusa?

Na biskupów i kapłanów przeszła od apostołów władza przemieniania chleba w Ciało, a wina w Krew Jezusa Chrystusa.

583. Kiedy biskupi i kapłani przemieniają chleb w Ciało, a wino w Krew Jezusa Chrystusa?

Biskupi i kapłani przemieniają chleb w Ciało, a wino w Krew Jezusa Chrystusa we mszy świętej, gdy nad chlebem wymawiają słowa: »To jest Ciało Moje«, a nad winem: »To jest kielich Krwi Mojej«. Tę chwilę świętą nazywamy przeistoczeniem.

584. W jakim celu Pan Jezus ustanowił sakrament ołtarza?

W tym celu ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza:

1. aby także z człowieczeństwem swoim był wśród nas;
2. aby we mszy świętej ofiarował się ustawicznie za nas swemu Ojcu niebieskiemu;
3. aby był posiłkiem duszy naszej w komunii świętej.

A) O obecności Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie.

585. Skąd wiemy, że Pan Jezus jest prawdziwie obecnym w sakramencie ołtarza?

Że Pan Jezus jest prawdziwie obecnym w sakramencie ołtarza, wiemy:

1. ze słów, któremi Pan Jezus ten sakrament zapowiedział: »Jam jest chleb żywy, którym z nieba zstąpił. Jeźliby kto pożywał tego chleba, żyć będzie na wieki. A chleb, który ja dam, jest Moje Ciało na żywot świata... Zaprawdę, zaprawdę wam powiadam: Jeźlibyście nie jedli Ciała Syna człowieczego i nie pili Krwi Jego, nie będziecie mieli żywota w sobie... Albowiem Ciało moje prawdziwie jest pokarm, a Krew Moja prawdziwie jest napój«. (Jan. 6, 51, 52, 54, 56);
2. ze słów, któremi ten sakrament ustanowił: »To jest Ciało moje«, »To jest Krew Moja«;
3. z nauki apostołów; św. Paweł tak powiada: »Kielich błogosławienia, któremu błogosławimy, izali nie jest uczestnictwem Krwi Chrystusowej? i chleb, który łamiemy, izali nie jest uczestnictwem Ciała Pańskiego?« (I. do Kor. 10, 16);
4. z podania Kościoła¹⁾.

¹⁾ »Pouczono nas, że ten błogosławiony pokarm jest Ciałem i Krwią wcielonego Syna Bożego«. (Św. Justyn, † 166). — »Co się chlebem być zdaje, nie jest chlebem, choć jak chleb smakuje, ale Ciałem Chrystusowem; i pozornie wino nie jest winem, chociaż ma smak wina, ale jest Krwią Chrystusową«. — Skoro Chrystus Pan

586. W jaki sposób jest obecnym Pan Jezus w sakramencie ołtarza?

W następujący sposób jest obecnym Pan Jezus w sakramencie ołtarza:

1. pod postacią chleba jest obecnym żywe Ciało Pana Jezusa, a tem samem także Krew Jego i Dusza Jego;
2. pod postacią wina jest obecną żywą Krew Pana Jezusa, a tem samem także Ciało Jego i Dusza Jego;
3. Pan Jezus jest obecnym jako Bóg i człowiek pod każdą postacią i w każdej cząstce jej, choćby najmniejszej.

587. Dlaczego ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza pod dwiema postaciami?

Dlatego ustanowił Pan Jezus sakrament ołtarza pod dwiema postaciami, aby przez nie i w nich uprzytomnić w czasie mszy świętej Swą ofiarę krwawą na krzyżu, gdzie także krew Najświętsza odłączyła się od Jego Ciała.

588. Jak długo Pan Jezus jest obecny pod postaciami chleba i wina?

Tak długo Pan Jezus jest obecny pod postaciami chleba i wina, dopóki istnieją postacie.

Sam o winie powiada: To jest Moja Krew, ktoby wątpił i mniemał, że to nie jest Jego Krew? On niegdyś wodę we wino zamienił, a mybyśmy mieli niewierzyć, że wino w Krew zamienia?«. (Św. Cyryl Jerozolimski, † 386). — Wszystkie kościoły wschodnie, nawet te, które się bardzo dawno odszczepiły od Kościoła katolickiego, wierzą w prawdziwą obecność Chrystusa Pana w Sakramencie Ołtarza.

589. Jaka cześć należy się Najświętszemu Sakramentowi?

Najświętszemu Sakramentowi należy się cześć najwyższa czyli uwielbienie.

Uroczystość Bożego Ciała. Wystawienie Najświętszego Sakramentu. Uroczystość Serca Jezusowego. Czterdziestogodzinne Nabożeństwo).

Upomnienie. Wobec Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie zachowuj się zawsze z wielką pobożnością. Uczęszczaj chętnie do kościoła dla nawiedzenia i uczczenia twego Zbawiciela, który przebywa dniami i nocą w przybytku bożym. Przechodząc obok kościoła, mów: Niechaj będzie pochwalony i błogosławiony Przenajświętszy Sakrament teraz i zawsze i na wieki wieków.

B) O ofierze mszy świętej.

590. Co jest ofiara?

Ofiara jest to dar widzialny, który ku czci Boga składamy i niszczymy, lub przemieniamy, żeby Boga uznać najwyższym Panem.

591. Czy zawsze składano ofiary?

Zawsze składano ofiary: już Kain i Abel złożyli ofiary; a Izraelitom w Starym Zakonie Pan Bóg wyraźnie nakazał, aby Mu składali ofiary.

592. Dlaczego ustały ofiary Starego Zakonu?

Ofiary Starego Zakonu ustały dlatego, bo były tylko figurami ofiary Nowego Zakonu.

593. Kto jest ofiarą Nowego Zakonu?

Ofiarą Nowego Zakonu jest sam Jezus Chrystus, Syn Boży, który przez śmierć na krzyżu ofiarował się za nas Swemu Ojcu Niebieskiemu.

594. Przez co ponawia się nieustannie ofiara krzyżowa Pana Jezusa?

Przez ofiarę mszy świętej ponawia się nieustannie ofiara krzyżowa Pana Jezusa.

595. Co jest msza święta?

Msza święta jest to nieustająca ofiara Nowego Zakonu, w której Pan Jezus pod postaciami chleba i wina ofiaruje się w sposób niekrwawy Swemu Ojcu niebieskiemu.

596. Czy jest jaka różnica między ofiarą mszy świętej, a ofiarą na krzyżu?

Między ofiarą mszy świętej, a ofiarą na krzyżu nie ma istotnej różnicy; tylko sposób ofiarowania jest różny.

597. Dlaczego nie ma istotnej różnicy między ofiarą mszy świętej, a ofiarą na krzyżu?

Dlatego nie ma istotnej różnicy między ofiarą mszy świętej, a ofiarą na krzyżu, ponieważ w obydwóch ofiarach i kapłanem ofiarującym i przedmiotem ofiary jest Jezus Chrystus.

598. Jaka różnica jest w sposobie ofiarowania między obiema ofiarami?

Taka różnica jest w sposobie ofiarowania między obiema ofiarami, że na krzyżu ofiarował się Pan Jezus sposobem krwawym, a we mszy świętej ofiaruje się sposobem bezkrwawym, nie cierpiąc, ani nie umierając ponownie.

599. Kiedy ustanowił Pan Jezus ofiarę mszy świętej?

Podczas Ostatniej Wieczerzy ustanowił Pan Jezus ofiarę mszy świętej.

600. W jaki sposób Jezus Chrystus ustanowił ofiarę mszy świętej?

W następujący sposób Jezus Chrystus ustanowił ofiarę mszy świętej:

1. przemienił chleb w Swoje Ciało, i wino w Krew Swoją, a siebie samego pod postaciami chleba i wina ofiarował Swemu Ojcu niebieskiemu;
2. rozkazał apostołom, by tę ofiarę ponawiali na pamiątkę Jego.

601. W jakim celu Jezus Chrystus ustanowił ofiarę mszy świętej?

W tym celu Jezus Chrystus ustanowił ofiarę mszy świętej:

1. by nam uprzytomnić po wszystkie czasy krwawą ofiarę na krzyżu;
2. by nas uczestnikami czynić owoców ofiary krzyżowej.

602. Czy zawsze odprawiano w Kościele katolickim ofiarę mszy świętej?

Od czasów apostołskich zawsze odprawiano w Kościele katolickim ofiarę mszy świętej¹⁾.

603. Kto odprawia ofiarę mszy świętej?

Ofiarę mszy świętej odprawiają biskupi i kapłani, czyniąc to samo, co czynił Pan Jezus przy ostatniej Wieczerzy.

604. Komu składa się ofiarę mszy świętej?

Ofiarę mszy świętej składa się tylko Bogu samemu;

¹⁾ »Mamy ołtarz, z którego nie mają mocy jeść, którzy przybytkowi służą«. (Do Żyd. 13, 10). »Codziennie ofiaruje się na tajemniczym stole drogocenne Ciało i Krew Chrystusa Pana«. (Św. Hipolit, † koło 235).

nawet gdy kapłan ją odprawia ku czci świętych Pańskich, składa ją tylko Bogu.

605. Dlaczego odprawia się mszę świętą także ku czci świętych?

Odprawia się mszę świętą także ku czci świętych:

1. by Panu Bogu podziękować za łaski, które wyświadczył świętym;
2. by wyjednać ich przyczynę za nami do Pana Boga.

606. W jakim celu odprawia się mszę świętą?

W tym celu odprawia się mszę świętą:

1. aby Panu Bogu oddać cześć i chwałę powinna (ofiara pochwalna);
2. aby Panu Bogu podziękować za dobrodziejstwa wszystkie (ofiara dziękczynna);
3. aby przebłagać sprawiedliwość boską, przejąc się duchem pokuty i uzyskać odpuszczenie kar za grzechy (ofiara pojednawcza);
4. aby wyprosić dla siebie i innych wszelkie dobra tyczące się duszy i ciała (ofiara błagalna).

607. Ilorakie są owoce mszy świętej?

Dwojakie są owoce mszy świętej, ogólne i szczególne.

608. Kto dostępuje ogólnych owoców mszy świętej?

Cała ludzkość, osobliwie zaś Kościół wojujący i cierpiący dostępuje ogólnych owoców mszy świętej.

609. Kto dostępuje szczególnych owoców mszy świętej?

Szczególnych owoców mszy świętej dostępują:

1. kapłan, który ją odprawia;
2. ci, za których ją kapłan odprawia;
3. ci, którzy jej nabożnie słuchają.

610. Które są najważniejsze części mszy świętej?

Najważniejszymi częściami mszy świętej są:

1. ewangelia,
2. ofiarowanie,
3. przeistoczenie,
4. komunია.

611. Co należy czynić gdy kapłan rozpoczyna ewangelię?

Gdy kapłan rozpoczyna ewangelię należy wstać i przeżegnać się ręką znak, żeśmy gotowi naukę ewangelii przed całym światem wyznawać i podług niej żyć.

612. Co należy czynić w czasie ofiarowania?

W czasie ofiarowania należy swoją intencję połączyć z intencją kapłana i ofiarować się Panu Bogu.

613. Co należy czynić w czasie przeistoczenia?

W czasie przeistoczenia należy uwielbiać Pana Jezusa obecnego pod postaciami chleba i wina, oraz wzbudzić w sobie akty wiary, nadziei, miłości i żalu za grzechy.

614. Co należy czynić w czasie komunii kapłańskiej?

W czasie komunii kapłańskiej należy obudzić w sobie święte pragnienie przyjęcia Ciała Pańskiego, gdyby to było możliwym.

Upomnienie. O ile ci tylko czas pozwala, słuchaj mszy świętej i w dni powszednie. Wszak msza święta jest słońcem naszych praktyk religijnych, źrenicą i sercem religii katolickiej, duszą nabożności i tajemnicą niewysłowioną, która bezdeń miłości bożej ogarnia w sobie.

C) O komunii świętej.

615. Co jest komunია święta?

Komunია święta jest to pożywienie Ciała i Krwi Jezusa Chrystusa w Najświętszym Sakramencie.

616. Pod którą postacią przyjmuje się komunię świętą?
Kapłan, gdy mszę świętą odprawia, przyjmuje komunię świętą pod postaciami chleba i wina; kiedy indziej zarówno kapłan, jak reszta wiernych przyjmuje ją tylko pod postacią chleba.

617. Dlaczego powinniśmy z obowiązku przystępować do komunii świętej?

Dlatego powinniśmy z obowiązku przystępować do komunii świętej:

1. ponieważ Pan Jezus ustanowił Najświętszy Sakrament, aby był posiłkiem dusz naszych na żywot wieczny;
2. ponieważ pod utratą zbawienia nakazał nam ten Sakrament przyjmować¹⁾.

618. Kiedy z obowiązku mamy przystąpić do komunii świętej?

Z obowiązku mamy przystąpić do komunii świętej:

1. przynajmniej raz w roku, i to w czasie wielkanocnym;
2. w godzinę śmierci przyjmując Najświętszy Sakrament, jako zasiłek na drogę wieczności.

619. Których łask udziela nam komunია święta?

Następujących łask udziela nam komunია święta:

1. łączy nas najściślej z Chrystusem Panem²⁾;
2. pomnaża łaskę poświęcającą;

¹⁾ »Zaprawdę, zaprawdę wam powiadam: Jeślibyście nie jedli Ciała Syna człowieczego i nie pili Krwi Jego, nie będziecie mieć żywota w sobie«. (Jan 6, 54).

²⁾ »Kto pożywa mego ciała, a pije Krew moją, we mnie mieszka a ja w nim«. (Jan 6, 57).

3. osłabia złe skłonności, a wzmacnia naszą miłość ku Panu Bogu¹⁾;

4. oczyszcza z grzechów powszednich, chroni od śmiertelnych i gładzi kary doczesne;

5. jest dla nas zadatkiem chwalebego zmartwychwstania i szczęśliwości wiecznej²⁾.

620. Kiedy otrzymujemy te łaski?

Wtenczas otrzymujemy te łaski, gdy należycie przygotowani przystępujemy do komunii świętej³⁾.

621. Ilorakiem jest przygotowanie się do komunii świętej?

Dwojakim jest przygotowanie się do komunii świętej, co do duszy i co do ciała.

622. Na czym polega przygotowanie się do komunii świętej co do duszy?

Na czystości sumienia i na nabożeństwie serca, polega przygotowanie się do komunii świętej co do duszy.

623. Kiedy się ma czyste sumienie?

Wtedy się ma czyste sumienie, gdy jest się wolnym przynajmniej od wszystkich grzechów ciężkich, czyli, gdy jest się w stanie łaski poświęcającej.

624. Co powinien czynić przed przystąpieniem do komunii świętej, kto czuje się winnym grzechu śmiertelnego?

Kto czuje się winnym grzechu śmiertelnego, powi-

¹⁾ »Pójdźcie do mnie wszyscy, którzy pracujecie, i jesteście obciążeni, a ja was ochłodzę«. (Mat. 11, 28).

²⁾ »Kto pożywa Mego Ciała i pije Moją Krew, ma żywot wieczny: a ja go wskreszę w ostatni dzień«. (Jan 6, 55).

³⁾ »Niechajże doświadczy samego siebie człowiek; a tak niech je z chleba tego i z kielicha pije«. (I. do Korynt. 11, 28).

nien przed przystąpieniem do komunii świętej oczyścić sumienie swoje przez spowiedź świętą.

625. Jak grzeszy ten, kto z własnej winy przyjmuje komunię świętą w grzechu śmiertelnym?

Kto z własnej winy przyjmuje komunię świętą w grzechu śmiertelnym, grzeszy niezmiernie ciężko i »sąd sobie je, nie rozsądzając ciała Pańskiego«. (J. do Korynt. 11, 29).

626. Na czym zależy nabożeństwo serca?

Nabożeństwo serca zależy na wzbudzaniu w sobie aktów:

1. wiary, nadziei i miłości;
2. pokory i żalu za grzechy;
3. uwielbienia i gorącej chęci połączenia się z Chrystusem Panem.

627. Na czym zależy przygotowanie się do komunii świętej co do ciała?

Przygotowanie się do komunii świętej co do ciała zależy na tem:

1. aby być na czczo od północy, z wyjątkiem, gdy jest się niebezpiecznie chorym;
2. aby do ołtarza przystąpić czysto i w przyzwoitem ubraniu.

628. Jak należy przystępować do komunii świętej?

Ze złożonemi rękoma i z największem uszanowaniem należy przystępować do komunii świętej.

629. Co trzeba wzbudzić w sobie gdy odmawia się przed komunią spowiedź powszechną?

Gdy odmawia się przed komunią spowiedź powszechną, trzeba jeszcze raz wzbudzić w sobie żal za grzechy.

630. Jak należy zachować się, gdy kapłan z hostyą świętą zwraca się do ludu?

Gdy kapłan z hostyą świętą zwraca się do ludu, należy oddać jej cześć boską i mówić z pokorą: »Panie, nie jestem godzien abys wszedł do przybytku serca mego, ale rzeknij tylko słowem, a będzie zbawiona dusza moja«.

631. Co należy czynić gdy przyjmuje się hostyę świętą?

Gdy przyjmuje się hostyę świętą, należy:

1. głowę podnieść, skromnie otworzyć usta, i koniec języka położyć na dolnej wardze;
2. spożyć hostyę świętą, nie posługując się zębami, ani jej długo w ustach trzymając;
3. w razie, gdyby hostya święta przyłgnęła do podniebienia, językiem ją oddzielić a nie palcami.

632. Co powinniśmy czynić po przyjęciu hostyi świętej?

Po przyjęciu hostyi świętej powinniśmy:

1. oddać głęboki pokłon Panu Jezusowi i dziękować Mu, że do nas raczył przybyć;
2. ofiarować się Mu i odnowić święte postanowienia;
3. prosić Go, żeby wraz z łaską swoją na zawsze z nami pozostał;
4. wynurzyć Mu pragnienia i potrzeby duszy i ciała.

633. Jak powinniśmy przepędzić dzień komunii świętej?

Dzień komunii świętej powinniśmy przepędzić w największem skupieniu ducha, unikać światowych rozrywek i przyjemności, pojąć jeszcze do kościoła, czytać książki nabożne i pełnić inne dobre uczynki.

Upomnienie. Nie bądź rzadkim gościem u Stołu Pańskiego, owszem, jak najczęściej przystępuj do niego, przegna-

czając sobie na ten cel pewne dni w roku; żyj wszakże tak niewinnie, żebyś mógł ten Chleb Anielski każdego dnia przyjąć.

4. O sakramencie pokuty.

634. Co jest sakrament pokuty?

Sakrament pokuty jest to sakrament, w którym kapłan, upoważniony do spowiadania, odpuszcza w zastępstwie Boga grzesznikowi grzechy, po chrzcie popełnione, jeżeli on za nie prawdziwie żałuje, szczerze się z nich spowiada i mocno postanawia poprawić się i za nie zadosyć uczynić.

635. W jaki sposób Pan Jezus ustanowił sakrament pokuty?

Pan Jezus ustanowił sakrament pokuty w następujący sposób: Po zmartwychwstaniu pokazał się apostołom, tchnął na nich Ducha świętego i rzekł: »Weźmijcie Ducha świętego. Których odpuscicie grzechy, są im odpuszczone, a których zatrzymacie, są im zatrzymane«. (Jan 20, 22, 23).

636. Kto po apostołach otrzymał władzę odpuszczania grzechów?

Władzę odpuszczania grzechów otrzymali po apostołach biskupi i kapłani, którzy jednak muszą mieć prawomocne upoważnienie, aby ją mogli ważnie wykonywać.

637. Czy sakrament pokuty jest koniecznym do zbawienia?

Sakrament pokuty jest koniecznym do zbawienia ponieważ po chrzcie jest jedynym środkiem, za pomocą którego dostępuje się od Boga odpuszczenia grzechów ciężkich.

638. Których łask udziela sakrament pokuty?

Następujących łask udziela sakrament pokuty:

1. odpuszczenia grzechów;
2. darowania kary wiecznej, a przynajmniej w części kary doczesnej;
3. łaski poświęcającej, lub jej pomnożenia;
4. przywrócenia zasług na niebo, których pozbawił chrześcijanina grzech śmiertelny;
5. szczególnych łask, potrzebnych do życia bojowego;
6. pokoju sumienia.

639. Ile jest warunków do godnego przyjęcia sakramentu pokuty?

Pięć jest warunków do godnego przyjęcia sakramentu pokuty, a tymi są:

1. rachunek sumienia,
2. żal za grzechy,
3. mocne przedsięwzięcie poprawy,
4. spowiedź,
5. zadośćuczynienie.

640. Czego potrzeba, aby należyście wypełnić te warunki?

Aby należyście wypełnić te warunki, potrzeba pomocy Ducha świętego, którego o nią gorąco prosić należy temi na przykład słowy: Przyjdź Duchu święty, oświeć mój rozum, abym grzechy swoje dokładnie poznał, wzrusz moją wolę, abym za nie prawdziwie żałował, szczerze z nich wyspowiadał się, za nie zadosyć uczynił i stanowczo się poprawił.

A) O rachunku sumienia.

641. Co to znaczy, robić rachunek sumienia?

Robić rachunek sumienia, znaczy przypominać sobie dokładnie grzechy, któreśmy popełnili.

642. Z jakiego czasu należy robić rachunek sumienia?

Rachunek sumienia robić należy:

1. przy pierwszej spowiedzi, od czasu, jak grzechy poczęło się poznawać;
2. przy zwyczajnych spowiedziach, od ostatniej dobrze odprawionej spowiedzi;
3. przy spowiedziach z dłuższego czasu, z grzechów w tym czasie popełnionych.

643. Jak robimy rachunek sumienia?

W następujący sposób robimy rachunek sumienia:

1. przypominamy sobie kiedyśmy po raz ostatni ważne spowiadali się i czyśmy pokutę zadaną wypełnili;
2. przechodzimy w myśli dziesięcioro przykazań boskich, pięć przykazań kościelnych, oraz siedm grzechów głównych i pytamy równocześnie siebie czyśmy nie zgrzeszyli myślą i pożądaniem, mową i uczynkiem lub zaniedbaniem dobrego;
3. zastanawiamy się, czyśmy nie stali się winnymi jakiego grzechu cudzego i czyśmy wiernie wypełniali obowiązki stanu.

644. Nad czem szczególnie należy zastosować się przy grzechach ciężkich?

Przy grzechach ciężkich szczególnie należy zastanowić się:

1. nad ich liczbą;
2. nad okolicznościami, które rodzaj grzechu zmieniają lub grzech powszedni czynią śmiertelnym.

645. Jak można przy rachunku sumienia przypomnieć sobie liczbę grzechów?

W ten sposób przy rachunku sumienia można przy-

pomnieć sobie liczbę grzechów, jeżeli się rozważy, czy się grzech popełniło co dzień, co tydzień, co miesiąc, tudzież ile razy na dzień, na tydzień, na miesiąc.

646. Jakiej pilności trzeba do zrobienia rachunku sumienia?

Takiej pilności trzeba do zrobienia rachunku sumienia, z jaką załatwia się ważne sprawy; należy tu unikać zarówno powierzchowności i pośpiechu, jak zbytnej lęklivosti.

647. Kiedy niedbalstwo przy rachunku sumienia jest grzechem ciężkim?

Wtedy niedbalstwo przy rachunku sumienia jest grzechem ciężkim, gdy przez nie samowolnie wystawia się grzesznik na niebezpieczeństwo zapomnienia grzechu śmiertelnego.

648. Jak można sobie ułatwić rachunek sumienia?

Można sobie ułatwić rachunek sumienia, robiąc go codziennie i często się spowiadając.

B) O żalu za grzechy.

649. Który warunek sakramentu pokuty jest najważniejszym?

Żal za grzechy jest najważniejszym warunkiem sakramentu pokuty, ponieważ bez żalu nie ma odpuszczenia grzechów.

650. Co jest żal za grzechy?

Żal za grzechy jest to boleść duszy i znieprawienie popełnionych grzechów.

651. Jakim powinien być żal za grzechy?

Żal za grzechy powinien być

1. wewnętrznym,
2. nadewszystko,
3. powszechnym,
4. nadnaturalnym.

652. Kiedy żal jest wewnętrznym?

Żal jest wewnętrznym, gdy nietylko słowami żałuje grzesznik za grzechy, lecz w sercu nimi prawdziwie się brzydzi i szczerze pragnie, żeby ich nigdy nie był popełnił¹⁾.

653. Kiedy żal jest nadewszystko?

Żal jest nadewszystko, gdy za największe złe grzech uważamy i więcej lękamy się go, niż każdego innego nieszczęścia.

654. Kiedy żal jest powszechnym?

Żal jest powszechnym, gdy żałuje się za wszystkie grzechy, przynajmniej śmiertelne.

655. Co trzeba wiedzieć o żalu, mając spowiadać się tylko z grzechów powszednich?

Mając spowiadać się tylko z grzechów powszednich, trzeba wiedzieć o żalu:

1. że wystarczy żałować serdecznie przynajmniej za jeden grzech powszedni;
2. że lepiej czyni, kto żałuje za wszystkie grzechy powszednie;
3. że można wzbudzić w sobie żal za grzechy dawniej wyznane i z nich się ponownie spowiadać.

656. Kiedy żal jest nadnaturalnym?

Żal jest nadnaturalnym, gdy się żałuje za

grzechy z pomocą łaski boskiej i z pobudek nadnaturalnych.

657. Które pobudki do żalu nazywają się nadnaturalnymi?

Te pobudki do żalu nazywają się nadnaturalnymi, które nam podaje wiara.

658. Które pobudki do żalu podaje nam wiara?

Pobudkami do żalu, które podaje nam wiara, są:

1. nieskończona doskonałość i łaskawość Pana Boga, którą grzesznik wzgardził;
2. gorzka męka i śmierć, którą Jezus Chrystus poniósł za grzechy ludzkie;
3. utrata nieba;
4. kara piekła;
5. brzydkość grzechu.

659. Kiedy żal jest tylko naturalnym?

Żal jest tylko naturalnym, gdy żałuje się za grzechy tylko dla pobudek ziemskich, na przykład dlatego, że przez grzech unieszczęśliwiło się docześnie, okryło hańbą, lub szkodę poniosło.

660. Czy wystarcza do odpuszczenia grzechów żal naturalny?

Nie wystarcza do odpuszczenia grzechów żal naturalny¹⁾.

661. Iloraki jest żal nadnaturalny?

Dwojaki jest żal nadnaturalny, doskonały i niedoskonały.

662. Kiedy żal jest doskonały?

Żal jest doskonały, gdy żałujemy za grzechy z doskonałej miłości ku Bogu, czyli dlatego, żeśmy

¹⁾ »Ofiara Bogu duch strapiony: serca skruszonego i uniozonego Boże nie wzgardzisz«. (Ps. 50, 19).

¹⁾ Przykład: Król Antyoch.

obrazili Boga, dobro najdoskonalsze i miłości najgodniejsze ¹⁾).

663. Co należy rozważyć, aby tem snadniej obudzić w sobie żal doskonały?

Aby tem snadniej obudzić w sobie żal doskonały, należy rozważyć:

1. że Pan Bóg jest dobrem najdoskonalszem i miłości najgodniejszym i że nam tyle dobrego wyświadczył dla ciała i dla duszy, a myśmy Go przecież tak ciężko obrazili;
2. że Pan Jezus umarł za nas na krzyżu i że pragnie nam odpuścić grzechy.

664. Czego dostępujemy przez żal doskonały?

Przez żal doskonały dostępujemy natychmiast odpuszczenia grzechów, nawet już przed spowiedzią; jesteśmy wszakże obowiązani wyznać je na najbliższej spowiedzi.

665. Kiedy należy wzbudzić w sobie żal doskonały?

Żal doskonały należy w sobie wzbudzić:

1. w niebezpieczeństwie życia, gdy ma się grzech ciężki na sumieniu, a spowiadać się z niego już nie można;
2. przed przyjęciem któregośkolwiek sakramentu żywych; gdy nie jest się w stanie łaski, a do spowiedzenia się nie ma także sposobności.

666. Kiedy wzbudzenie w sobie żalu doskonałego jest rzeczą wielce zbawienną?

Wzbudzenie w sobie żalu doskonałego jest rzeczą wielce zbawienną:

1. w chwili, gdy się popadło w grzech śmiertelny,

¹⁾ Przykład: Piotr, Marya Magdalena.

a nie można się z niego natychmiast wyświadać;

2. każdego dnia wieczorem;
3. mając iść do spowiedzi.

667. Kiedy żal jest niedoskonałym?

Żal jest niedoskonałym, gdy żałuje się za grzechy z niedoskonałej miłości ku Bogu, mianowicie, że przez grzech utraciło się niebo, a zasłużyło na piekło, tudzież na inne kary; albo, że grzech wydaje się w świetle wiary niezmiernie brzydkim.

668. Czego dostępujemy przez żal niedoskonały?

Przez żal niedoskonały dostępujemy odpuszczenia grzechów, jeżeli równocześnie przyjmujemy sakrament pokuty.

669. Kiedy w sakramencie pokuty należy obudzić w sobie żal za grzechy?

Przed spowiedzią, lub przynajmniej przed rozgrzeszeniem kapłańskim, należy obudzić w sobie żal za grzechy.

670. Co powinno się łączyć z żalem za grzechy?

Mocne przedsięwzięcie poprawy powinno łączyć się ze żalem za grzechy.

C) O mocnem przedsięwzięciu poprawy.

671. Co jest mocne przedsięwzięcie poprawy?

Mocne przedsięwzięcie poprawy jest to szczerza wola poprawienia życia swego i niegrzeszenia więcej.

672. Co powinien postanowić sobie, kto pragnie szczerze się poprawić?

Kto pragnie szczerze się poprawić, powinien postanowić sobie:

1. że będzie unikał przynajmniej śmiertelnych grzechów, oraz blizkich a dobrowolnych sposobności do nich ¹⁾;
2. że będzie mężnie opierał się złym skłonnościom i pokusom do grzechu, i że będzie używał potrzebnych środków, aby wytrwać w łasce;
3. że przebaczy ze serca urazy wszystkim nieprzyjaciołom i tym, którzy go obrazili;
4. że wedle możliwości zwróci cudze mienie i dane zgorzenie naprawi, jakoteż, że wynagrodzi krzywdę, wyrządzoną bliźniemu na majątku lub dobrem imieniu ²⁾;
5. że będzie wiernie wypełniał wszystkie obowiązki stanu.

673. Co powinien postanowić sobie, kto ma spowiadać się tylko z grzechów powszednich?

Kto ma spowiadać się tylko z grzechów powszednich, powinien postanowić sobie, że przynajmniej jednego z nich nie popełni, albo że dołoży większego starania, aby ich liczbę zmniejszyć.

674. Co jest blizką sposobnością do grzechu?

Blizką sposobnością do grzechu jest osoba, towarzystwo, miejsce, słowem wszystko, co naraża człowieka na wielkie niebezpieczeństwo zgorzenia.

675. Które środki zapewniają nam szczególnie wytrwanie w łasce?

Następujące środki, zapewniają nam szczególnie wytrwanie w łasce: modlitwa i rozmyślanie o pra-

¹⁾ »Bowiemy, którzyśmy umarli grzechowi, jakoż więcej w nim żyć będziemy?« (Do Rzym. 6, 2).

²⁾ Przykład: Zacheusz.

wdach wiecznych, ustawiczna pamięć na obecność Boga, częste a godne przystępowanie do sakramentów świętych. nabożne słuchanie słowa bożego, oraz czytanie ksiązek treści budującej.

D) O spowiedzi.

676. Co to jest spowiedź?

Spowiedź jest to żalosne wyznanie grzechów przed kapłanem do spowiadania upoważnionym, w celu otrzymania od niego rozgrzeszenia.

677. Dlaczego mamy obowiązek spowiadania się z grzechów?

Mamy obowiązek spowiadania się z grzechów, ponieważ Sakrament Pokuty jest także sądem, a kapłan tylko przez spowiedź potrafi się dowiedzieć, z czego nas ma sądzić, i czy ma nam grzechy odpuścić, czy je też zatrzymać ¹⁾.

678. Jaką powinna być spowiedź?

Spowiedź powinna być:

1. zupełną,
2. szczerą.

679. Kiedy spowiedź jest zupełna?

Spowiedź jest zupełna, gdy na niej wyznaje się przynajmniej wszystkie wiadome grzechy śmiertelne, oraz podaje się ich liczbę i te okoliczności, z których należy się spowiadać.

680. Z których okoliczności spowiadać się należy?

Z tych przynajmniej okoliczności spowiadać się należy:

¹⁾ »A wiele wierzących przychodziło, spowiadając się i opowiadając uczynki swoje.« (Dz. Ap. 19, 18).

1. które zmieniają rodzaj grzechu albo
2. które z grzechu powszedniego czynią grzech śmiertelny.

681. Czy mamy obowiązek spowiadać się z grzechów powszednich?

Nie mamy wprawdzie obowiązku spowiadać się z grzechów powszednich, wszakże spowiedź taka jest rzeczą wielce pożyteczną i zbawienną.

682. Kiedy spowiedź jest szczerą?

Spowiedź jest szczerą, gdy tak oskarżamy się przed kapłanem, jak czujemy się winnymi przed Bogiem, niczego nie tając, ani nie zmniejszając.

683. Jakich należy używać wyrazów na spowiedzi?

Na spowiedzi należy używać wyrazów:

1. przyzwolitych;
2. zrozumiałych i o tyle głośno wypowiedzianych, aby nas usłyszał spowiednik, a nie słyszeli ci, którzy obok nas stoją.

684. Do czego jesteśmy obowiązani, gdybyśmy przypadkiem usłyszeli coś ze spowiedzi cudzej?

Gdybyśmy przypadkiem usłyszeli coś ze spowiedzi cudzej, jesteśmy obowiązani zamilczeć o tem na zawsze.

685. O czym powinien pamiętać, kto się wstydzi szczerze wyznać grzechy na spowiedzi?

Kto się wstydzi szczerze wyznać grzechy na spowiedzi, powinien pamiętać o tem:

1. że przecież nie wstydził się grzeszyć przed Bogiem, który wszystko widzi;
2. że lepiej wyznać grzechy spowiednikowi, aniżeli w grzechu żyć niespokojnie i nieszczęśliwie

umrzeć, a na sądzie ostatecznym w obliczu świata całego być zawstydzonym;

3. że spowiednik jest obowiązany milczeć pod grzechem ciężkim, oraz najsurowszemi karami doczasnymi i wiecznymi ¹⁾.

686. Czy spowiedź jest ważną, gdy nie wyznało się z własnej winy grzechu ciężkiego?

Spowiedź jest nieważną, gdy nie wyznało się z własnej winy grzechu ciężkiego, na przykład z bojaźni, fałszywego wstydu, lub niedbalstwa przy rachunku sumienia, owszem popełnia się przez to nowy grzech ciężki.

687. Co powinien czynić, kto z własnej winy nie wyznał grzechu ciężkiego?

Kto z własnej winy nie wyznał grzechu ciężkiego, powinien;

1. wypowiadać się z tego grzechu;
2. powiedzieć, na ilu spowiedziach grzech ten zataił;
3. wyznać wszystkie grzechy ciężkie, z których spowiadał się dotychczas na tych spowiedziach nieważnych;
4. powiedzieć, ile razy w tym stanie przystąpił do komunii świętej i czy tego nie uczynił także w czasie wielkanocnym;
5. wyznać, czy w tem świętokradztwie nie przyjął innych także sakramentów.

688. Do czego jest obowiązany, kto nie z własnej winy zataił grzech ciężki?

Kto nie z własnej winy zataił grzech ciężki na

¹⁾ Spowiednik jest obowiązany raczej śmierć męczeńską ponieść, niż najmniejszą rzecz ze spowiedzi wyjawić. (Święty Jan Nepomuceński, bł. Jan Sarkander).

spowiedzi, jest obowiązany grzech ten wyznać na następnej spowiedzi. Wypowiadać się z niego jeszcze przed komunią świętą jest rzeczą dobrą, lecz nie konieczną, gdyż odprawiona spowiedź była ważną.

689. Jak nazywamy spowiedź, na której powtarza się wszystkie, lub kilka spowiedzi ostatnich?

Spowiedzią generalną nazywamy spowiedź, na której powtarza się wszystkie, lub kilka spowiedzi ostatnich.

690. Kiedy spowiedź generalna jest konieczną?

Spowiedź generalna jest konieczną, gdy poprzednie spowiedzi były nieważne.

691. Kiedy pomimo ważnych spowiedzi poprzednich spowiedź generalna jest bardzo pożyteczną?

Spowiedź generalna jest bardzo pożyteczną pomimo ważnych spowiedzi poprzednich:

1. przed pierwszą komunią świętą;
2. przy zmianie stanu;
3. w czasie jubileuszu, lub misyi;
4. w niebezpiecznej chorobie, jako przygotowanie się na śmierć.

692. Jak często spowiadać się trzeba?

Spowiadać się trzeba przynajmniej raz w roku, nadto w niebezpieczeństwie życia, gdy na sumieniu ciąży grzech śmiertelny. Oprócz tego zbawienną jest rzeczą częściej przystępować do spowiedzi świętej.

693. Dlaczego powinno się często przystępować do spowiedzi świętej?

Powinno się często przystępować do spowiedzi świętej:

1. ponieważ jest rzeczą niebezpieczną odkładać pojednanie się z Bogiem, jeżeli się ciężko zgrzeszyło;
2. ponieważ częsta spowiedź umacnia duszę w łasce, a skłonności do złego osłabia;
3. ponieważ częsta spowiedź najwięcej przyczynia się do zachowania czystości i delikatności sumienia.

694. Jak odprawiamy spowiedź świętą?

W następujący sposób odprawiamy spowiedź świętą:

1. przyklękawszy przy konfesyonale, żegnamy się i mówimy:

»Pobłogosław mnie ojcze duchowny, abym się szczerze i dokładnie wypowiadał. Ja grzeszny spowiadam się Panu Bogu Wszechmogącemu, najświętszej Pannie Maryi, wszystkim świętym i tobie ojcze duchowny, namiestniku boży, żem od ostatniej spowiedzi, odprawionej (mówi się kiedy) popełnił następujące grzechy«:

2. Wyznajemy te grzechy:
3. Zakończamy spowiedź, mówiąc: Więcej grzechów nie pamiętam. Zaraz też nachylamy się i wzbudzamy w sobie żal serdeczny za grzechy, na przykład temi słowy:

»O Boże! za te i za wszystkie grzechy moje żałuję serdecznie, bom przez nie zasłużył na karę sprawiedliwą. Żałuję, bom nimi obraził Ciebie, Ojca najlepszego, dobro najwyższe i miłości najgodniejsze. Szczerze postanawiam przy pomocy łaski Twojej poprawić życie swoje, oraz unikać bliższej sposobności do grzechu, a więcej

nie grzeszyć«. Potem zwracając się do spowiednika, mówimy: Ciebie zaś, ojcze duchowny, upraszam o zbawienną pokutę i rozgrzeszenie kapłańskie.

4. Kapłan, nim udzieli rozgrzeszenia, zazwyczaj nas poucza stosownie do potrzeb naszej duszy, poczem zadaje pokutę. Należy bacznie uważać na słowa jego; na każde pytanie odpowiadamy szczerze. Gdybyśmy czego nie zrozumieli, albo mieli odnośnie do pewnej sprawy jakąś wątpliwość, prosimy o wyjaśnienie lub dalsze pouczenie.
5. Bijąc się w piersi w głębokiem nachyleniu i mówiąc po trzykroć: Boże, bądź miłościw mnie grzesznemu! otrzymujemy rozgrzeszenie, którego spowiednik następującemi udziela słowy: »Ja ciebie rozgrzeszam z grzechów twoich w imię Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen«.

Wreszcie kapłan, dając znak odejścia od konfesjonału, żegna nas równocześnie słowy: Odejdź w pokoju, a Pan niech będzie z tobą.

Oddaliwszy się skromnie od konfesjonału, dziękuj Panu Bogu za otrzymaną łaskę, poczem odmawiaj z książki do nabożeństwa modlitwy po spowiedzi.

E) O zadośćuczynieniu.

695. Co rozumiemy przez zadośćuczynienie w sakramencie pokuty?

Przez zadośćuczynienie w sakramencie pokuty rozumiemy odprawienie pokuty, nadanej przez kapłana na spowiedzi.

696. Dlaczego kapłan nadaje pokutę na spowiedzi?

Dlatego kapłan nadaje pokutę na spowiedzi:

1. aby grzesznik za obrazę, Bogu wyrządzoną, choć w części zadośćuczynił;
2. aby odpokutował kary doczesne za grzechy;
3. aby większą ostrożność zachowywał na przyszłość i nie tak łatwo grzeszył na nowo.

697. Które kary nazywamy doczesnemi?

Te kary nazywamy doczesnemi, które za grzechy odpokutować musimy, albo tu na ziemi, albo na tamtym świecie w czyśćcu.

698. Czy wraz z grzechem nie zawsze odpuszcza się także i kara za niego?

Wraz z grzechem odpuszcza się zawsze kara wieczna, nie zawsze atoli odpuszcza się całkowicie kara doczesna ¹⁾).

699. Czy jest ważną spowiedź, gdy nie odprawiło się pokuty nadanej?

Gdy z własnej winy nie odprawiło się pokuty nadanej, lecz miało się na spowiedzi zamiar odprawienia jej, to spowiedź była wprawdzie ważną, ale popełniło się grzech i pozbawiło się łask wielu.

700. Jakie uczynki zadaje zazwyczaj kapłan za pokutę.

Kapłan zadaje zazwyczaj za pokutę modlitwę, post, jałmużnę i tym podobne uczynki, które odpowiadają ciężkości i rodzajowi grzechów.

701. Jak należy wypełnić pokutę nadaną?

Pokutę nadaną należy wypełnić:

¹⁾ »Pan też przyniósł grzech twój... alec syn, któryc się urodził, śmiercią umrze«. (II. król 12, 13, 14).

1. dokładnie, mianowicie tak, jak nadał ją spowiednik;

2. o ile możliwości jak najrychlej.

702. Czy jest rzeczą pożyteczną po odprawieniu pokuty zadanej, odprawiać jeszcze pokutę dobrowolną?

Jest rzeczą bardzo pożyteczną po odprawieniu pokuty zadanej odprawiać jeszcze pokutę dobrowolną, ponieważ przez nią gładzimy wiele kar doczesnych, na któreśmy przez grzechy nasze zasłużyli.

703. Czem przychodzi nam Kościół z pomocą w odpokutowaniu kar doczesnych?

Udzieleniem odpustu przychodzi nam Kościół z pomocą w odpokutowaniu kar doczesnych.

Upomnienie. Spowiadaj się często, ale zawsze tak, jakby to miała być ostatnia spowiedź twoja. W pokornej spowiedzi »rodzi się nadzieja odpuszczenia, uspokojone bywa naruszone sumienie, naprawioną bywa łaska utracona, zabezpieczonym staje się człowiek od przyszłego gniewu, i zabiegają się wespół w pocałowaniu świętem Bóg i dusza pokutującego«. (O naśladowaniu Chrystusa).

O odpuście.

704. Co jest odpust?

Odpust jest to odpuszczenie kar doczesnych, którego Kościół udziela, gdy już został odpuszczony grzech w sakramencie pokuty.

705. Co mamy wierzyć o odpuście?

O odpuście mamy wierzyć:

1. że Kościół otrzymał od Pana Jezusa władzę udzielania odpustów;

2. że zyskiwanie odpustów jest wielce pożytecznem.

706. Którymi słowy nadał Pan Jezus Kościołowi władzę udzielania odpustów?

Następującymi słowy nadał Pan Jezus Kościołowi władzę udzielania odpustów: »A cokolwiek zwiążesz (Piotrze) na ziemi, będzie związane i w niebiesiach«. (Mat. 16, 19).

707. Co jest źródłem odpustu?

Źródłem odpustu jest skarb nieprzebrany zasług Jezusa Chrystusa, najświętszej Panny Maryi i świętych Pańskich, z którego Kościół, jako z swojej własności czerpiąc, jest w stanie zadość uczynić sprawiedliwości boskiej za kary doczesne.

708. Dlaczego udziela Kościół odpustów?

Kościół udziela odpustów:

1. aby obudzić w nas ducha pokuty i nagrodzić nas za gorliwość w spełnianiu uczynków pokutnych;
2. aby naszej słabości przyjść z pomocą, ponieważ niezawsze jesteśmy w możności zadosyć uczynić Panu Bogu tak, jakby należało.

709. Czego potrzeba do dostąpienia odpustu?

Do dostąpienia odpustu potrzeba:

1. być w stanie łaski;
2. dokładnie wypełnić przepisane warunki w intencji uzyskania odpustu.

710. Jak dzielimy odpusty?

Odpusty dzielimy na zupełne i częściowe.

711. Co jest odpust zupełny?

Odpust zupełny jest to odpuszczenie całkowitej kary doczesnej za grzechy.

(Do odpustów zupełnych zaliczamy odpust jubileuszowy, odpust w godzinę śmierci, odpust Porcyunkuli i inne). -

712. Co jest odpust częstkowy?

Odpust częstkowy jest to częściowe odpuszczenie doczesnej kary za grzechy.

(Takim odpustem jest, na przykład: odpust jednej kwadrageny; odpust roku jednego; czyli jest to odpuszczenie takiej kary doczesnej, którąby się odpokutowało, gdyby się według dawnych przepisów Kościoła odprawiało pokutę przez czterdzieści dni, lub przez jeden rok).

713. Czy można za dusze w czyśćcu ofiarować odpusty?

Można za dusze w czyśćcu ofiarować odpusty, lecz tylko te, które Kościół pozwala także na ten cel ofiarować.

Upomnienie. Ceń sobie wielce odpusty i dokładaj starania, żebyś ich jaknajwięcej dostąpił dla siebie i dla dusz wiernych zmarłych. Powtarzaj np. często z nabożnością: »O Jezu mój, miłosierdzia!« (100 dni odpustu za każdym razem). »Słodkie serce Maryi, bądź moim ratunkiem!« (300 dni odpustu za każdy raz). Wzbudź sobie każdego dnia rano pragnienie dostąpienia wszystkich odpustów, które w ciągu dnia zdołasz uzyskać.

5. O sakramencie ostatniego namaszczenia.

714. Co jest ostatnie namaszczenie?

Ostatnie namaszczenie jest to sakrament, w którym chory przez pomazanie olejem świętym i modlitwę kapłana otrzymuje łaskę boską na zbawienie duszy, a częstokroć także i na poratowanie zdrowia cielesnego.

715. Skąd pochodzi nazwa „ostatnie namaszczenie“?

Nazwa »ostatnie namaszczenie« pochodzi stąd, że

to namaszczenie jest zazwyczaj ostatniem, którego Kościół udziela chrześcijaninowi.

716. Z czego dowiadujemy się, że Jezus Chrystus ustanowił sakrament ostatniego namaszczenia?

Że Jezus Chrystus ustanowił sakrament ostatniego namaszczenia, dowiadujemy się ze słów Apostoła Jakóba: »Choruje kto między wami? niech wwiedzie kapłany kościelne, a niech się modlą nad nim, pomazując go olejem w imię Pańskie; a modlitwa wiary uzdrowi niemocnego i ulży mu Pan; a jeżeliby w grzechach był, będą mu odpuszczone«. (Jak. 5, 14, 15).

717. Których łask udziela ostatnie namaszczenie?

Następujących łask udziela ostatnie namaszczenie:

1. pomnaża łaskę poświęcającą;
2. gładzi grzechy powszednie;
3. wyjątkowo odpuszcza nawet grzechy śmiertelne, gdy chory nie może już z nich wyspowiadać się, a przecież za nie prawdziwie żałuje;
4. gładzi kary doczesne, oraz inne pozostałości grzechów, już odpuszczonych, na przykład: skłonność do złego, osłabienie wolnej woli;
5. umacnia chorego we walce z pokusami i w cierpieniach, zwłaszcza w chwili zgonu;
6. nierzadko przywraca zdrowie ciała, jeżeli to jest z korzyścią dla duszy chorego.

718. Kto udziela ostatniego namaszczenia?

Ostatniego namaszczenia udziela kapłan, wszakże olej święty na ten cel poświęca biskup.

719. Jak udziela kapłan ostatniego namaszczenia?

Kapłan namaszcza choremu oczy, uszy, nozdrza, usta, dłonie i stopy, mówiąc: Przez to święte na-

maszczenie i swoje najłaskawsze miłosierdzie niechaj Pan odpuści tobie grzechy, któreś popełnił wzrokiem, słuchem, powonieniem i t. p.

720. Kto może przyjąć sakrament ostatniego namaszczenia?

Sakrament ostatniego namaszczenia może przyjąć każdy chrześcijanin katolik, który przyszedł do używania rozumu, a niebezpiecznie zachorował.

721. Ile razy można przyjąć sakrament ostatniego namaszczenia?

Tyle razy można przyjąć sakrament ostatniego namaszczenia, ilekroć zachoruje się ciężko, lub kiedy w czasie tej samej choroby popada się w nowe niebezpieczeństwo życia.

722. Czy ostatnie namaszczenie jest koniecznym do zbawienia?

Ostatnie namaszczenie nie jest wprawdzie koniecznym do zbawienia, lecz chory nie powinien zaniedbać przyjęcia tego sakramentu, jeżeli się nie chce właśnie na godzinę śmierci tak wielkich łask pozbawić.

723. Kiedy powinien chory przyjąć ostatnie namaszczenie?

Chory powinien przyjąć ostatnie namaszczenie o ile można wtenczas, kiedy jest jeszcze zupełnie przytomny.

724. Jak powinien chory przygotować się na przyjęcie ostatniego namaszczenia?

W sposób następujący powinien chory przygotować się na przyjęcie ostatniego namaszczenia:
1. powinien wyspowiadać się z grzechów, a jeżeli

to dla niego niemożliwym, powinien przez żal doskonały pojednać się z Panem Bogiem;

2. powinien wzbudzić w sobie akty: wiary, nadziei, miłości, oraz całkowicie zdać się na wolę bożą.

Upomnienie. Módl się często o dobrą śmierć, a nie odkładaj przyjęcia świętych sakramentów na ostatnią chwilę, aby cię śmierć niespodziewanie nie zaskoczyła. Bacz także pilnie, aby nikt z otoczenia twego nie umarł nie przyjąwszy świętych sakramentów.

6. O sakramencie kapłaństwa.

725. Co jest kapłaństwo?

Kapłaństwo jest to sakrament, przez który otrzymuje się władzę do ważnego, a łaskę do godnego sprawowania urzędu kapłańskiego.

726. Co sprawuje sakrament kapłaństwa?

Sakrament kapłaństwa:

1. nadaje władzę kapłańską;
2. pomnaża łaskę poświęcającą;
3. udziela łaski szczegółowej, przy pomocy której spełnia się godnie czynności urzędu kapłańskiego¹⁾;
4. wyciska na duszy znamię kapłana Chrystusowego.

727. Na czym głównie zależy władza kapłańska?

Władza kapłańska głównie zależy:

1. na odprawianiu mszy świętej;
2. na szafarstwie sakramentów świętych.

¹⁾ »Napominam cię, abys wzniecał łaskę bożą, która jest w tobie przez włożenie rąk moich«. (II. do Tymot. 1, 6).

728. Kto ma prawo udzielać sakramentu kapłaństwa?

Biskupi tylko mają prawo udzielać sakramentu kapłaństwa, ponieważ władza na ten cel potrzebna na nich jedynie przeszła od apostołów przez święcenie biskupie.

729. Jak udziela się święceń kapłańskich?

Święceń kapłańskich udziela się w ten sposób, że biskup wkłada ręce na tych, których święci, modli się nad nimi, namaszcza im ręce i podaje kielich z winem, oraz patenę z hostyą.

730. Czy są jeszcze inne święcenia duchowne oprócz święcenia na kapłana?

Oprócz święcenia na kapłana są jeszcze inne święcenia duchowne, a mianowicie:

1. takie, które przygotowują do przyjęcia święcenia kapłańskiego, jakoto: cztery niższe święcenia, tudzież święcenia subdyakonatu i dyakonatu;
2. święcenia na biskupa, przez które osiąga się pełność kapłaństwa.

731. Jakie uczucia powinna w nas obudzać wiara w kapłańską władzę i godność?

Wiara w kapłańską władzę i godność powinna w nas obudzać uczucie czci, posłuszeństwa i wdzięczności względem kapłanów. Również powinniśmy często prosić Pana Boga, zwłaszcza w suche dni, o dobrych kapłanów.

Upomnienie. Rozważ to dobrze, co mówi święty Jan Chryzostom o kapłanach: »Kto czci kapłana, powiada on, ten czci Chrystusa Pana, a kto wyrządza zniewagę kapłanowi, ten znieważa Chrystusa Pana, którego zastępcą jest kapłan«.

7. O sakramencie małżeństwa.

732. Co jest sakrament małżeństwa?

Sakrament małżeństwa jest to sakrament, przez który dwie wolne, chrześcijańskie osoby, mężczyzna i niewiasta, zawierają nierozzerwalny związek małżeński i otrzymują od Pana Boga łaskę do wspólnego pożycia i wypełnienia obowiązków tego stanu aż do śmierci.

733. Kiedy ustanowił Bóg małżeństwo?

Jeszcze w raju ustanowił Pan Bóg małżeństwo, w Nowym zaś Testamencie podniósł je Chrystus Pan do godności sakramentu i sprawił, że ono się stało odwzorowaniem, pełnem łaski, Jego nierozzerwalnego związku z Kościołem¹⁾.

734. Co sprawia sakrament małżeństwa?

Sakrament małżeństwa:

1. pomnaża łaskę poświęcającą;
2. Udziela łaski szczególnej, przy pomocy której spełnia się wiernie aż do śmierci obowiązki małżeńskie.

735. Jaki obowiązek mają małżonkowie?

Małżonkowie powinni:

1. żyć ze sobą w zgodzie, miłości i wierności małżeńskiej, dopóki ich śmierć nie rozłączy;
2. wzajemnie budować się życiem chrześcijańskim, i wspierać się wzajemnie;
3. dzieci swoje w bojaźni bożej wychowywać i starać się o ich szczęście doczesne i wieczne.

¹⁾ »Sakrament to wielki jest; a ja mówię: w Chrystusie Kościele«. (Efez. 5, 32).

736. Czy może być małżeństwo rozwiązane?

Małżeństwo nie może być rozwiązane, chyba tylko przez śmierć jednego z małżonków; atoli władza duchowna może dla ważnych powodów zezwolić na to, aby małżonkowie nie mieszkali ze sobą¹⁾.

737. W jaki sposób zawierają ze sobą narzeczeni sakrament małżeństwa?

Narzeczeni zawierają ze sobą sakrament małżeństwa w ten sposób, że wobec swego proboszcza lub jego zastępcy, oraz dwóch świadków, oznajmniają, że się wzajem za małżonków biorą.

738. O czym powinni pamiętać ci, którzy mają zamiar wstąpić do stanu małżeńskiego?

Ci, którzy mają zamiar wstąpić do stanu małżeńskiego, powinni pamiętać:

1. aby lekkomyślnie nie zaręczali się;
2. aby byli wolnymi od przeszkód małżeńskich, a mieli potrzebne wiadomości religijne;
3. aby po zaręczeniu się żyli w uczciwości;
4. aby przed ślubem wypowiedali się i przyjęli godnie Sakrament Ołtarza.

739. Co są przeszkody małżeńskie?

Przeszkody małżeńskie są to takie okoliczności, które wzbraniają zawarcia małżeństwa lub czynią je nieważnym. Pierwsze nazywają się wzbraniające, drugie unieważniające.

(Wzbraniają zawarcia małżeństwa na przykład: czas zakazany, inne wyznanie chrześcijańskie, zaręczyny ważne, zwyczajny ślub czystości. Czynią zawarcie małżeństwa niewa-

¹⁾ »Go Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza«. (Mat. 19, 6). — »Wszelki, który opuszcza żonę swą, a drugą pojmuje, cudzołoży; a kto od męża opuszczoną pojmuje, cudzołoży«. (Łuk 16, 18).

żnem na przykład: pokrewieństwo, powinowactwo w stopniach prawem niedozwolonych, duchowe pokrewieństwo).

740. Co rozumiemy przez małżeństwa mieszane?

Przez małżeństwa mieszane rozumiemy małżeństwa, zawarte między katolikami a chrześcijanami którzy nie są katolikami.

741. Co należy wiedzieć o małżeństwach mieszanych?

O małżeństwach mieszanych należy wiedzieć:

1. że one dla strony katolickiej najczęściej stają się powodem obojętności religijnej lub nawet zaparcia się wiary;
2. że utrudniają nawet wśród sprzyjających okoliczności wychowanie katolickie dzieci;
3. że wywołują często niezgodę i kłótnie w rodzinie;
4. że dlatego Kościół katolicki zawsze je gani, a jeżeli na nie zezwala, to tylko z ważnych powodów, gdy oprócz tego stronie katolickiej nie zagraża niebezpieczeństwo utraty zbawienia, a strona niekatolicka zgadza się na wychowanie katolickie wszystkich dzieci.

742. Kto ma władzę stanowienia przeszkód, unieważniających małżeństwo i rozstrzygania o jego ważności?

Władzę stanowienia przeszkód unieważniających małżeństwo i rozstrzygania o jego ważności ma jedynie Kościół.

743. Dlaczego Kościół jedynie ma władzę stanowienia przeszkód, unieważniających małżeństwo i rozstrzygania o jego ważności?

Kościół jedynie ma władzę stanowienia przeszkód unieważniających małżeństwo i rozstrzyganie o jego ważności, ponieważ małżeństwo jest sakramente m

a Kościół jedynie otrzymał od Jezusa Chrystusa prawo wydawania przepisów i rozstrzygania w zakresie sakramentów.

744. Czy oprócz sakramentów mamy jeszcze jakie znaki, któreby same z siebie sprawowały łaskę?

Oprócz sakramentów nie mamy już znaków, któreby same z siebie sprawowały łaskę, bo tak zwane »sakramentalia« są tylko podobne do sakramentów.

Upomnienie. Przy wyborze stanu miej przede wszystkim na względzie Boga i zbawienie własne. Jeżeliś nabrał przekonania po dokładnej rozwadze, że ci należy obrąć stan małżeński, przygotuj się do niego przez modlitwę, życie nieskazitelne, dobrą spowiedź i komunię świętą.

ROZDZIAŁ IV.

O sakramentaliach i ceremoniach, czyli obrzędach kościelnych.

745. Co są sakramentalia?

Sakramentalia są to albo czynności podobne do sakramentów, jak: zaklinania, błogosławieństwa, poświęcenia, które Kościół ustanowił, aby wyjednać dla nas szczególne łaski i dobrodziejstwa lub żeby pewne osoby i rzeczy poświęcić; albo przedmioty, które Kościół poświęcił dla służby bożej lub dla naszego użytku pobożnego, jak na przykład, woda święcona.

746. Czem się różnią sakramentalia od sakramentów?

Sakramentalia różnią się od sakramentów tem:

1. sakramenta ustanowił Jezus Chrystus, a sakramentalia Kościół;
2. sakramenta działają mocą, przez Jezusa Chrystusa sobie udzieloną, sakramentalia zaś wskutek modlitwy kościoła i pobożnego usposobienia tych, którzy ich używają.

747. Dlaczego Kościół używa zaklęć?

Kościół używa zaklęć dlatego, aby wpływ złego ducha udaremnić.

748. Dlaczego Kościół udziela błogosławieństw?

Kościół udziela błogosławieństw dlatego, aby wyprosić u Boga pomyślność dla osób i rzeczy.

(Do takich błogosławieństw należą na przykład: błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem, krzyżem świętym, znak krzyża świętego, błogosławieństwo nad chorym i umierającym, pobłogosławienie domu, potraw wielkanocnych).

749. Dlaczego Kościół udziela poświęceń?

Kościół udziela poświęceń dlatego, aby niemi osoby, lub rzeczy na służbę Bożą oddać, albo, żeby pewne przedmioty na użytek zbawienny przeznaczyć.

Takimi poświęceniami są na przykład: święcenie olejów, poświęcenie kościołów, ołtarzy i dzwonów, krzyżów i różańców, wody chrzcielnej, świec, popiołu i wody święconej).

750. Od kogo otrzymał Kościół władzę zaklinania, błogosławienia i poświęcania?

Od Jezusa Chrystusa otrzymał Kościół władzę zaklinania, błogosławienia i poświęcania ¹⁾.

¹⁾ Pan Jezus »wezwałszy dwanaście uczniów swoich, dał im moc nad duchy nieczystymi, aby je wyganiaли i uzdrawiali wszelką chorobę i wszelką niemoc« (Mat. 10, 1). — »W imię moje czarty będą wyrzucać... Na niemocne ręce będą kłaść, a dobrze się mieć będą«. (Mar. 16, 17, 18).

751. Jak powinno się używać przedmiotów poświęconych?

Przedmiotów poświęconych powinno się używać:

1. na ten jeno cel, na który je Kościół poświęcił;
2. ze czcią i ufnością, ponieważ skuteczność ich zależy szczególnie od nabożnego usposobienia, z jakim tych przedmiotów używamy.

752. W jakim celu używamy wody święconej?

W tym celu używamy wody święconej, aby nią żegnać się często, zwłaszcza zaś rano i wieczór i prosić równocześnie Pana Boga o odpuszczenie grzechów i odwrócenie nieszczęść, któreby groziły duszy lub ciału.

753. Co są obrzędy kościelne?

Obrzędy kościelne są to widzialne czynności i znaki, które Kościół postanowił, aby wyrażały i obudzały myśli i uczucia religijne, jak na przykład: obrzędy przy mszy świętej i przy udzielaniu sakramentów.

Upomnienie. Nie lekceważ sobie obrzędów, które Kościół wysoko ceni i pilnie ich przestrzega; usiłuj raczej przejąć się ich duchem, ich znaczenie wyrozumieć i na nich się pouczyć, jak należy ci zachować się w czasie nabożeństwa, wobec Najświętszego Sakramentu, lub wogóle w kościele.

CZEŚĆ V.

O sprawiedliwości chrześcijańskiej i o czterech rzeczach ostatecznych.

ROZDZIAŁ I.

O sprawiedliwości chrześcijańskiej.

754. Na czym polega sprawiedliwość chrześcijańska?

Na tem polega sprawiedliwość chrześcijańska, że przy pomocy łaski boskiej unikamy złego a czynimy dobre, jak tego wiara nas uczy.

Pierwsza część sprawiedliwości chrześcijańskiej.

Unikaj złego.

755. Co nazywamy złem?

Złem, czyli jedynem nieszczęściem, nazywamy to, co sprzeciwia się prawu boskiemu; a takim złem jest grzech.

756. Iloraki jest grzech ze względu na swe pochodzenie?

Dwojaki jest grzech ze względu na swe pochodzenie.

1. grzech pierwородny, który Adam w raju popełnił a myśmy go odziedziczyli wraz z jego skutkami;
2. grzech osobisty.

O grzechu osobistym i jego rodzajach.

757. Co jest grzech osobisty?

Grzech osobisty jest to świadome i dobrowolne przekroczenie prawa boskiego.

758. Jakim sposobem popełnia się grzech osobisty?

Grzech osobisty popełnia się:

1. myślą i pragnieniem, słowem i uczynkiem;
2. Zaniedbaniem dobrego, do którego jesteśmy obowiązani.

759. Kiedy grzeszy się myślą?

Wtenczas grzeszy się myślą, gdy dobrowolnie złe myśli przypuszcza się, mając w nich upodobanie.

760. Kiedy grzeszy się pragnieniem?

Pragnieniem grzeszy się, gdy dobrowolnie pożąda się tego, co jest grzesznem.

761. Czy wszystkie grzechy są jednakowo wielkimi?

Nie wszystkie grzechy są jednakowo wielkimi: są, bowiem grzechy ciężkie, czyli śmiertelne i lekkie czyli powszednie.

762. Kiedy popełnia się grzech ciężki, czyli śmiertelny?

Grzech ciężki, czyli śmiertelny, popełnia się wtedy, gdy przekracza się prawo boże:

1. w rzeczy ważnej;
2. z wyraźnem poznaniem złego;
3. z zupełnem zezwoleniem.

763. Dlaczego grzechy ciężkie nazywają się także śmiertelnymi?

Grzechy ciężkie nazywają się także śmiertelnymi, bo przez nie człowiek traci życie nadnaturalne du-

szy, czyli łaskę poświęcającą i staje się winnym potępienia wiecznego¹⁾.

764. Dlaczego powinniśmy grzechu śmiertelnego nadewszystko unikać?

Powinniśmy grzechu śmiertelnego nadewszystko unikać:

1. dla jego złości,
2. dla jego skutków.

765. Jaka złość tkwi w grzechu śmiertelnym?

W grzechu śmiertelnym tkwi niezmiernie wielka złość, albowiem grzech śmiertelny jest:

1. ciężką obrazą i wzgardą nieskończonego Maje-
statu bożego²⁾;
2. najczarniejszą niewdzięcznością względem Boga,
najlepszego Ojca naszego³⁾;
3. okropnem wiarołomstwem względem Pana Je-
zusa, najłaskawszego Zbawcy naszego;
4. karygodnem lekceważeniem łask Ducha świętego

766. Które są skutki grzechu śmiertelnego?

Następujące są skutki grzechu śmiertelnego:

1. grzech ten pozbawia człowieka łaski poświęca-
jącej a z nią miłości i synowstwa bożego;
2. udaremnia wszelkie zasługi jego dotychczasowe
na żywot wieczny;
3. czyni człowieka niezdolnym do nabywania dal-
szych zasług na niebo;

¹⁾ »Masz imię, że żyjesz, aleś jest umarły«. (Obj. 3, 1).

²⁾ »Złamałaś (duszo) jarzmo moje, rozerwałaś związki moje i mówiłaś: nie będę służyła«. (Jer. 2, 20).

³⁾ »Słuchajcie niebiosia, a weźmij w uszy ziemio, albowiem Pan mówił: wychowałem syny i wywyższyłem: a oni mię wzgardzili«. (Izj. 1. 2).

4. sprowadza na niego straszny sąd boski a w końcu potępienie wieczne.

767. Z czego poznajemy najlepiej, jak złym i karygodnym jest grzech śmiertelny?

Jak złym i karygodnym jest grzech śmiertelny, poznajemy najlepiej:

1. z kary ciężkiej, która spotkała złych aniołów i z pierwszych rodziców naszych;
2. z wiecznej kary piekła, którą sprowadza każdy grzech śmiertelny;
3. z gorzkiej męki i śmierci, którą Jezus Chrystus musiał ponieść z powodu naszych grzechów.

768. Kiedy popełnia się grzech powszedni czyli lekki?

Grzech powszedni czyli lekki, popełnia się:

1. gdy przekracza się w rzeczy małej prawo boże;
2. gdy przekracza się prawo boże wprawdzie w rzeczy ważnej, ale niezupełnie świadomie i dobrowolnie.

769. Dlaczego grzechy powszednie nazywają się także lekkimi?

Grzechy powszednie nazywają się także lekkimi, bo nas nie pozbawiają łaski poświęcającej a my w łatwy sposób, nawet bez spowiedzi, odpuszczenia dostępujemy.

770. Dlaczego należy pilnie unikać nawet powszedniego grzechu?

Należy pilnie unikać nawet powszedniego grzechu:

1. ponieważ on także jest obrazą Boga;
2. ponieważ udaremnia wiele łask, którychby nam Pan Bóg udzielił, gdyby nie grzech powszedni;
3. ponieważ wiele kar za sobą pociąga;

4. ponieważ zwolna usposabia do popełnienia grzechu śmiertelnego.

771. Które rodzaje grzechów rozróżniamy?

Następujące rodzaje grzechów rozróżniamy:

1. siedm grzechów głównych,
2. sześć grzechów przeciwko Duchowi świętemu,
3. cztery grzechy wołające o pomstę do nieba,
4. dziesięć grzechów cudzych.

A) O siedmiu grzechach głównych.

772. Dlaczego niektóre grzechy nazywają się „głównymi“?

Niektóre grzechy nazywają się »głównymi«, bo każdy z nich jest głową, czyli źródłem wielu grzechów.

773. Które są grzechy główne?

Następujące są grzechy główne:

1. pycha,
2. łakomstwo,
3. nieczystość,
4. zazdrość,
5. obżarstwo i pijaństwo,
6. gniew,
7. lenistwo.

774. Co jest pycha?

Pycha jest to przecenianie samego siebie, połączone z nieumiarkowaną żądzą czci i wyniesienia się nad innych ¹⁾.

775. Których grzechów źródłem jest pycha?

Następujących grzechów źródłem jest pycha: mi-

¹⁾ »Pycha jest początkiem grzechu każdego: kto się jej trzymać będzie, pełen będzie przekleństwa, a na koniec go wyrzuci.« (Syr. 10. 15). Przykład: Aniołowie upadli,

łości własnej, chępliwości, żądzy sławy i zazdrości, pogardy Pana Boga i religii, Kościoła i bliźniego; niezgody, kłótni i waśni; uporcu; nieposłuszeństwa i błędnowierstwa.

776. Co jest łakomstwo?

Łakomstwo jest to przywiązanie się do pieniędzy i mienia ¹⁾.

777. Które grzechy mają początek swój w łakomstwie?

Następujące grzechy mają początek swój w łakomstwie: niepokój serca i zbytnia troskliwość o rzeczy doczesne; podstęp i oszukaństwo; niesprawiedliwość, zdrada i fałszywe przysięgi; brak litości i zatwardziałość serca.

778. Co jest nieczystość?

Nieczystość jest to dobrowolne pożądanie rzeczy, które obrażają wstydlivość ²⁾.

779. Które grzechy powstają z nieczystości?

Następujące grzechy powstają z nieczystości: śle pota umysłu; zatwardziałość serca; niechęć do Boga i rzeczy boskich; mężobójstwo i samobójstwo; niewiara i zwątpienie o miłosierdziu boskiem.

780. Co jest zazdrość?

Zazdrość jest to smutek z powodzenia bliźniego lub radość z jego nieszczęścia ³⁾.

¹⁾ »Korzeń wszęgo złęgo jest chęwość«. (I. Tym. 6, 10). — Przykład: Judasz.

²⁾ »Wszeteczniki i cudzołożniki Bóg będzie sądził«. (Żyd. 13, 4). — »Ani porubnicy, ani cudzołożnicy nie posiadą królestwa bożęgo«. (I. Kor. 6, 9).

³⁾ »Z nienawiści dyabelskiej wesła śmierć na okrąg ziemi. A naśladową go, którzy są ze strony jęgo«. (Mądr. 2, 24, 25). — Przykład: Kain, bracia Józęfa.

781. Których grzechów jest początkiem zazdrość?

Następujących grzechów jest początkiem zazdrość: fałszywego sądu, potwarzy i obmowy; nienawiści ku bliźnięmu, radości z jęgo nieszczęścia, a smutku z jęgo powodzenia.

782. Co jest obżarstwo i pijaństwo?

Obżarstwo jest to zbyt chęwe pożądanie pokarmów, lub trunków, tudzież używanie ich nieumiarkowane ¹⁾.

783. Które grzechy wynikają z obżarstwa i pijaństwa?

Następujące grzechy wynikają z obżarstwa i pijaństwa: rozpusta, zuchwalstwo i nieczystość; kłótnie i sprzeczki; marnowanie czasu i trwonienie majątku; utrata zdrowia i osłabienie sił ducha.

784. Co jest gniew?

Gniew jest to niepohamowane wzburzenie umysłu, połączone z pragnieniem zemsty ²⁾.

785. Których grzechów matką jest gniew?

Następujących grzechów matką gniew jest: niechęci i zaburzenia umysłu, przekleństw i bluźnierstwa, nienawiści i nieprzyjaźni, bójki i zabójstw.

786. Co jest lenistwo?

Lenistwo jest to wstręt dobrowolny bądź do pracy, bądź do służby bożęj lub troski o zbawienie ³⁾.

¹⁾ »Mięcie się na pieczy, aby kiedy nie były obciążone serca wasze obżarstwem i opilstwem, ażeby na was z trzaskiem on dzień sądu nie przypadł«. (Łuk. 11, 34). — Przykład: Bógaty człowiek (Łuk. 12). — Bogacz (Łuk. 16).

²⁾ »Gniew męża nie sprawuje sprawiedliwości bożęj«. (Jak 1, 20).

³⁾ »Bodajbys był zimny, albo gorący. Ale iżęś letny, a ani zimny, ani gorący: pocznę cię wyrzucić z ust moich«. (Obj. 3, 15, 16). — Przykład: Sługa leniwy. (Łuk. 19).

787. Co rodzi się z lenistwa?

Z lenistwa rodzi się: opieszałość do modlitwy, służby bożej i przyjmowaniu świętych sakramentów, małoduszność, zupełny brak ducha pokuty, oraz zwątpienie o zbawieniu.

B) O sześciu grzechach przeciwko Duchowi świętemu.

788. Dlaczego niektóre grzechy nazywają się grzechami przeciwko Duchowi świętemu?

Niektóre grzechy nazywają się grzechami przeciwko Duchowi świętemu dlatego, że w szczególniejszy sposób sprzeciwiają się łasce Ducha świętego, a skutkiem tego udaremniają nawrócenie¹⁾.

789. Ile jest grzechów przeciwko Duchowi świętemu?

Sześć jest grzechów przeciwko Duchowi świętemu, a popełnia je:

1. kto przeciwko miłosierdziu bożemu zuchwale grzeszy²⁾;
2. O łasce boskiej rozpacza³⁾.
3. uznanej prawdzie chrześcijańskiej sprzeciwia się⁴⁾;
4. bliźniemu łaski boskiej zazdrości i nienawidzi go dla niej⁵⁾.

¹⁾ »Powiadam wam: Wszelki grzech i bluźnierstwo będzie odpuszczone ludziom: ale bluźnierstwo Ducha (świętego) nie będzie odpuszczone«. (Mat. 12, 31).

²⁾ »Nie mów, zgrzeszyłem, a cóż mi się złego stało?... ani przykładaj grzechu do grzechu«. (Syr. 5, 4, 5). — Przykład: Ludzie przed potopem.

³⁾ Przykład: Kain, Judasz.

⁴⁾ Przykład: Żydzi za czasów Chrystusa Pana.

⁵⁾ Przykład: Kain.

5. na zbawienne napomnienia ma serce zatwardziałe¹⁾;

6. rozmyślnie trwa w niepokucie.

C) O czterech grzechach wołających o pomstę do nieba.

790. Dlaczego niektóre grzechy nazywają się grzechami wołającymi o pomstę do nieba?

Niektóre grzechy nazywają się grzechami, wołającymi o pomstę do nieba, bo o każdym z nich powiada wyraźnie pismo święte, że woła do nieba o pomstę, czyli sprawiedliwość boską w szczególniejszy sposób wzywa do wymierzenia kary.

791. Ile jest grzechów, wołających o pomstę do nieba?

Cztery są grzechy, wołające o pomstę do nieba, a są nimi:

1. rozmyślne zabójstwo²⁾;
2. grzech sodomski³⁾;
3. uciemnienie ubogich, oraz wdów i sierót⁴⁾;
4. zabieranie lub zatrzymywanie umówionej zapłaty sługom i robotnikom⁵⁾.

¹⁾ Przykład: Faraon.

²⁾ »I rzekł (Pan) do niego (Kaina): Coś uczynił? głos krwi brata twego woła do mnie z ziemi«. (I. Mojż. 4, 10).

³⁾ Rzekł tedy Pan: Krzyk Sodomy i Gomorry rozmnożył się i grzech ich zbytnio ocieźzał«. (I. Mojż. 18, 20).

⁴⁾ »Iżali lzy wdowy nie spływają na twarz, a krzyk jej przeciw temu, który je wywodzi? Albowiem z twarzy wstępują aż do nieba, a Pan, wysłuchający nie będzie się w nich kochał«. (Syr. 35, 18, 19).

⁵⁾ »Oto zapłata robotników, którzy żęli pola wasze, która jest zatrzymana od was, woła: i wołanie ich weszło do uszu Pana zastępów«. (Jak. 5, 4).

D) O dziewięciu grzechach cudzych.

792. Które grzechy nazywają się grzechami cudzymi?

Te grzechy nazywają się grzechami cudzymi, które wprawdzie inni popełniają, lecz w których ma się grzeszny udział.

793. Ile jest grzechów cudzych?

Dziewięć jest grzechów cudzych, a popełnia je, kto:

1. do grzechu radzi¹⁾;
2. rozkazuje grzeszyć²⁾;
3. zezwala na grzech drugich³⁾;
4. innych do grzechu pobudza⁴⁾;
5. grzech drugich pochwała⁵⁾;
6. na grzech drugiego milczy⁶⁾;
7. grzechu nie karze⁷⁾;
8. do grzechu drugiemu dopomaga⁸⁾;
9. grzechu innych broni⁹⁾.

Upomnienie. Synu mój! »Przez wszystkie dni żywota twego miej na pamięci Boga, a strzeż się, byś kiedy na

¹⁾ Przykład: Kaifasz. (11, 49, 50).

²⁾ Przykład: Dawid, który Joabowi listownie dał rozkaz, by Uryasza stracić polecił. (II. Król 11).

³⁾ »A Szaweł zezwalał na zabicie jego (św. Szczepana)«. (Dzieje Ap. 7, 59).

⁴⁾ Przykład: Ewa, Jeroboam. (III. Król. 12).

⁵⁾ »Nietylko którzy je czynią, ale też którzy czyniącym zezwalają (godni są śmierci)«. (Rzym 1, 32).

⁶⁾ Przykład: Aaron przy oddawaniu czci boskiej złotemu cielcowi. (II. Mojż. 32).

⁷⁾ Przykład: Heli... (I. Król. 2).

⁸⁾ Przykład: Piłat, (Mat. 27, 26).

⁹⁾ »Kto usprawiedliwia niebożnego i kto potępia sprawiedliwego, obadwa są obrzydłymi Panu«. (Przyp. 17, 15).

grzech nie przyzwolił... Ubogi wprawdzie żywot wiedziemy, ale wiele dobrego mieć będziemy, jeśli się będziemy bać Boga, a odstąpimy od wszelakiego grzechu i będziemy dobrze czynić». (Tob. 4, 6, 23). — »Uciekaj przed grzechy, jako przed wężem«. (Syr. 21, 2).

Druga część sprawiedliwości chrześcijańskiej.

Czyń dobrze!

794. Co jest dobre?

Dobre jest to, co się zgadza z wolą boską, mianowicie: dobre uczynki i dążenie do doskonałości chrześcijańskiej.

795. Co nas czyni zdolnymi i skłonnymi do wykonywania dobrego?

Cnoty chrześcijańskie czynią nas zdolnymi i skłonnymi do wykonywania dobrego.

A) O cnocie chrześcijańskiej.

796. Co jest cnota chrześcijańska?

Cnota chrześcijańska jest to dar nadnaturalny, wewnętrzny, który nas stale uzdalnia i skłania do czynienia dobrego.

797. Dlaczego mówimy, że cnota chrześcijańska jest darem nadnaturalnym?

Mówimy, że cnota chrześcijańska jest darem nadnaturalnym, który Bóg wlewa do duszy, bo ona nie jest nam wrodzoną, lecz Pan Bóg jej udziela i jakoby wlewa do duszy wtenczas, gdy nas usprawiedliwia.

798. Czy cnota chrześcijańska daje nam łatwość i biegłość w pełnieniu dobrego?

Nie, cnota chrześcijańska daje nam zdolność i skłonność do popełnienia dobrego; zaś łatwość i biegłość w niem nabywa się tylko przez współdziałanie z łaską boską i przez ustawiczne ćwiczenie się w dobrem.

799. Jak dzielą się cnoty chrześcijańskie?

Cnoty chrześcijańskie dzielą się na cnoty boskie i obyczajowe.

1. O cnotach boskich.

800. Które są cnoty boskie?

Cnoty boskie są: wiara, nadzieja i miłość¹⁾.

801. Co jest wiara chrześcijańska?

Wiara chrześcijańska jest to cnota nadnaturalna, wewnętrzna, która sprawia, że przez wzgląd na prawdomówność Pana Boga wszystko za prawdę uznajemy, co On objawił, a co przez Kościół katolicki do wierzenia podaje.

802. Co jest nadzieja chrześcijańska?

Nadzieja chrześcijańska jest to cnota nadnaturalna, wewnętrzna, która sprawia, że przez wzgląd na wszechmoc Pana Boga, Jego dobroć i wierność z mocną ufnością oczekujemy tego, co nam przyobieczał dla zasług Jezusa Chrystusa.

803. Co jest miłość chrześcijańska?

Miłość chrześcijańska jest to cnota nadnaturalna,

¹⁾ »A teraz trwają, wiara, nadzieja i miłość, to troje, a z tych większa jest miłość«. (I. Kor. 13, 13).

wewnętrzna, która sprawia, że Pana Boga dla Jego nieskończonej doskonałości i dobroci nadewszystko kochamy, siebie zaś i bliźniego dla Boga miłujemy.

804. Dlaczego wiara, nadzieja i miłość nazywają się cnotami boskimi?

Wiara, nadzieja i miłość nazywają się cnotami boskimi, bo ich bezpośrednim przedmiotem i przyczyną jest Bóg sam.

805. Co to znaczy: Bóg sam jest bezpośrednim przedmiotem cnót boskich?

Bóg sam jest bezpośrednim przedmiotem cnót boskich, znaczy to, że Bóg sam jest Tym, w którego wierzymy, w którym nadzieję pokładamy, którego kochamy.

806. Co to znaczy: Bóg sam jest bezpośrednią przyczyną cnót boskich?

Bóg sam jest bezpośrednią przyczyną cnót boskich znaczy to, że Panu Bogu dla Jego prawdomówności wierzymy; że w Panu Bogu dla Jego wszechmocy, dobroci i wierności nadzieję pokładamy; że Pana Boga dla Jego nieskończonej doskonałości i dobroci kochamy.

807. Co to znaczy: „wzbudzić“ w sobie trzy cnoty boskie?

»Wzbudzić« w sobie trzy cnoty boskie, znaczy to oświadczyć Panu Bogu, że w Niego wierzymy, w Nim nadzieję pokładamy i miłujemy Go; jak niemniej podać powód, dlaczego to czynimy.

808. Kiedy chrześcijanin katolik ma obowiązek wzbudzić w sobie wiarę, nadzieję i miłość?

Chrześcijanin katolik ma obowiązek wzbudzać w sobie wiarę, nadzieję i miłość:

1. gdy już nabył dostatecznych wiadomości religijnych.
2. częściej w życiu, a zwłaszcza w chwili pokus, przeciwnych tym cnotom;
3. w niebezpieczeństwach życia i w godzinę śmierci.

2. O cnotach obyczajowych.

809. Które cnoty nazywają się obyczajowymi?

Wszystkie inne cnoty nazywają się cnotami obyczajowymi, ponieważ przez nie obyczaje nasze są Bogu miłymi.

810. Które cnoty obyczajowe powinniśmy szczególnie zapamiętać?

Następujące cnoty obyczajowe powinniśmy szczególnie zapamiętać:

1. cztery cnoty główne, czyli kardynalne;
2. cnoty przeciwne siedmiu grzechom głównym;
3. cnoty, które Pan Jezus w kazaniu na górze szczególnie zalecił;
4. cnoty, które nam Ewangelia osobliwie nakazuje.

A) O czterech cnotach głównych czyli kardynalnych.

811. Które są cztery cnoty główne, czyli kardynalne?

Cztery cnoty główne, czyli kardynalne są następujące:

1. roztropność;
2. sprawiedliwość;
3. wstrzemięźliwość;
4. męstwo.

812. Dlaczego te cnoty nazywamy głównymi?

Te cnoty nazywamy głównymi dlatego, ponieważ one zawierają w sobie i porządkują wszystkie cnoty obyczajowe.

813. Co jest roztropność?

Roztropność jest to cnota, mocą której poznajemy, co nam czynić należy w pewnych okolicznościach, aby podobać się Panu Bogu ¹⁾.

814. Co jest sprawiedliwość?

Sprawiedliwość jest to cnota, mocą której każdemu oddajemy to, co mu się należy od nas ²⁾.

815. Co jest wstrzemięźliwość?

Wstrzemięźliwość jest to cnota, mocą której pokramiamy zmysłowe skłonności niedozwolone i żądze nieczyste, a zachowujemy miarę w użyciu tego, co jest dozwolonem ³⁾.

816. Co jest męstwo?

Męstwo jest to cnota, mocą której, mimo trudności i przeciwności żyjemy cnotliwie i wolimy raczej ponieść największe cierpienie, aniżeli na grzech się odważyć ⁴⁾.

¹⁾ Doświadczajcie, »która jest wola boża dobra i przyjemna i doskonała«. (Do Rzym. 12, 2). — Przykład: Panny mądre. (Mat. 22).

²⁾ »Oddajcież, co jest cesarskiego, cesarzowi, a co jest bożego Bogu«. (Mat. 22, 21).

³⁾ »Proszę zaś..., abyście się wstrzymali od pożądliwości cielesnych, które walczą przeciwko duszy«. (I. Piotr. 2, 11).

⁴⁾ Przykład: siedmiu braci Machabejskich, oraz ich matka. (II. Mach. 7).

B) O cnotach, przeciwnych siedmiu grzechom głównym.

817. Które cnoty sprzeciwiają się siedmiu grzechom głównym?

Siedmiu grzechom głównym sprzeciwiają się następujące cnoty:

1. pysze — pokora;
2. łakomstwu — szczodroblivość;
3. nieczystości — czystość;
4. zazdrości — życzliwość;
5. obżarstwu i pijaństwu — mierność;
6. gniewowi — łagodność;
7. lenistwu — pilność w pracy i w służbie bożej.

818. Co jest pokora?

Pokora jest to cnota, mocą której Panu Bogu przypisujemy to dobre, czem jesteśmy i co posiadamy, a siebie za nic nie mamy¹⁾.

819. Co jest szczodroblivość?

Szczodroblivość jest to cnota, mocą której chętnie wspomagamy majątnością naszą biednych i popieramy cele dobroczynne²⁾.

820. Co jest czystość?

Czystość jest to cnota, mocą której powściągamy wszelkie żądze i pragnienia, obrażające wstydlivość³⁾.

¹⁾ »Bóg pysznym się sprzeciwia, a pokornym łaskę dawa«. (I. 5, 5). — Przykład: Celnik. (Łuk. 18, 13).

²⁾ »Dawajcie, a będzie wam dano«. (Łuk. 6, 38).

³⁾ Przykład: Józef egipski. (I. Mojż. 39). — Zuzanna. (Dan. 13).

821. Co jest życzliwość?

Życzliwość jest to cnota, mocą której cieszymy się z powodzenia bliźniego, popierając je, a smucimy się na widok jego nieszczęścia¹⁾.

822. Co jest mierność?

Mierność jest to cnota, mocą której opieramy się skutecznie zbytniemu pożądaniu pokarmów i napojów, w miarę ich tylko używając²⁾.

823. Co jest łagodność?

Łagodność jest to cnota, mocą której poskramiamy w sobie chęć zemsty, oraz wszelkie poruszenia niesprawiedliwego gniewu i niechęci³⁾.

824. Co jest pilność w pracy i w służbie bożej?

Pilność w pracy i w służbie bożej jest to cnota, mocą której wiernie obowiązki nasze spełniamy i ochotnie wykonujemy to, co przyczynia się do chwały bożej i naszego zbawienia⁴⁾.

C) O cnotach zaleconych w kazaniu na górze.

825. Które cnoty szczególnie zalecił Pan Jezus w kazaniu na górze?

Pan Jezus w kazaniu na górze szczególnie zalecił

¹⁾ »Miłością braterstwa jedni drugich miłując... weselcie się z weselącymi, płaczcie z płaczącymi«. (Do Rzym. 12, 10, 15).

²⁾ »Uczciwie chodźmy: nie w biesiadach i pijaństwach«. (Do Rzym. 13, 13). — Przykład: Daniel i trzech młodzieńcy, którzy wzgardzili potrawami królewskimi, a jarzynami się zadowalali. (Dan. 1).

³⁾ »Uczcie się odemnie, żem jest cichy i pokornego serca«. (Mat. 11, (29)). — Przykład: Św. Szczepan. (Dz. Ap. 7).

⁴⁾ »Bądźcie w pilności nie leniwi, Duchem pałający i Panu służący«. (Do Rzym. 12, 11). — Przykład: Św. Paweł.

te cnoty, które są zawarte w ośmu błogosławieństwach.

826. Powiedz te ośm błogosławieństw?

1. »Błogosławieni ubodzy duchem, albowiem ich jest królestwo niebieskie.
2. Błogosławieni cisi, albowiem oni posiedzą ziemię.
3. Błogosławieni, którzy płaczą, albowiem oni będą pocieszeni.
4. Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyceni.
5. Błogosławieni miłośni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią.
6. Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądają.
7. Błogosławieni pokój czyniący, albowiem nazwani będą synami bożymi.
8. Błogosławieni, którzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości, albowiem ich jest królestwo niebieskie«. (Mat. 5, 3—10).

827. Dlaczego cnoty, zawarte w ośmiu błogosławieństwach, doznają szczególnej pochwały?

Cnoty, zawarte w ośmiu błogosławieństwach, doznają szczególnej pochwały dlatego, że one właśnie wprost sprzeciwiają się duchowi świata i że wykonywanie ich szczególnie przysposabia do królestwa niebieskiego.

D) O cnotach, które nam Ewangelia osobliwie nakazuje.

828. Które cnoty Ewangelia nam osobliwie nakazuje? Ewangelia nam osobliwie nakazuje:

1. szukać nasamprzód królestwa bożego i sprawiedliwości jego¹⁾,
2. zaprzecić się siebie samego,
3. nieść krzyż,
4. naśladować Chrystusa Pana²⁾,
5. być łagodnym i pokornym³⁾,
6. kochać nieprzyjaciół, czynić dobrze tym, którzy nas nienawidzą, modlić się za tych, którzy nas potwarzają i prześladują⁴⁾.

B) O dobrych uczynkach.

829. Które uczynki nazywają się dobrymi?

Te uczynki nazywają się dobrymi, które są zgodne z wolą bożą, a które spełniamy przy pomocy bożej z zamiarem spodobania się Bogu.

830. Które uczynki nazywają się zbawiennymi?

Te uczynki dobre nazywają się zbawiennymi, którymi wystugujemy sobie żywot wieczny.

831. Czy uczynki zbawienne są potrzebne?

Uczynki zbawienne są potrzebne, ponieważ Pan

¹⁾ »Szukajcie tedy naprzód królestwa Bożego i sprawiedliwości jego: a to wszystko (doczesne potrzeby) będzie wam przydano«. (Mat. 6, 33).

²⁾ »Jeśli kto chce za mną iść, niech sam siebie zaprze, a weźmie krzyż swój a naśladuje mię«. (Mat. 16, 24). — »Kto nie nosi krzyża swego, a idzie za mną, nie może być uczniem moim«. (Łuk. 14, 27).

³⁾ »Weźmijcie jarzmo moje na się, a ucicie się odemnie, żem jest cichy i pokornego serca: a najdziecie odpoczynek duszom waszym«. (Mat. 11, 29).

⁴⁾ »Miłujcie nieprzyjacióły wasze: dobrze czyńcie tym, którzy was mają w nienawiści: a módlcie się za prześladujące i potwarzające was«. (Mat. 5, 44).

Bóg przyobiecał nam żywot wieczny, jako nagrodę na którą sobie tymi właśnie uczynkami zasłużył trzeba¹⁾.

832. Kiedy dobry uczynek jest zbawiennym?

Dobry uczynek jest zbawiennym, gdyśmy go spełnili w stanie łaski poświęcającej.

833. Co Pan Jezus przyobiecał za uczynki zbawienne?

Pan Jezus przyobiecał za uczynki zbawienne:

1. pomnożenie łaski poświęcającej;
2. szczęśliwość wieczną i jej powiększenie.

834. Jaką wartość mają uczynki dobre, spełnione w stanie grzechu ciężkiego?

Uczynki dobre spełnione w stanie grzechu ciężkiego, nie zasługują wprawdzie na nagrodę wieczną, ale pomagają grzesznikowi do uzyskania łaski, aby nawrócił się i pokułował, odwracając od niego kary doczesne, i częstokroć wysługują mu powodzenie na ziemi.

835. Które uczynki dobre są najważniejszymi?

Najważniejszymi uczynkami dobrymi są: modlitwa, post i jałmużna.

836. Dlaczego modlitwa, post i jałmużna są najznakomitszymi uczynkami dobrymi?

Modlitwa, post i jałmużna są najznakomitszymi uczynkami dobrymi, bo nam je Pismo święte szczególnie zaleca²⁾.

¹⁾ »Wszelkie drzewo, które nie daje owocu dobrego, będzie wycięte i w ogień wrzucone«. (Mat. 3. 10). — »A przeto więcej, bracia, starajcie się, żebyście przez dobre uczynki pewne czynili wezwanie i wybranie wasze«. (II. Piotr. 1, 10).

²⁾ »Dobra jest modlitwa z postem i z jałmużną więcej, niżli skarby złota chować«. (Tob. 12, 8).

837. Które uczynki łączą się szczególnie z modlitwą?

Uczynki pobożności i nabożeństwa łączą się szczególnie z modlitwą.

838. Które uczynki łączą się szczególnie z postem?

Uczynki pokutne lub wynikające z umartwienia i zaparcia siebie, łączą się szczególnie z postem.

839. Które uczynki łączą się szczególnie z jałmużną?

Uczynki miłosierne i co do ciała i co do duszy, łączą się szczególnie z jałmużną.

840. Które uczynki miłosierne co do ciała zaleca nam szczególnie Pismo święte?

Następujące uczynki miłosierne co do ciała zaleca nam szczególnie Pismo święte:

1. łaknącego nakarmić¹⁾,
2. pragnącego napoić²⁾,
3. podróżnego w dom przyjąć³⁾,
4. nagiego przyodziać⁴⁾,
5. chorego nawiedzać⁵⁾,
6. więźnia wykupić⁶⁾,
7. umarłego grzebać⁷⁾.

841. Które uczynki miłosierne co do duszy zaleca nam szczególnie Pismo święte?

Następujące uczynki miłosierne co do duszy zaleca nam szczególnie Pismo święte:

Przykład; ¹⁾ Pan Jezus cudownie rozmnaża chleby. (Mat. 14 i 15).

» ²⁾ Rebeka. (I. Mojż. 24).

» ³⁾ Abraham. (I. Mojż. 18).

» ⁴⁾ Tabita. (Dzieje Apost. 9).

» ⁵⁾ Tobiasz. (Tob. I).

» ⁶⁾ Abracham. (I. Mojż. 14). Daniel. (Dan. 13).

» ⁷⁾ Tob. (Tob. 2), Józef z Arymatei. (Mat. 27; 57—60).

1. grzeszących upominać¹⁾,
2. nieumiejętnych pouczać²⁾
3. wątpiącym dobrze radzić³⁾,
4. strapionych pocieszać⁴⁾,
5. krzywdy cierpliwie znosić⁵⁾,
6. urazy chętnie darować⁶⁾,
7. za żywych i umarłych modlić się⁷⁾.

842. Dlaczego powinniśmy gorliwie pełnić uczynki miłosierne?

Powinniśmy gorliwie pełnić uczynki miłosierne:

1. ponieważ Jezus Chrystus każdy uczynek, dla bliźnich spełniony, tak ocenia, jakbyśmy go dla Niego samego spełnili⁸⁾;
2. ponieważ Pan Bóg obiecał miłosiernym okazać także miłosierdzie⁹⁾.

Przykład: 1) Eliasz. (IV. Król. 1).

» 2) Apostołowie.

» 3) Św. Paweł. (I. do Kor. 7, 25—40).

» 4) Tobiasz. (Tob. 1).

» 5) Józef egipski, Job.

» 6) Św. Szczepan. (Dzieje Apost. 7, 59).

» 7) Abracham. (I. Mojż. 18), Judasz Machabejczyk (II. Mach. 12, 43).

⁸⁾ »Albowiem łaknąłem, a daliście mi jeść; pragnąłem, a napoiście mię; byłem gościem, a przyjęliście mię; nagim a przyodzialiście mię; chorym, a nawiedziliście mię; byłem w więzieniu a przyszliście do mnie.... Zaprawdę powiadam wam; Pókiście uczynili jednemu z tych braci mojej najmniejszych, mnieście uczynili«. (Mat. 25, 36 i następne).

⁹⁾ »Błogosławieni miłosierni: albowiem oni miłosierdzia dostąpią«. (Mat. 5, 7). — »Sąd bez miłosierdzia temu, który miłosierdzia nie czynił«. (Jak. 2, 13).

843. Przez co osobliwie szerzy Kościół wykonywanie uczynków miłosiernych?

Przez bractwa i stowarzyszenia religijne osobliwie szerzy Kościół wykonywanie uczynków miłosiernych.

844. Jaki obowiązek wynika z nauki o dobrych uczynkach?

Z nauki o dobrych uczynkach wynika obowiązek usilnego starania się o to:

1. aby łaski poświęcającej nigdy w życiu nie utracić;
2. aby spełniać jak najwięcej dobrych uczynków, i uświęcać je dobrą intencją.

C) O dążeniu do doskonałości chrześcijańskiej.

845. Co znaczy: dążyć do doskonałości chrześcijańskiej?

Dążyć do doskonałości chrześcijańskiej, znaczy dokładać starania, aby Pana Boga coraz więcej kochać i dla tej miłości wszystkie uczynki w sposób jak najlepszy wykonywać.

846. Dlaczego powinniśmy dążyć do doskonałości?

Powinniśmy dążyć do doskonałości, bo

1. majestat i wielkość Boga zasługują na to;
2. przez to zasłużymy sobie tem pewniej na szczęśliwość niebieską, i tem ona większą będzie.

847. Co szczególnie zalecił Pan Jezus do osiągnięcia doskonałości?

Trzy rady ewangeliczne szczególnie zalecił Pan Jezus do osiągnięcia doskonałości.

848. Jak nazywają się te rady ewangeliczne?

Te rady ewangeliczne nazywają się;

1. dobrowolne ubóstwo,
2. dozgonna czystość,
3. zupełne posłuszeństwo przełożonemu duchowemu.

849. Dlaczego dobrowolne ubóstwo, dozgonną czystość i zupełne posłuszeństwo, nazywamy radami ewangelicznymi?

Dobrowolne ubóstwo, dozgonną czystość i zupełne posłuszeństwo, nazywamy radami ewangelicznymi, ponieważ ich Pan Jezus nie nakazuje, lecz tylko niektórym ludziom w ewangelii radzi je zachowywać¹⁾.

Upomnienie. Bez ustawicznej walki, bez starania i pilności nigdy nie zdobędziesz się na cnoty. Czuwajże sam nad sobą, a cokolwiekby z drugimi działo się, ty nie zaniedbuj samego siebie! Tyle postępów poczynisz w dobrem, ile zwycięstwa nad sobą odniesiesz.
(O naśladowaniu Chrystusa).

ROZDZIAŁ II.

O czterech rzeczach ostatecznych.

850. Które są cztery rzeczy ostateczne?

Cztery rzeczy ostateczne są: śmierć, sąd, piekło i niebo.

¹⁾ »Rzekł mu (młodzieńcowi) Jezus: Jeśli chcesz być doskonałym, idź sprzedaj, co masz, i daj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie; a przyjdź, pójdź za mną«. (Mat. 19, 21).

851. Dlaczego na końcu katechizmu jest mowa o czterech rzeczach ostatecznych?

Dlatego na końcu katechizmu jest mowa o czterech rzeczach ostatecznych, ponieważ

1. ze śmiercią kończy się czas przygotowania na wieczność¹⁾;
2. pamięć właśnie na cztery rzeczy ostateczne jest skuteczną dla nas pobudką, abyśmy unikali złego czynili dobre, a dążyli do doskonałości²⁾.

1. O śmierci.

852. Co jest śmierć?

Śmierć jest to rozłączenie duszy od ciała.

853. Co wiemy o śmierci?

O śmierci wiemy to, że wszyscy umrzeć musimy, albowiem »postanowiono ludziom raz umrzeć«, (do Żyd. 9, 27), ale nie wiemy kiedy, gdzie i jak umrzemy.

854. Dlaczego wszyscy ludzie muszą umrzeć?

Wszyscy ludzie muszą umrzeć, ponieważ wszyscy zgrzeszyli w Adamie i ponieważ z winą przeszła na wszystkich za ten grzech także kara, którą jest śmierć³⁾.

855. Co powinniśmy czynić, skoro nie wiemy, kiedy, gdzie i jak umrzemy?

Skoro nie wiemy, kiedy, gdzie i jak umrzemy, po-

¹⁾ »Nadchodzi noc, gdy żaden nie będzie mógł sprawować«. (Jan 9, 4).

²⁾ »We wszystkich sprawach twoich pamiętaj na ostatnie rzeczy twoje, a na wieki nie zgrzeszysz«. (Syr. 7, 40).

³⁾ »Bóg stworzył człowieka nieskazitelnego.. a z nienawiści dyabelskiej weszła śmierć na okrąg ziemi«. (Mądr. 2, 23, 24).

winniśmy często o śmierci myśleć i gotować się zawsze na jej przyjście¹⁾.

856. Co powiada Duch święty o śmierci człowieka?

Duch święty powiada o śmierci człowieka:

»Droga jest przed okolicznością Pańską śmierć świętych Jego«. (Psalm 115, 6); »Śmierć grzeszników najgorsza«. (Psalm 33, 22^a).

2. O sądzie.

857. Iloraki jest sąd?

Dwojaki jest sąd, mianowicie:

1. sąd szczegółowy albo tajny zaraz po śmierci człowieka;
2. sąd powszechny albo jawny w dniu ostatecznym.

858. Z czego Pan Bóg sędzi każdego człowieka?

Pan Bóg sędzi każdego człowieka z całego życia jego, a mianowicie: ze wszystkich myśli jego i pragnień, słów i uczynków, tudzież z zaniedbania dobrego.

859. Dokąd przelnacza Bóg duszę człowieka na sądzie szczegółowym?

Albo do czyścica, albo do piekła, albo do nieba przelnacza Bóg duszę człowieka na sądzie szczegółowym.

860. Co jest czyściec?

Czyściec jest to miejsce, gdzie dusze za swe grzechy ponoszą kary doczesne, których za życia nie odpokutowały.

1) »Czujcie tedy, bo nie wiecie dnia, ani godziny«. (Mat. 25, 13). — Podobieństwo o dziesięciu pannach (Mat. 25).

2) Podobieństwo o bogaczu i ubogim Łazarzu (Łuk. 16).

861. Których ludzi dusze idą do czyścica?

Tych ludzi dusze idą do czyścica, którzy umarli w stanie łaski boskiej, ale za grzechy swoje mają jeszcze do odpokutowania kary doczesne.

862. Jakich mąk doznają dusze w czyścicu?

Dusze w czyścicu doznają:

1. nad wyraz wielkiego smutku, ponieważ jeszcze nie spełniło się ich gorące pragnienie oglądania Boga;
2. także wielu innych kar, które im wyznaczyła sprawiedliwość boska.

863. Kiedy skończy się czyściec?

Czyściec kończy się z dniem ostatecznym, a potem będzie tylko istniało niebo i piekło.

864. Czy możemy przynieść ulgę duszom w czyścicu?

Możemy przynieść ulgę duszom w czyścicu, ponieważ łączy nas z nimi Świętych Obcowanie¹⁾.

865. Czy jesteśmy obowiązani nieść ulgę duszom w czyścicu?

Jesteśmy obowiązani nieść ulgę duszom w czyścicu, przedewszystkiem zaś naszym rodzicom, krewnym i dobrodziejom.

3. O piekle.

866. Co jest piekło?

Piekło jest to miejsce, gdzie potępieni cierpią wieczne męki.

1) »Święta i zbawienna jest myśl modlić się za umarłe, aby byli od grzechów rozwiązani«. (II. Machab. 12, 46). — »Pochowajcie ciało moje, gdzie chcecie, lecz o to was jeno proszę, abyście pamiętali o mnie przy ołtarzu Pańskim«. Słowa św. Moniki, umierającej. † 387.

867. Kto idzie do piekła?

Do piekła idzie ten, kto umiera w stanie grzechu śmiertelnego.

868. Na czym polegają kary potępionych?

Kary potępionych polegają na tem:

1. że potępieni nigdy nie mogą oglądać Pana Boga ¹⁾);
2. że doznają najstraszliwszych mąk ognia piekielnego, wyrzutów sumienia, wiecznie przerażających i trwogi, oraz niewymownego smutku i rozpaczy.
3. że te męki wiecznie ponoszą, bez nadziei, że się skończą kiedyś, lub złagodnieją; bo »straszność jest wpaść w ręce Boga żywego« (do Żyd. 10, 31).

869. Z czego dowiadujemy, się że męki piekielne trwają wiecznie?

Że męki piekielne trwają wiecznie dowiadujemy się:

1. z dokładnych przepowiedni Jezusa Chrystusa i apostołów ²⁾);
2. z nauki Kościoła katolickiego ³⁾).

¹⁾ »Idźcie odemnie przekłęci w ogień wieczny«. (Mat. 25, 41).

²⁾ »Cierpię męki w tym płomieniu«. (Łuk. 16, 24). — »A jeżeliby ręka twa gorszyła cię, odetnij ją; lepiej jest tobie wnieść do żywota ułomnym, niż mając obie ręce, iść do piekła w ogień nieugaszony: gdzie robak ich nie umiera, a ogień nie gaśnie«. (Mar. 9, 42, 43). — »Związawszy ręce i nogi jego, wrzucicie go w ciemności zewnętrzne: tam będzie płacz i zgrzytanie zębów«. (Mat. 22, 13).

³⁾ »Idźcie odemnie przekłęci w ogień wieczny, który zgotowany jest dyabłu i aniołom jego«. (Mat. 25, 41). — »Którzy Boga nie znają i którzy nie są posłuszni Ewangelii Pana naszego Jezusa Chrystusa... kaźni odniosą w zatraceniu wieczne«. (II. do Tes. 1, 8, 9).

⁴⁾ »Którzy złe czynili, pójdą na wieczny ogień«. (Wyznanie wiary świętego Atanazego).

870. Czy jednakowe męki ponoszą potępieni?

Nie jednakowe męki ponoszą potępieni, gdyż one tem większe, im ktoś ciężej i częściej grzeszył, oraz im więcej łask zmarnował ¹⁾).

871. Do czego powinno nas pobudzać rozmyślanie o mękach piekielnych?

Rozmyślanie o mękach piekielnych powinno nas pobudzać do tego, żebyśmy

1. unikali grzechu wogóle, osobliwie zaś grzechu śmiertelnego;
2. za grzechy popełnione pokutowali, korzystając obecnie z łaskawości i miłosierdzia bożego, iżby nas kiedyś nie karała Jego sprawiedliwość.

4. O niebie.

872. Co jest niebo?

Niebo jest to miejsce, gdzie aniołowie i święci zażywają szczęśliwości wiecznej i zupełnej.

873. Kto idzie do nieba?

Do nieba idzie ten, kto umarł w stanie łaski boskiej, a odpokutował za grzechy, jeżeli je popełnił.

874. Jakiej szczęśliwości używają wybrani w niebie?

Wybrani w niebie:

1. oglądają Pana Boga twarzą w twarz, miłują Go i rozkoszują się Nim na wieki ²⁾);

¹⁾ »Jako się wiele wynosiła i w rozkoszach była (dusza za życia ziemskiego), tyle jej dajcie męki i żałości«. (Objaw. 11, 7).

²⁾ »Teraz widzimy przez zwierciadło, przez podobieństwo: lecz wondrous twarzą w twarz. Teraz znam po części; lecz wondrous poznam, jakom i poznany jest« (I. do Kor. 13, 12). »Ujrzymy Go, jako jest«. (I. Jan. 3, 2).

2. są na zawsze wolnymi od wszelkich cierpień nawet najmniejszych¹⁾;
3. wiecznie posiadać będą wszelkie dobra ciała i duszy; »bo oko nie widziało i ucho nie słyszało i w serce człowieka nie wstąpiło, co nagotował Bóg tym, którzy Go miłują« (I. do Kor. 2, 9).

875. Czy w jednakowej mierze zażywają szczęśliwości wybrani?

Nie w jednakowej mierze zażywają szczęśliwości wybrani; kto więcej dobrego zdziałał, większą też otrzyma nagrodę²⁾.

876. Do czego powinno nas pobudzać rozmyślanie o szczęśliwości niebieskiej?

Rozmyślanie o szczęśliwości niebieskiej powinno nas pobudzać do tego:

1. abyśmy nie przywiązywali się do dóbr doczesnych, ale starali się przedewszystkiem o nabywanie wiecznych;
2. abyśmy wytrwale walczyli z pokusami;
3. abyśmy wszelkie dolegliwości znosili cierpliwie bo »utrapienia tego czasu niniejszego nie są godne przyszłej chwały, która się w nas objawi.« (Do Rzym. 8, 18).

¹⁾ »I otrze Bóg wszelką łzę z oczu ich: a śmierci dalej nie będzie, ani smutku, ani krzyku, ani boleści więcej nie będzie; iż pierwsze rzeczy przeminęły.« (Objaw. 21, 4).

²⁾ »Kto skąpie sieje, skąpie też żąć będzie; a kto sieje w błogosławieństwach, z błogosławieństw też żąć będzie.« (II. do Kor. 9, 6).

DODATEK.

Modlitwy.

1. Znak Krzyża świętego.

W imię † Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.
(50 dni odpustu za każdym razem).

2. Modlitwa Pańska.

Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech! Święć się imię Twoje; — przyjdź królestwo Twoje; — bądź wola Twoja, jako w niebie, tak i na ziemi. — Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj; — i odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom; — i nie wódz nas na pokuszenie; — ale nas zbaw ode złego. Amen.

3. Pozdrowienie Anielskie.

Zdrowaś Maryo, — łaskis pełna; — Pan z Tobą; — błogosławionaś Ty między niewiastami; — i błogosławion owoc żywota Twojego, Jezus. — Święta Maryo, Matko Boża, — módl się za nami grzesznymi, — teraz i w godzinę śmierci naszej. Amen.

4. Skład Apostolski.

Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi. I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedyne, Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny; — umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion; — zstąpił

do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał; — wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego; — stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. — Wierzę w ducha świętego; święty Kościół powszechny, Świętych Obcowanie, grzechów odpuszczenie; ciała zmartwychwstanie; żywot wieczny. Amen.

5. Uwielbienie Trójcy Przenajświętszej.

Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi świętemu, jak była na początku i teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

6. Akty cnót boskich.

(Siedm lat i siedm kwadragen odpustu za każdym razem. Akty te wszakże można wzbudzać w dowolnych słowach).

Akt wiary.

Wierzę w Ciebie Boże prawdziwy, w Trójcy jedyny, Ojcze, Synu i Duchu święty, któryś wszystko stworzył, wszystko utrzymujesz i wszystkiem rządysz, który za dobre nagradzasz, a za złe karzesz. Wierzę, że Syn Boży stał się człowiekiem, aby nas przez śmierć Swoją na krzyżu odkupił, i że Duch święty łaską Swoją nas uświęca. Wierzę i uznaję wszystko za prawdę, co Ty, o Boże objawił, a co przez Kościół katolicki do wierzenia podajesz. Wszystko to wierzę dlatego, żeś Ty, o Boże, jest samą prawdą i dlatego się ani omylić, ani w błąd wprowadzić nikogo nie możesz. W tej wierze chcę żyć i umierać. O Boże, pomnażaj moją wiarę!

Akt nadziei.

Mam nadzieję, o Boże i spodziewam się mocno, że mi dla zasług Jezusa Chrystusa dasz wieczną szczęśli-

wość, obiecaną tym, którzy wypełniają Twoje przykazania. Dlatego spodziewam się, że mi odpuścisz grzechy, oraz udzielisz innych łask, potrzebnych mi do osiągnięcia szczęśliwości wiecznej. Spodziewam się tego od Ciebie, ponieważ jesteś wszechmocny, nieskończenie dobry, miłosierny i wierny; dlatego możesz i chcesz dotrzymać, coś przyobiecał. W tej nadziei chcę żyć i umierać. O Boże, wzmacniaj moją nadzieję!

Akt miłości.

O Boże mój! kocham Cię nadewszystko, boś jest dobrem najwyższem i najdoskonalszą istotą, i dlatego zasługujesz, aby Cię dla Ciebie nadewszystko miłowano. Dla Ciebie kocham także bliźnich, przyjaciół i nieprzyjaciół, a kocham ich, jak siebie samego. W tej miłości ku Tobie pragnę żyć i umierać i wolę raczej wszystko utracić, co posiadam, niż Ciebie grzechem jakim obrazić. O Boże spraw, abym Cię jak najgoręcej miłował.

7. Akt żalu.

O Boże mój! brzydzę się wszystkimi grzechami moimi; bodajem nigdy nie był ich popełnić! Wiem, jaką karę ściągnąłem na siebie, że nawet niebo utraciłem, a na piekło zasłużyłem. Żałuję więc za wszystkie grzechy moje i wyrzekam się ich na zawsze. Ale jeszcze więcej za nie żałuję dlatego, że więcej sobie ceniłem stworzenie, aniżeli Ciebie, Stwórcę mego i Ojca najłaskawszego, dobro najwyższe i miłości najgodniejsze, wyrządzając tym sposobem ciężką krzywdę nieskończonemu Majestatowi Twojemu. Postanawiam mocno życie swe poprawić, skrzętnie unikać wszelkich grzechów, oraz najbliższych okazji do

nich, a Tobie od tej chwili wiernie służyć. O Boże, udzieli mi łaski, abym to przedsięwzięcie wykonał. Amen.

8. Obudzenie w sobie dobrej intencji.

Mój Boże! ku większej czci i chwale Twojej ofiaruję wszystkie myśli, słowa i uczynki moje, łącząc je z intencją i zasługami Jezusa Chrystusa, Jego najświętszej Matki, Maryi, i wszystkich świętych. Amen.

9. Anioł Pański.

(Za każde odmówienie dostępuje się 100 dni odpustu, jeżeli się odmawia na odgłos dzwonka z wieży kościelnej i to klęcząco, a w sobotę wieczorem i w niedzielę stojąco. Ci, którzy nie umieją antyfony »Królowo nieba«, odmawianej w czasie wielkanocnym, mogą przez odmówienie w powyższy sposób »Anioł Pański« zyskać także i w tym czasie 100 dni odpustu).

1. Anioł Pański zwiastował Pannie Maryi i poczęła z Duchą świętego. Zdrowaś Maryo, i t. d.
2. Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa Twego. Zdrowaś Maryo, i t. d.
3. A Słowo stało się ciałem i mieszkało między nami Zdrowaś Maryo, i t. d.

Ź. Módl się za nami święta Boża Rodzicielko!

B. Abyśmy się stali godnymi obietnic Pana Chrystusowych.

Módlmy się!

Łaskę Twoją, prosimy Cię Panie, racz wlać w serca nasze, abyśmy, którzy za zwiastowaniem anielskiem wcielenie Chrystusa, Syna Twego poznali, przez mękę Jego i krzyż do chwały zmartwychwstania byli doprowadzeni. Przez tegoż Chrystusa Pana naszego. Amen.

(Wieczorem dodaje się za dusze w czyśćcu: Ojcie nasz i Zdrowaś Maryo).

Ź. Wieczny odpoczynek racz im dać Panie!

B. A światłość wiekuista niechaj im świeci!

Ź. Niech odpoczywają w pokoju!

B. Amen. (200 dni odpustu raz na dzień, jeśli się te modlitewki odmówi trzy razy dziennie).

10. Modlitwa poranna.

W imię † Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

O mój Boże! Tobie oddaję pokłon najgłębszy. Wierzę w Ciebie, boś jest nieskończenie prawdziwy; ufam Tobie, boś jest wszechmocny, niezmiernie dobry i miłosierny; kocham Cię nadewszystko, boś jest najdoskonalszy i miłości najgodniejszy. Dzięki ci składam za wszystkie dobrodziejstwa, któreś mi kiedykolwiek wyświadczył i za to, żeś tej nocy strzegł mię tak łaskawie.

Na Twoją cześć ofiaruję wszystkie moje dzisiejsze myśli, słowa, uczynki i cierpienia; dlatego łączę je z intencją i zasługami Pana Jezusa, najświętszej Panny Maryi i wszystkich świętych i składam Ci je w ofierze; pragnę również dostąpienia wszelkich odpustów, które dzisiaj uzyskać mogę przez modlitwę i dobre uczynki.

Postanawiam unikać pilnie grzechu każdego, a w szczególności grzechów nałogowych. Racz mi udzielić łaski do wytrwania w tem postanowieniu.

Słodkie Serce Jezusa mego! spraw abym Cię kochał coraz więcej! (300 dni odpustu za każdym razem).

Słodkie serce Maryi! bądź moim ratunkiem! (300 dni odpustu za każdym razem).

Święty Aniele Stróżu święty mój Patronie i wszyscy święci Pańscy przyczyńcie się za mną!

Ojcie nasz. — Zdrowaś Maryo. — Wierzę w Boga. — Chwała Ojcu.

11. Modlitwa wieczorna.

W imię † Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

O Panie i Boże mój! kłaniam się Tobie i dzięki Ci składam za wszystkie dobrodziejstwa tak cielesne, jak duchowne, któreś mi raczył dzisiaj wyświadczyć.

Czyż ich też użyłem na dobre? Czy zachowałem Twe przykazania? Dopomóż mi, o Boże abym się dokładnie porachował ze sumieniem.

(Zrób rachunek sumienia!).

O Boże mój! Za te i za wszystkie grzechy moje żałuję prawdziwie, bom przez nie zasłużył na karę sprawiedliwą. Żałuję za nie, bom nimi obraził Ciebie, najlepszego Ojca, dobro najwyższe i miłości najgodniejsze. Szczerze postanawiam poprawić życie swoje przy pomocy łaski Twojej, oraz unikać bliskiej sposobności do grzechu, a więcej nie grzeszyć.

W ręce Twoje, O Boże! oddaję ciało i duszę moją; Tobie polecam rodziców, krewnych i dobrodziejów żyjących i umarłych.

Nawiedz, proszę, to mieszkanie, o Boże, a powstrzymaj z daleka od niego wszelkie zasadzki nieprzyjaciela. Niechaj w niem mieszkają święci aniołowie Twoi, aby nas strzegli w pokoju, a błogosławieństwo Twoje niechaj zawsze spoczywa nad nami. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

O Maryo, bez grzechu poczęta, módl się za nami, którzy się do Ciebie uciekamy! (100 dni odpustu raz na dzień).

Jezu, Maryo, Józefie! Wam oddaję serce moje i duszę moją.

Jezu, Maryo, Józefie! ratujcie mnie w chwili skonania.

Jezu, Maryo, Józefie; niech za waszą pomocą spokojnie umieram. Amen. (300 dni odpustu za te trzy westchnienia za każdy raz; zaś 100 dni odpustu za każdy raz za jedno z tych westchnień).

12. W czasie Podniesienia.

Bądź pozdrowione prawdziwe Ciało Jezusa Chrystusa, któreś ofiarowało się za mnie na krzyżu! W najgłębszej pokorze cię uwielbiam.

O Jezu, dla Ciebie chcę żyć!

O Jezu, dla Ciebie chcę umierać!

O Jezu, do Ciebie chcę należeć w życiu i po śmierci! Amen.

Bądź pozdrowiona o najdroższa Krwi Jezusa Chrystusa, któraś dla mnie była przelaną na krzyżu!

W najgłębszej pokorze Cię uwielbiam.

O Jezu, bądź mi miłościw!

O Jezu, bądź mi litościw!

O Jezu, odpuść mi grzechy. Amen.

13. We czwartek na uczczenie śmiertelnej trwogi Pana Jezusa.

1. Ojcie jeśli chcesz, przenieś odemnie ten kielich. A wszakże nie moja wola, ale Twoja niechaj się stanie! — Ojcie nasz.

2. Smętna jest dusza moja aż do śmierci. — Ojcie nasz.

3. I stał się pot Jego, jako krople krwi, zbiegającej na ziemię. — Ojcie nasz.

Ÿ. Własnemu Synowi nie przepuścił.

R. Ale go za nas wydał.

Módlmy się.

Spojrzyj łaskawie, prosimy Cię Panie, na Twoją czeladkę, za którą nie wahał się Pan nasz, Jezus Chrystus, oddać w ręce nieprzyjaciół i ponieść mękę krzyża. Przez tegoż Chrystusa Pana naszego. Amen.

14. W piątek na uczczenie konania Chrystusowego.

1. Od szóstej godziny stała się ciemność po wszystkiej ziemi aż do dziewiątej godziny. — Ojcze nasz.

2. A około dziewiątej godziny zawołał Jezus głosem wielkim rzekąc: Boże mój, Boże mój, czemuś mię opuścił. — Ojcze nasz.

3. A Jezus zawoławszy powtórnie wielkim głosem, wypuścił ducha. — Ojcze nasz.

Ÿ. Chrystus Pan stał się za nas posłusznym aż do śmierci.

Ł; A śmierci krzyżowej.

Módlmy się.

O Panie Jezu Chryste! któryś pozwolił się dla odkupienia świata przybić do krzyża i drogą Krew Swoją przelał na odpuszczenie grzechów naszych, spraw, błagamy Cię pokornie, abyśmy po śmierci z weselem dostali się do nieba. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

15. Modlitwa przed nauką.

Przyjdź Duchu święty, napełnij serca Twoich wiernych i zapal w nich ogień miłości Twojej.

Boże, któryś serca wiernych światłem Ducha świętego oświecił, daj, abyśmy to, co jest dobre, w tymże Duchu poznali i Jego pociechy zawsze doznawali.

Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

Ojcze nasz. Zdrowaś Maryo.

Modlitwa po nauce.

Boże, którego miłosierdzie jest niezmierzone, a dobroć nieprzebrana, dziękujemy Ci za tę naukę, którąś mi z łaski Twojej teraz słyszeli, spraw to, prosimy Cię, abyśmy, mając zawsze w pamięci prawdy wiary i wdług nich żyjąc, nagrodę wieczną otrzymali.

Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

Ojcze nasz. Zdrowaś Maryo.

16. Modlitwa przed jedzeniem.

Oczy wszystkich nadzieję mają w Tobie, Panie, a Ty dajesz pokarm ich czasu słusznego. Otwierasz Ty rękę swoją, a napełniasz wszystko błogosławieństwem. Chwała Ojcu.

Kyrie elejson, Chryste elejson, Kyrie elejson. Ojcze nasz. Zdrowaś Maryo.

Pobłogosław Panie nas i te dary Twoje, które z Twojej dobroci mamy teraz przyjąć. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

Modlitwa po jedzeniu.

Dziękujemy Tobie, wszechmogący Boże za wszystkie dary Twoje. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

Chwała Ojcu. Kyrie elejson. Chryste elejson. Kyrie elejson. Ojcze nasz. Zdrowaś Maryo.

Racz, Panie, zapłacić żywotem wiecznym tym wszystkim, którzy nam dla imienia Twojego dobrze czynią. Amen. (50 dni odpustu dwa razy na dzień).

17. Tajemnice Różańca świętego.

I. Część radosna.

którą zwykle odmawia się od Adwentu aż do Środy Popielcowej.

1. Któregoś Ty, o Panno, z Ducha świętego poczęła.
2. Któregoś Ty, o Panno, do Elżbiety niosła.
3. Któregoś Ty, o Panno, w Betleem porodziła.
4. Któregoś Ty, o Panno, w kościele ofiarowała.
5. Któregoś Ty, o Panno, w kościele znalazła.

II. Część bolesna,

którą zwykle odmawia się w czasie Wielkiego Postu.

1. Który za nas Krwią się pocił.
2. Który za nas był ubiczowany.
3. Który za nas cierniem był ukoronowany.
4. Który za nas ciężki krzyż dźwigał.
5. Który za nas był ukrzyżowany.

III. Część chwalebna,

którą zwykle odmawia się od Wielkiej nocy aż do Adwentu.

1. Który zmartwychwstał,
2. Który wstąpił do nieba.
3. Który nam zesłał Ducha świętego.
4. Który Ciebie, o Panno, wziął do nieba.
5. Który Ciebie, o Panno, w niebie ukoronował.

18. Modlitwa do Najśw. Panny Maryi, oraz do św. Józefa.

Pod Twoją obronę uciekamy się, święta Boża Rodzicielko; naszemi prośbami racz nie gardzić w potrze-

bach naszych, ale od wszelakich złych przygód racz nas zawsze wybawiać, Panno chwalebna i błogosławiona, Pani nasza, Orędowniczko nasza, Pośredniczko nasza, Pocięszycielko nasza. Z Synem Twoim nas pojednaj, Synowi Twojemu nas polecaj, Twojemu Synowi nas oddawaj!

Ź. Módl się za nami święta Boża Rodzicielko!

R. Abyśmy się stali godnymi obietnic Pana Chrystusowych.

Łaskę Twoją, prosimy Cię, Panie, racz wlać w serca nasze, abyśmy, którzy za zwiastowaniem anielskiem wcielenie Chrystusa, Syna Twego poznali, przez mękę Jego i krzyż do chwały zmartwychwstania byli doprowadzeni. Przez tegoż Chrystusa Pana naszego. Amen.

Ź. Módl się za nami święty Józefie!

R. Abyśmy się stali godnymi obietnic Pana Chrystusowych.

Prosimy Cię Panie, abyś nam dla zasług Oblubieńca Twej najświętszej Rodzicielki dopomógł, iżbyśmy, czego przez nieudolność naszą otrzymać nie możemy, za Jego przyczyną otrzymać mogli. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

19. „Salve Regina“.

Witaj Królowo, Matko miłosierdzia, żywocie, słodkości nadziejo nasza witaj. Do Ciebie wołamy wygnane dzieci Ewine; do Ciebie wdychamy z tego łez padółu, jęcząc i płacząc. Nuże przeto Orędowniczko nasza, one Twoje oczy miłosierne zwrócić ku nam, a Pana Jezusa, błogosławiony owoc żywota Twojego, racz nam po tem wygnaniu okazać, o łaskawa, o litościwa, o słodka Panno Maryo!

Ÿ. Módl się za nami święta Boża Rodzicielko!
R. Abyśmy się stali godnymi obietnic Pana Chrystusowych.

Módlmy się.

Wszchemogący, wieczny Boże, któryś ciało i duszę przechwalebnej Dziewicy i Matki, Maryi, za sprawą Ducha świętego uczynił godnym mieszkania Syna Twego, spraw, abyśmy Jej spomnieniem weseląc się, za jej łaskawą przyczyną od złego doczesnego i od wiecznej śmierci byli wybawieni. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

20. „Pamiętaj o najdobrotliwsza“.

Pamiętaj o najdobrotliwsza Panno Maryo, że od wieków nie słyszano, ażeby kto, do Ciebie się uciekając, Twej pomocy wzywając, Ciebie o przyczynę prosząc, od Ciebie miał być opuszczonym. Tą nadzieją ożywiony, uciekam się do Ciebie, o Panno nad pannami i Matko! Do Ciebie biegnę, a jako grzesznik, wdychając, stawam przed Tobą. O Matko Słowa przedwiecznego, racz nie gardzić mojem wołaniem, lecz wysłuchaj mię łaskawie. Amen. (300 dni odpustu raz na dzień).

21. Modlitwa do Anioła Stróża.

Święty Aniele, Strózu mój!
Błagam Cię, przy mnie zawsze stój!
W potrzebach ciała podaj dłoń,
A w czasie pokus mężnie broń.
Niechaj doznają Twojej pomocy
I Twojej opieki we dnie i w nocy.

22. Odnowienie obietnicy danej na chrzcie świętym.

O Boże mój, Ojcze, Synu, Duchu święty; Ja N., dziecko Twoje, korząc się przed boskim Majestatem Twoim, najgłębszą cześć Tobie oddaję. Całem sercem dziękuję Ci za wszystkie dobrodziejstwa Twoje, któreś mi wyświadczył, osobliwie dziękuję Ci za łaskę chrztu świętego. Lubom wtenczas nie był świadom przymierza, któreś ze mną, a ja z Tobą, zawarł, to przecież teraz odnawiam ochotnie to święte przymierze, oświadczając, że chcę być dzieckiem, Tobie na wieki wiernem i posłusznem. Odrzekam się więc czarta i wszystkich uczynków jego i wszelkiej pychy jego. Wierzę w Ciebie, Boże-Ojcze, Wszchemogący Stworzycielu nieba i ziemi. Wierzę w Ciebie, Jezu Chryste, któryś jest prawdziwym i jedynym Synem Bożym, a Panem naszym, któryś dla nas narodził się z Maryi Panny i dla nas cierpiał. Wierzę w Ciebie, Duchu święty. Wierzę w jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół, Świętych Obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny. Przyrzekam Ci, mój Boże, zachowywać święte przykazania Twoje, z gorącością ducha przyjmować święte sakramenta, i korzystać ochotnie ze wszystkich środków łaski a żyć i umierać, jako posłuszne Twe dziecko. Udziel mi tej łaski, abym nigdy nie sprzeniewierzył się zobowiązaniu temu, a natychmiast poprawił się, gdybym w jaki grzech popadł, dopóki stosownie do Twej obietnicy łaskawej, żywota wiecznego nie osiągnę.

O najświętsza Matko, nie opuszczaj mię!
Święty Aniele Strózu, strzeż mię! Święty Patronie mój, módl się za mną! Amen.

23. Krótkie modlitewki.

Przechodząc obok kościoła, lub chcąc uczcić Przenajświętszy Sakrament, mówimy:

Święty, Święty, Święty, Pan Bóg zastępów; pełne są niebiosy i ziemia chwały Twojej. Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi świętemu. (100 dni odpustu raz na dzień).

Niechaj będzie pochwalony i błogosławiony Przenajświętszy Sakrament, teraz, zawsze i na wieki wieków. Amen.

Niech cześć i dziękczynienie Tobie Chryste, Panie, w Najświętszym Sakramencie nigdy nie ustanie! (100 dni odpustu raz na dzień).

Żegnając się wodą święconą, mówimy:

W imię † Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen. (100 dni odpustu za każdy raz).

Gdy przechodzimy obok Bożej Męki, modlimy się tak:

Kłaniamy się Tobie, Panie Jezu Chryste, i błogosławimy Tobie, żeś przez krzyż i mękę Twoją świat odkupić raczył. (100 dni odpustu raz na dzień).

24. Akty strzeliste.

Do Pana Jezusa.

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus! Na wieki wieków. Amen. (50 dni odpustu za każdy raz przy wzajemnym pozdrowieniu).

Jezu, Boże mój, kocham Cię nadewszystko. (50 dni odpustu za każdym razem).

Jezu mój, miłosierdzia! (100 dni odpustu za każdym razem).

Jezu cichy i pokornego serca, uczyni serce moje według serca Twego. (30 dni odpustu raz na dzień).

Do najświętszej Panny Maryi.

Słodkie Serce Maryi, bądź moim ratunkiem! (300 dni odpustu za każdym razem).

Niechaj będzie pochwalone święte i niepokalane Poczucie najświętszej Panny Maryi, Matki Bożej. (300 dni odpustu za każdym razem).

Do świętego Józefa.

Święty Józefie, wzorze i Patronie czcicieli Najświętszego Serca Jezusowego, módl się za nami. (100 dni odpustu raz na dzień).

W czasie pokus.

Raczej umrzeć, aniżeli zgrzeszyć!

O Pani moja, o Matko moja! pomnij, żeś Twój, zachowaj mię i broń mię jako rzeczy i własności Twojej. (40 dni odpustu za każdy raz w czasie pokus).

Wśród pracy i cierpień.

O Jezu, wszystko z miłości ku Tobie.

Rachunek sumienia.

Po modlitwie do Ducha świętego zapytaj siebie:

1. Kiedy byłem ostatni raz do spowiedzi?
2. Czy nie zatałem grzechu ciężkiego?
3. Czy wtedy szczerze żałowałem za grzechy, i czy postanowiłem więcej ich nie popełniać?
4. Czy nie przyjął Komunii świętej w stanie grzechu śmiertelnego? I czy to nie przydarzyło się w czasie wielkanocnym!
5. Czy nadaną pokutę dokładnie wypełnił?
6. Czy nagrodił wedle możliwości szkodę, bliźniemu wyrządzoną?

Następnie wspomnij sobie grzechy a w tym celu:

1. Przejrzyj w myśli dziesięcioro przykazań boskich, pięć przykazań kościelnych i równocześnie z całą ścisłością pytaj siebie, czyś nie zgrzeszył myślą i pożądaniem, mową i uczynkiem, lub opuszczeniem.
2. Zastanów się czyś nie stał się winnym jakiego grzechu cudzego i czyś wiernie wypełnił obowiązki stanu.
3. Jeżeliś miał to nieszczęście, żeś popełniał grzechy ciężkie, tedy przypomnij sobie także ich liczbę i te okoliczności, które zmieniają rodzaj grzechu. Zastanów się, czyś popełniał grzech ciężki codzień, co tydzień, co miesiąc, a ile razy na dzień, na tydzień, na miesiąc.
Teraz dopiero postuż się na wszelki wypadek tym rachunkiem sumienia, żebyś tem snadniej zauważył grzech, którego rzeczywiście dopuściłeś się, aleś go sobie nie przypominał.

1. Przeciwno dziesięciorgu przykazań boskich.

1. przykazanie.

1. Czy powątpiewał dobrowolnie o jakiej prawdzie wiary?
2. Czy nie przysłuchiwał się z upodobaniem rozmowom przeciwko wierze? czy nie czytał pism, przeciwnych wierze?

3. Czy nie zaniedbywał nauki religii?
4. Czy nie narzekał na Boga?
5. Czy nie używał guseł, lub w zabobony nie wierzył?
6. Czy nie bywał na modlitwie dobrowolnie roztargniony?
7. Czy nie zaniedbywał modlitwy codziennej?
8. Czy nie opuszczał dla wstydu fałszywego praktyk religijnych?

2. przykazanie.

1. Czy nie naśmiewał się z rzeczy świętych?
2. Czy nie wymawiał bez uszanowania imion świętych?
3. Czy nie wymawiał w gniewie imion świętych? czy nie przeklinał?
4. Czy nie przysięgał niepotrzebnie, lub fałszywie?

3. przykazanie.

1. Czy w niedziele i święta nie wykonywał bez potrzeby pracy służbowej?
2. Czy z własnej winy nie zaniedbał mszy świętej w niedzielę, lub święta?
3. Czy z własnej winy nie spóźnił się znacznie na mszę świętą w niedzielę, lub święta?
4. Czy zawsze nabożnie i z uszanowaniem zachowywał się w kościele?

4. przykazanie.

1. Czy nie był upartym i krnąbrnym względem rodziców i przełożonych?
2. Czy im nie życzył czegoś złego?
3. Czy ich nie zasmucał? nie gniewał? czy modliłem się za nich?

4. Czym był im posłusznym?
5. Czym nie naśmiewał się z ludzi podeszłego wieku?

5. Przykazanie.

1. Czym nie bił kogo, lub nie kaleczył?
2. Czym nie przezywał kogo, lub komu źle nie życzył?
3. Czym nie chował w sercu nienawiści i nieprzyjaźni przeciwko komu?
4. Czym nie nakłaniał kogo do grzechu?
5. Czym nie dręczył zwierząt?

6 i 9 przykazanie.

1. Czym o rzeczach nieskromnych nie myślał z upodobaniem?
2. Czym nie pragnął coś nieskromnego widzieć, słyszeć, lub popełnić?
3. Czym nie rozmawiał o nieczystych rzeczach, lub piosnek plugawych nie śpiewał?
4. Czym z przyjemnością nie przysłuchiwał się bezwstydnym rozmowom, czym nie czytał coś plugawego, lub innym do czytania czegoś podobnego nie podał?
5. Czym nie przypatrywał się z upodobaniem czemuś nieskromnemu?
6. Czym czegoś nieskromnego nie czynił sam, lub z kim innym?
7. Czym nie zezwolił, aby inny coś nieczystego popełnił?

7 i 10. przykazanie.

1. Czym nie brał rodzicom czego z jedzenia, lub pieniędzy?
2. Czym nie wziął czegoś komu? com wziął? i ile?
3. Czym nie oszukiwał?
4. Czym zwrócił rzecz znaną lub pożyczoną?

5. Czym nie uszkodził cudzej własności?
6. Czym nie przyjmował rzeczy kradzionych?
7. Czym nie miał ochoty przyswojenia sobie rzeczy cudzej?

8. przykazanie.

1. Czym nie skłamał? czy przez to nie poniósł ktoś szkody?
2. Czym bez podstawy nie posądzał kogoś o złe rzeczy?
3. Czym nie oczerniał kogo?
4. Czym nie rozgłaszał niepotrzebnie cudzych błędów?

2. Przeciwko przykazaniom kościelnym.

1. Czym w dniach postu nie jadł pokarmów mięsnych?
2. Czym nie zaniedbał nakazanej spowiedzi i komunii w czasie wielkanocnym?

3. Z grzechów głównych.

1. Czym nie był zarozumiały lub próżny? Czym nie pogardał drugimi?
2. Czym nie był skąpym, albo nielitościwym dla ubogich?
3. Czym nie był zazdrosnym? i czy nie cieszyłem się z cudzego nieszczęścia?
4. Czym zachował miarę w jedzeniu i piciu?
5. Czym nie unosił się gniewem? Czym nie wszczynał kłótni?
6. Czym nie był leniwy wśród pracy? w nauce? w służbie bożej?

4. Z grzechów cudzych.

1. Czym nie pomagał innym do grzechu?
2. Czym nie zamilczał grzechu innych, gdy był powinien o nim donieść rodzicom, lub księdzu katechecie?

Nareszcie zapytaj się, który grzech najczęściej popełniasz, a poznasz, że ten grzech jest głównem przewinieniem twojem. Szczególniej też postanów sobie poprawić się z tego grzechu.

TREŚĆ

	Strona.
Wstęp	3
 Część 1. O Wierze i Składzie Apostolskim.	
Rozdział 1. O wierze chrześcijańskiej	4
Rozdział 2. O składzie apostolskim	11
Pierwszy artykuł wiary	12
Drugi artykuł wiary	26
Trzeci artykuł wiary	29
Czwarty artykuł wiary	34
Piąty artykuł wiary	36
Szósty artykuł wiary	38
Siódmy artykuł wiary	40
Ósmy artykuł wiary	41
Dziewiąty artykuł wiary	44
Dziesiąty artykuł wiary	55
Jedenasty artykuł wiary	56
Dwunasty artykuł wiary	57
 Część 2. O nadziei i modlitwie.	
Rozdział 1. O nadziei chrześcijańskiej	59
Rozdział 2. O modlitwie	60
1. O modlitwie w ogólności	60
2. O Modlitwie Pańskiej	64
3. O Pozdrowieniu Anielskiem	69
4. O innych modlitwach i ćwiczeniach pobożnych	71
 Część 3. O miłości i przykazaniach.	
Rozdział 1. O miłości chrześcijańskiej	74
1. O miłości bożej	74
2. O miłości chrześcijańskiej siebie samego	75
3. O miłości chrześcijańskiej bliźniego	75

	Strona
Rozdział 2. O dziesięciorgu przykazań boskich	77
O pierwszym przykazaniu boskiem	79
O drugim przykazaniu boskiem	84
O trzecim przykazaniu boskiem	87
O czwartym przykazaniu boskiem	89
O piątym przykazaniu boskiem	93
O szóstym przykazaniu boskiem	95
O siódmym przykazaniu boskiem	98
O ósmym przykazaniu boskiem	102
O dwu ostatnich przykazaniach	105
Rozdział 3. O pięciu przykazaniach kościelnych	106
O pierwszym przykazaniu kościelnym	107
O drugim przykazaniu kościelnym	108
O trzecim przykazaniu kościelnym	110
O czwartym przykazaniu kościelnym	112
O piątym przykazaniu kościelnym	113

Część 4. O łasce i sakramentach.

Rozdział 1. O łasce	115
Rozdział 2. O sakramentach w ogólności	118
Rozdział 3. O sakramentach w szczególności	121
1. O sakramencie chrztu świętego	121
2. O sakramencie bierzmowania	124
3. O sakramencie Ołtarza	128
A. O obecności Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie	131
B. O ofierze mszy świętej	133
C. O komunii świętej	137
4. O Sakramencie pokuty	142
A. O rachunku sumienia	143
B. O żalu za grzechy	145
C. O mocnem przedsięwzięciu poprawy	149
D. O spowiedzi	151
E. O zadośćuczynieniu	156
5. O sakramencie ostatniego namaszczenia	160
6. O sakramencie kapłaństwa	168
7. O sakramencie małżeństwa	165

Rozdział 4. O sakramentach i ceremoniach, czyli obrzędach kościelnych 198

Część 5. O sprawiedliwości chrześcijańskiej i o czterech rzeczach ostatecznych.

Rozdział 1. O sprawiedliwości chrześcijańskiej 171
 Pierwsza część sprawiedliwości chrześcijańskiej 171
 O grzechu osobistym i jego rodzajach 172
 A. O siedmiu grzechach głównych 175
 B. O sześciu grzechach przeciwko Duchowi świętemu 178
 C. O czterech grzechach, o pomstę do nieba wołających 179
 D. O dziewięciu grzechach cudzych 180
 Druga część sprawiedliwości chrześcijańskiej 181
 A. O cnocie chrześcijańskiej 181
 1. O cnotach boskich 182
 2. O cnotach obyczajowych 184
 A. O czterech cnotach głównych, czyli kardynalnych 184
 B. O cnotach, przeciwnych siedmiu grzechom głównym 186
 C. O cnotach, zaleconych w kazaniu na górze 187
 D. O cnotach, które nam Ewangelia osobliwie nakazuje 188
 B. O dobrych uczynkach 189
 C. O dążeniu do doskonałości chrześcijańskiej 193
 Rozdział 2. O czterech rzeczach ostatecznych 194
 1. O śmierci 195
 2. O sądzie 196
 3. O piekle 197
 4. O niebie 199

Dodatek.

Modlitwy 201
 Rachunek sumienia 216

Kaplan. In nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti Amen.
W tym samym czasie przeżegna się także ministrant.

- K.* Introibo ad altare Dei.
M. Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.*
K. Iudica me Deus et discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo et doloso erue me.
M. Quia tu es Deus fortitudo mea; quare me repulisti, et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
K. Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.
M. Et introibo ad altare Dei; ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.
K. Confitebor Tibi in cithara, Deus. Deus meus; quare tristis est anima mea et quare conturbas me?
M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et Deus meus.
K. Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.
M. *Nachyliwszy się:* Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.
K. Introibo ad altare Dei.
M. Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.*
Przy mszy żałobnej opuszcza się od gwiazdki do gwiazdki.

- K.* Adiutorum nostrum in nomine † Domini.
M. *Przeżegna się także z kapłanem mówiąc:* Qui fecit coelum et terram. *Kaplan nachylony odmawia spowiedź powszechną. Gdy skończy, ministrant mówi:* Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam aeternam.
K. Amen.
M. *Nachylony:* Confitebor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini, beato Michaëli Archangelo, beato Joanni Baptistae, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus sanctis et tibi Pater, quia peccavi nimis cogitatione verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaëlem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos apostolos Petrum et Paulum, omnes sanctos, et te Pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.
K. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam.
M. Amen.
K. Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum, tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.
M. *Przeżegnawszy się z kapłanem, dodaje:* Amen.

K. Deus, tu, conversus vivifica-
bis nos.

M. Et plebs tua laetabitur in te.

K. Ostende nobis Domine mi-
sericordiam tuam.

M. Et salutare tuum da nobis.

K. Domine, exaudi orationem
meam.

M. Et clamor meus ad Te veniat.

K. Dominus vobiscum,

M. Et cum spiritu tuo.

K. Kyrie elejson.

M. Kyrie elejson.

K. Kyrie elejson.

M. Christe elejson.

K. Christe elejson.

M. Christe elejson.

K. Kyrie elejson.

M. Kyrie elejson.

K. Kyrie elejson.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Sequentia s. Evangelii secun-
dum i t. d.

M. Gloria Tibi domine!

Po Ewangeliu.

M. Laus Tibi Christe.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Orate fratres i t. d.

M. *Nachylony:* Suscipiat Dominus
hoc sacrificium de manibus tuis,
ad laudem et gloriam nominis
sui, ad utilitatem quoque no-
stram, totiusque Ecclesiae suae
sanctae.

K. Per omnia saecula saeculorum
M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Sursum corda.

M. Habemus ad Dominum.

K. Gratias agamus Domino Deo
nostro.

M. Dignum et iustum est.

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

K. Et ne nos inducas in tenta-
tionem.

M. Sed libera nos a malo.

K. Pax Domini sit semper vo-
biscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Per omnia saecula saeculo-
rum.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Ite missa est, albo: Benedica-
mus Domino.

M. Deo gratias.

Przy mszy żałobnej:

K. »Requiescant in pace«.

M. »Amen«.

K. Benedicat vos omnipotens Deus
pater † et Filius † et Spiritus
sanctus.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Initium lub: Sequentia s. Evan-
geli secundum.

M. Gloria Tibi Domine, *po skoń-
czonej Ewangeliu: M. Deo gratias.*